

AVRUPA KONSEYİ BAKANLAR KOMİTESİ'NİN CEZA İNFAZ ALANINDAKİ TAVSİYE KARARLARI

Council of Europe
Conseil de l'Europe

European Union
Union européenne

Bu Proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.
Bu Proje Avrupa Konseyi-Avrupa Birliği Ortak Programıdır.
Merkezi Finans ve İhale Birimi bu Projenin Sözleşme Makamıdır.

Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı bu Projenin Yararlanıcısıdır.

Council of Europe
Conseil de l'Europe

European Union
Union europ enne

Avrupa Konseyi/ Avrupa Birliği Ortak Programı "Türkiye'de Model Cezaevi Uygulamalarının Yaygınlaştırılması ve Cezaevi Reformunun Desteklenmesi Projesi" kapsamında basılmıştır.

*Avrupa Konseyi
İnsan Hakları ve Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü
İşbirliği Müdürlüğü
Hukuk ve İnsan Hakları Kapasite Geliştirme Dairesi
Cezaevleri ve Polis Birimi
F-67075 Strasbourg Cedex, Fransa*

Bu kitapta yer alan Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi Tavsiye Kararları, Avrupa Konseyi'nin resmi çevirisi değildir ve resmi redaksiyonu yapılmamıştır.

2011, Ankara

Türkiye'de Model Cezaevi Uygulamalarının Yaygınlaştırılması ve Cezaevi Reformunun Desteklenmesi Projesi Hakkında

Türkiye'de Model Cezaevi Uygulamalarının Yaygınlaştırılması ve Cezaevi Reformunun Desteklenmesi Projesi **Avrupa Birliği** tarafından, Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı (IPA) Kurumsal Yapılanma Bileşeni 2007 yılı programlaması kapsamında desteklenen en önemli projelerden birisidir. Projenin faydalanıcısı, **Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifleri Genel Müdürlüğü'dür**. Proje, **Avrupa Birliği/Avrupa Konseyi Ortak Programı** olarak yürütülmektedir. **Merkezi Finans ve İhale Birimi** projenin sözleşme makamıdır.

1 Mart 2009 tarihinde resmen başlayan proje iki temel bileşene dayanmaktadır: Birinci bileşen, 90 orta ve yüksek güvenlikli ceza infaz kurumunda eğitim tesis ve atölyelerinin kurulması ile bunlar için eğitim malzeme ve araçlarının tedarikini kapsamaktadır. İkinci bileşen ise, ceza infaz kurumlarındaki reform faaliyetlerinin sürdürülebilirliğine yönelik teknik destek faaliyetlerini içermektedir. İkinci bileşenin başarıyla gerçekleştirilmesi için, **Ceza ve Tevkifleri Genel Müdürlüğü** ve **Avrupa Konseyi** proje kapsamında ortak faaliyet ve çalışmalar yürütmektedirler.

Türkiye'de Model Cezaevi Uygulamalarının Yaygınlaştırılması ve Cezaevi Reformunun Desteklenmesi Projesi, **Ceza ve Tevkifleri Genel Müdürlüğü'nün** 1 Haziran 2004 – 30 Nisan 2007 tarihleri arasında yararlandığı "Yargının Modernizasyonu ve Ceza Reformu Projesi (YMCR)" ile başarıya ulaşan reform faaliyetlerinin devamı niteliğindedir. Proje, Türkiye'deki ceza infaz sisteminin *Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin Üye Devletlere Avrupa Cezaevi Kuralları hakkında (2006)2 nolu Tavsiye Kararı'nda* öngörülen uluslararası standartlara ulaştırılmasını amaçlamaktadır. Projenin hedef grubu; 800 ceza infaz kurumu müdürü, 450 ceza infaz kurumu sağlık personeli, 350 öğretmen, 350 psiko-sosyal hizmet personeli, personel eğitim merkezlerinde görevli personel ve 90 orta ve yüksek güvenlikli ceza infaz kurumunda görev yapan toplam 15.000 ceza infaz kurumu personelinden oluşmaktadır. Nihai faydalanıcılar ise; genel anlamıyla ceza infaz kurumu personeli, Genel Müdürlük personeli, infazdan sorumlu Cumhuriyet Savcıları, hükümlü-tutuklular, sivil toplum ve kamudan oluşmaktadır.

Proje kapsamında aşağıda belirtilen faaliyetler planlanmış ve uygulanmaktadır:

1. 90 ceza infaz kurumunda çalışan toplam 15.000 personele, Avrupa Cezaevi Kuralları ve uluslararası standartlarda düzenlenen ilgili diğer mevzuat konusunda eğitim verilmesi,
2. Ceza infaz kurumları ve cezaların infazından sorumlu 90 Cumhuriyet Savcısı ile ceza infaz kurumlarının dış güvenliğinden sorumlu 90 Jandarma Komutanına, Avrupa Cezaevi Kuralları ve diğer uluslararası mevzuatla ilgili seminerler verilmesi,
3. Toplam 800 ceza infaz kurumu müdürüne, iyi ceza infaz kurumu yönetimi, liderlik ve işleyiş standartları konusunda eğitim verilmesi,
4. Ceza infaz kurumlarında görevli sağlık personeline, ceza infaz kurumlarında sunulan sağlık hizmetleri hakkındaki Avrupa standartları konusunda eğitim verilmesi,
5. Ceza infaz kurumlarında eğitim ve en iyi metotlarla ilgili Avrupa standartları konusunda yaklaşık 350 ceza infaz kurumu öğretmenine eğitim verilmesi,
6. Yeni suçlu davranış programları geliştirilmesi yahut mevcutların güncellenmesi,
7. 90 ceza infaz kurumunun her birinde 3'er adet olmak üzere toplam 270 meslekî eğitim atölyesi kurulması,
8. Yeni Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri Personelinin YMCR Projesi kapsamında geliştirilen eğitim müfredatı konusunda bilgilendirilmesi,
9. İnfaz Hâkimleri ve İzleme Kurullarına yönelik el kitaplarının geliştirilmesi,
10. 650 İzleme Kurulu üyesi ve 141 İnfaz Hâkimine Avrupa Cezaevi Kuralları ve diğer uluslararası mevzuatla ilgili seminerler verilmesi,
11. Türk ceza infaz kurumlarındaki değişimler konusunda bilgilendirmek üzere sivil toplum kuruluşlarına yönelik 3 ayrı seminer düzenlenmesi,
12. Ceza infaz kurumları sistemindeki gelişmeler ve sistemin işleyişi konusunda kamusal bilincin artırılması amacıyla televizyon programları ve diğer yayınlar ile basın ve medya aracılığıyla kamuoyunun bilgilendirilmesi,
13. Ceza ve Tevkifleri Genel Müdürlüğü'nde bulunan Araştırma ve Geliştirme Merkezinin modernize edilmesi.

Proje kapsamında eğitim alan kurumsal ve profesyonel eğitimcilerle, ceza infaz kurumları sağlık personeli, öğretmenleri ve psiko-sosyal hizmet personeli, aşamalı eğitimler aracılığıyla meslektaşlarına eğitimler vererek projeyi sürdürülebilirlik hedefine taşıyacaklardır.

Proje kapsamında diğer Avrupa ülkeleri ceza infaz sistemlerine yönelik karşılaştırmalı incelemeler yapmak ve en iyi uygulama örneklerini yerinde gözlemlemek için eğitimciler, ceza infaz kurumu yöneticileri, sağlık personeli, öğretmenler, psiko- sosyal hizmet personeli ve Genel Müdürlük çalışanlarına yönelik 13 yurt dışı çalışma ziyareti yapılacaktır.

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	5
AVRUPA KONSEYİ BAKANLAR KOMİTESİ'NİN ÜYE DEVLETLERE TUTUKLU YARGILAMANIN KULLANIMI, İÇİNDE VUKU BULDUĞU KOŞULLAR VE İSTİSMARINA KARŞI KORUYUCU DÜZENLEMELER HAKKINDA REC (2006) 13 SAYILI TAVSİYE KARARI	6
AVRUPA KONSEYİ BAKANLAR KOMİTESİ'NİN ÜYE DEVLETLERE AVRUPA CEZAEVİ KURALLARI HAKKINDA REC (2006) 2 SAYILI TAVSİYE KARARI	13
AVRUPA KONSEYİ BAKANLAR KOMİTESİ'NİN ÜYE DEVLETLERE ÖMÜR BOYU HAPİS VE DİĞER UZUN SÜRELİ CEZALARA MAHKÛM OLANLARIN CEZAEVİ İDARESİNCE YÖNETİMİ HAKKINDA R (2003) 23 SAYILI TAVSİYE KARARI	35
AVRUPA KONSEYİ BAKANLAR KOMİTESİ'NİN ÜYE DEVLETLERE ŞARTLI TAHLİYE HAKKINDA R (2003) 22 SAYILI TAVSİYE KARARI	42
AVRUPA KONSEYİ BAKANLAR KOMİTESİNİN ÜYE DEVLETLERE KAMUSAL CEZALAR VE TEDBİRLER HAKKINDA AVRUPA KURALLARININ UYGULANMASININ GELİŞTİRİLMESİ KONUSUNDA R (2000) 22 SAYILI TAVSİYE KARARI	48
AVRUPA KONSEYİ BAKANLAR KOMİTESİNİN ÜYE DEVLETLERE, CEZAEVİNİN AŞIRI KALABALIKLAŞMASI VE CEZAEVİ MEVCUDU ENFLASYONU HAKKINDAKİ R (99) 22 SAYILI TAVSİYE KARARI	53
AVRUPA KONSEYİ BAKANLAR KOMİTESİNİN ÜYE DEVLETLERE CEZA İŞLERİNDE ARABULUCULUK KONULU R (99) 19 SAYILI TAVSİYE KARARI	57
AVRUPA KONSEYİ BAKANLAR KOMİTESİNİN ÜYE DEVLETLERE CEZAEVİNDE TIBBİ BAKIMIN AHLAKİ VE KURUMSAL YÖNLERİ İLE İLGİLİ R (98) 7 SAYILI TAVSİYE KARARI .	60
AVRUPA KONSEYİ BAKANLAR KOMİTESİ'NİN ÜYE DEVLETLERE CEZA VE TEDBİRLERİN UYGULANMASIYLA İLGİLİ PERSONEL HAKKINDAKİ R (97) 12 SAYILI TAVSİYE KARARI..	68
AVRUPA KONSEYİ BAKANLAR KOMİTESİ'NİN ÜYE DEVLETLERE, CEZAEVLERİNDE AIDS VE BUNA İLİŞKİN SAĞLIK PROBLEMLERİ DAHİL OLMAK ÜZERE, BULAŞICI HASTALIKLARIN KONTROLÜNÜN CEZAEVİNE AİT VE KRİMİNOLOJİK VEÇHELERİ HAKKINDA R (93) 6 SAYILI TAVSİYE KARARI	76
AVRUPA KONSEYİ BAKANLAR KOMİTESİ'NİN ÜYE DEVLETLERE HÜKÜMLÜLERİN NAKLİ HAKKINDA SÖZLEŞMENİN PRATİK UYGULAMASI İLE İLGİLİ R (92) 18 SAYILI TAVSİYE KARARI	80
AVRUPA KONSEYİ BAKANLAR KOMİTESİ'NİN ÜYE DEVLETLERE, KAMUSAL CEZALAR VE TEDBİRLER HAKKINDAKİ R (92)16 SAYILI TAVSİYE KARARI	84
AVRUPA KONSEYİ BAKANLAR KOMİTESİ'NİN ÜYE DEVLETLERE CEZAEVLERİNDE EĞİTİM HAKKINDA R (89) 12 SAYILI TAVSİYE KARARI	95
AVRUPA KONSEYİ BAKANLAR KOMİTESİ'NİN ÜYE DEVLETLERE HÜKÜMLÜLERİN NAKLINE DAİR SÖZLEŞMENİN PRATİK UYGULAMASI HAKKINDAKİ R (88) 13 SAYILI TAVSİYE KARARI	97
AVRUPA KONSEYİ BAKANLAR KOMİTESİ'NİN ÜYE DEVLETLERE YABANCI MAHPUSLARA İLİŞKİN R (84) 12 SAYILI TAVSİYE KARARI	99
AVRUPA KONSEYİ BAKANLAR KOMİTESİ'NİN ÜYE DEVLETLERE HÜKÜMLÜLERİN NAKLINE DAİR SÖZLEŞMEYE İLİŞKİN R (84) 11 SAYILI TAVSİYE KARARI	103
AVRUPA KONSEYİ BAKANLAR KOMİTESİ'NİN ÜYE DEVLETLERE TEHLİKELİ TUTUKLU VE HÜKÜMLÜLERİN HAPSEDİLMESİ VE İYİLEŞTİRİLMESİ HAKKINDA R (82) 17 SAYILI TAVSİYE KARARI	106
AVRUPA KONSEYİ BAKANLAR KOMİTESİ'NİN ÜYE DEVLETLERE CEZAEVLERİNDE İZİN KONUSUNA İLİŞKİN R (82) 16 SAYILI TAVSİYE KARARI	107
AVRUPA KONSEYİ BAKANLAR KOMİTESİ'NİN ÜYE DEVLETLERE ŞARTLA TAHLİYE EDİLEN VEYA ŞARTLA MAHKÛM EDİLEN SUÇLULARIN GÖZETİMİ HAKKINDA AVRUPA SÖZLEŞMESİNİN UYGULANMASINA İLİŞKİN R (79) 14 SAYILI TAVSİYE KARARI	109

**AVRUPA KONSEYİ BAKANLAR KOMİTESİ'NİN ÜYE DEVLETLERE TUTUKLU
YARGILAMANIN KULLANIMI, İÇİNDE VUKU BULDUĞU KOŞULLAR VE İSTİSMARINA
KARŞI KORUYUCU DÜZENLEMELER HAKKINDA REC (2006) 13 SAYILI TAVSİYE
KARARI**

(Bakan Delegelerinin 27 Eylül 2006 tarihli 974 sayılı oturumunda Bakanlar Komitesince kabul edilmiştir).

Bakanlar Komitesi, Avrupa Konseyi Statüsünün 15.b maddesi gereğince,

Masumiyet karinesinin temel önemini ve kişi özgürlüğü hakkını düşünerek;

Tutukluluğun, en sonunda suçsuz bulunacak ya da tahliye olacak kişiler üzerinde geri dönülmez hasara neden olabileceği, aile ilişkilerinin sürdürülmesinde zararlı etkiye sahip olabileceği bilincinde olarak;

Tutukluluğun, devlet, etkilenen kişiler ve genel ekonomi için mali sonuçlarını dikkate alarak;

Önemli sayıda kişinin tutuklu olduğunu ve aşırı kalabalıklaşan cezaevlerinin yol açtığı sorunları not ederek;

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin içtihatlarını, İşkencenin, Gayrı insani ya da Aşağılayıcı Muamelenin ya da Cezalandırmanın Önlenmesi için Avrupa Komitesinin raporlarını ve Birleşmiş Milletler insan hakları sözleşmeleri organlarının raporlarını göz önünde tutarak;

Bakanlar Komitesinin Avrupa Cezaevi Kuralları Hakkında Rec (2006)2 sayılı Tavsiye Kararı ile Cezaevlerinde Aşırı Kalabalıklaşma ve Cezaevi Mevcudu Enflasyonu Hakkında R(99)22 Sayılı Tavsiye kararını göz önüne alarak;

Tutuklu yargılama yoluna başvurunun, her zaman istisnai olması ve haklı bir gerekçeye dayanması gereğine olan ihtiyacı düşünerek;

Özgürlüğünden mahrum bırakılan insanların temel özgürlüklerini ve insan haklarını, özellikle tutuklu insanların sadece savunmalarını hazırlayabilmeleri ve aile ilişkilerini sürdürebilmelerini sağlama ihtiyacını değil, aynı zamanda masumiyet karinesine dayalı olarak, yasal durumlarına uygun olmayan yerlerde tutul-mamaları gereğini unutmayarak;

Tutuklu yargılamaya başvurulmasını haklı gösteren koşullara ilişkin uluslar arası normlardaki gelişmeye verilen önemi, nereden verilmiş olursa olsun yüklenen ya da devam eden prosedürleri ve kişilerin tutuklu kaldığı yerlerin koşullarını, aynı zamanda bu tür normların etkili uygulanmasına yönelik mekanizmaları göz önünde tutarak;

Üye Devletlerin Hükümetlerine, bu tavsiye kararının ekinde bulunan ve Bakanlar Komitesinin Tutuklu Yargılama Hakkındaki (65)11 sayılı Tavsiye Kararı ile Yargılama Bekleyenlerin Hapsedilmelerine İlişkin R.(80) 11 sayılı tavsiye kararının yerini alan prensipleri, yaygınlaştırmalarını ve mevzuat uygulamalarında bunları rehber edinmelerini tavsiye eder.

REC (2006) 13 SAYILI TAVSİYE KARARINA EK

Tutuklu yargılamanın kullanımı, içinde vuku bulduğu koşullar ve istismarına karşı koruyucu düzenlemeler hakkında kurallar,

Başlangıç

Mevcut kurallar;

- a. Tutuklama tedbirinin kullanımına katı sınırlamalar getirilmesini;
- b. Mümkün olan her durumda alternatif tedbirlerinin uygulanmasının teşvik edilmesini;
- c. Tutukluluk ve alternatif tedbirlerin uygulanması ve devam ettirilmesi için adli makamın karar vermesi gereğini;
- d. Tutuklu kişilerin, masumiyet karinesine dayalı olarak, yasal durumlarına uygun koşullarda tutulmalarını ve uygun bir rejime tabi tutulmalarını sağlamayı;
- e. Tutuklu yargılanan kişiler için uygun yönetim ve elverişli tesislerin sağlanması gereğini;
- f. Kuralların muhtemel ihlallerine karşı etkili koruyucu tedbirler alınmasını, amaçlamaktadır.

Mevcut kurallar, bütün insanların insan haklarını ve temel özgürlükleri yansıtmaktadır, ancak özellikle işkencenin, gayri insani ve aşağılayıcı muamelenin yasaklanması, adil yargılanma hakkı, özgürlük ve güvenlik hakkı ve aile hayatına ve özel hayata saygı haklarını yansıtmaktadır.

Mevcut kurallar, bir suç işlediğinden şüphelenilen herkese uygulanır; ancak çocuklara ve özellikle korunmasız kişilere yönelik özel gereklilikler içermektedir.

I. Tanımlar ve Genel Prensipler

Tanımlar

1. [1] 'Tutuklu yargılama' suç işlediği şüphesi altında bulunan kişinin adli bir otorite kararıyla kesin mahkûmiyetten önce alıkonulduğu dönemdir. Kendi özel koşullarına göre, uluslar arası adli işbirliği ve ülkesine iadeye ilişkin kurallar gereğince gerçekleşen herhangi bir alıkoyma süresini de kapsar. Ancak sorgulama amacı ile polis ya da bir kolluk memuru tarafından (ya da bu şekilde hareket etmek için yetkilendirilmiş bir başka kişi tarafından) gerçekleştirilen ilk alıkonmayı kapsamaz.

[2] 'Tutuklu yargılama süresi' aynı zamanda, kişinin mahkûm edilmesinden sonraki herhangi bir tutulma süresini de kapsar. Şöyle ki hükmün kesinleşmesini bekleyen kişilere veya mahkûmiyet ya da hükmün onaylanmasını bekleyen kişilere mahkûm edilmemiş kişiler gibi muamele edilir.

[3] 'Tutuklu yargılananlar', tutukevinde yargılama bekleyen ve henüz bir hapis cezasının infazına başlanmamış olan ya da diğer herhangi bir kararla tutulan kişilerdir.

2. [1] Tutuklu yargılamaya "alternatif tedbirler", şunları kapsayabilir, örneğin: bir adli mercie gerektiğinde görünme yükümlülüğü, adaletin tecellisine müdahale etmeme, bir meslek erbabı ya da özellik gösteren bir çalışan da dahil olmak üzere özel ilişkilere girmemek, adli bir otoriteye, polis ya da diğer yetkili bir kuruma günlük ya da periyodik olarak rapor vermek; adli otorite tarafından görevlendirilen bir kuruluş tarafından gözetim altında bulunmayı kabul etmek; elektronik izleme şartlarını kabul etmek; şartlı ya da şartsız olarak muayyen saatler dahilinde, belirli bir adreste ikamet etmek; izinsiz olarak belli yerlerden veya bölgelerden ayrılmamak ya da bu yerlere gitmemek, izin almadan belirli kişilerle bir araya gelmemek; pasaport ya da diğer kimlik belgelerini teslim etmek; devam eden duruşma için mali ya da diğer şekillerde garanti sağlamak, teminat göstermek.

[2] Uygulanabilen her durumda, "alternatif tedbirler" şüphelinin ikamet ettiği devlette uygulanmalıdır ancak burası suçun işlendiği iddia edilen devlet değilse.

Genel Prensipler

3. [1] Hem masumiyet hem de özgürlüğün lehinde olma karinelerinden dolayı, bir suçun şüphelisi olan kişilerin tutuklu bulunması kuraldan ziyade istisna olmalıdır.
[2] Bir suçun şüphelisi olan kişilerin (ya da bu tür şahıslara özgü sınıfların) tutukluluk altında tutulmaları zorunlu bir koşul olmamalıdır.
[3] Bireysel olarak her davada, tutuklama kesinlikle gerekli olduğu zaman ve son çare tedbiri olarak uygulanmalıdır; cezalandırma amacıyla kullanılmamalıdır.
4. Tutuklu yargılamanın uygunsuz bir biçimde kullanımından kaçınmak için mümkün olabilen en geniş alternatifler tedbirler ile şüpheli sanığın davranışlarını daha az sınırlayan tedbirler mevcut bulunmalıdır.
5. Tutuklu mahpuslar yasal durumlarına uygun koşullara tabi tutulmalıdır; bu ilke adaletin uygulanması, kurum güvenliği, personel ve mahkûmların emniyeti ve diğerlerinin haklarının korunması ve özellikle Avrupa Cezaevi Kurallarının uygulanması ve mevcut metnin III. Bölümünde ayrıntıları verilen diğer kurallar dışında kısıtlamaların olmamasını gerektirir.

II. Tutuklu Yargılamanın Kullanılması Gerekçe

6. Tutuklama genel olarak hapis cezasını gerektiren suçları işlediği iddia olunan şüpheli kişiler hakkında uygulanabilir olmalıdır.
7. Herhangi bir kişi sadece aşağıdaki dört şart yerine geldikten sonra tutuklanabilir;
  - a. O kişinin bir suç işlediğine ilişkin makul şüphe vardır; ve
  - b. Şayet şüphelinin tutuklanmaması halinde, kaçabileceği, ciddi bir suç işleyebileceği, yargılama sürecine müdahale edeceği, ya da toplum için ciddi tehdit oluşturacağına inanmak için önemli, sağlam nedenler varsa; ve
  - c. 'b' de işaret edilen kaygıları giderebilecek alternatif tedbirlerin kullanılması imkanı yoksa; ve
  - d. Bu adım ceza adalet sürecinin bir parçasıysa.
8. [1] Kural 7b. de atıfta bulunulan kaygıların mevcut olup olmadığını ya da böyle devam edip etmediklerini, aynı zamanda bu kaygıların alternatif tedbirler yoluyla güvenli bir şekilde giderilip giderilemeyeceğini belirlemek amacıyla tutuklu yargılamaya ya da tutuklu kişiler için tutukluluğun devam edip etmeyeceğine karar vermekle sorumlu olan adli merciler tarafından objektif kriterler uygulanmalıdır.
[2] Önemli bir riskin var olduğunu ve giderilemeyeceğinin tespit edilmesi yükümlülüğü soruşturma savcısına ya da hâkimine ait olmalıdır.
9. [1] Herhangi bir riskin belirlenmesi bireysel dava koşullarına dayanmalı, ancak aşağıdaki hususlar özellikle göz önüne alınmalıdır.
  - a. iddia olunan suçun yapısı ve ciddiyeti;
  - b. Mahkûmiyet halinde uygulanacak muhtemel ceza;
  - c. Yaş, sağlık, karakter, ilgili şahsın kişisel ve sosyal durumları ve önceki halleri(sabıkası), ve özellikle onun toplumsal bağları; ve
  - d. ilgili kişinin davranışı, özellikle daha önceki ceza usul işlemlerinde kendisine yüklenen yükümlülükleri nasıl yerine getirdiği göz önünde tutulmalıdır.
[2] ilgili kişinin suçun işlendiği sanılan yer ülke vatandaşı olmaması ya da bu ülke ile diğer bir bağlantısı bulunmaması halinde sadece bu nedenle kaçma riski bulunduğu sonucuna varılmamalıdır.
10. Mümkün olan her durumda, suç şüphesi altında bulunup da küçük çocukların,

bebeklerin bakımından birinci derecede sorumlu olanların tutuklanmasından kaçınılmalıdır.

11. Tutukluluk halinin devam edip etmeyeceğine karar verirken, daha önce bu tür bir tedbirin kullanımını uygun kılan ya da alternatif tedbirlerin kullanımının uygun olmadığını gösteren ve zaman içinde daha az zorlayıcı olan özel tecrübeler akılda tutulmalıdır.
12. Alternatif tedbirlerin ihlali bir yaptırıma tabi olabilir fakat otomatik olarak bir kişinin tutuklamaya tabi olmasını haklı çıkarmaz. Bu tür durumlarda alternatif tedbirlerinin tutukluluk ile değiştirilmesi özel sebep gerektirir.

Yargısal Yetki

13. Bir kişiyi tutuklamak, tutuklamanın devamına veya alternatif tedbirler uygulanmasına karar verme sorumluluğu adli bir makam tarafından yerine getirilmelidir.
14. [1] Suç işlediği şüphesi nedeniyle bir kişi, kolluk görevlisi tarafından (ya da yasaya göre bu konuda yetkilendirilen herhangi bir kişi tarafından) ilk olarak gözaltına alınır alınmaz bu özgürlükten mahrum kılmanın haklı olup olmadığının, bu sürenin uzatılıp uzatılmayacağına gerek olup olmadığının ve yahut da bu şüphelinin tutuklanıp tutuklanmayacağına ya da hakkında alternatif bir tedbir uygulanıp uygulanmayacağına belirlenmesi için derhal adli bir makam önüne çıkarılmalıdır.
[2] İlk özgürlükten mahrum bırakılma ile yetkili makam önüne çıkarılma arasındaki süre tercihen 48 saatten fazla olmamalıdır ve pek çok vakada daha kısa süreler yeterli olabilir.
15. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 15. maddesine uygun acil bir durumun varlığı halinde ve duruşma yapılması kesinlikle imkânsız olmadıkça, ilk özgürlükten mahrum bırakılma ile tutuklama amacıyla adli makam önüne çıkarılma arasında 7 günden fazla bir süre geçmemelidir.
16. Tutuklamaya, devamına ya da alternatif tedbirler uygulamaya sorumlu olan adli makam konu hakkında gecikmeksizin duruşma açmalı ve karar vermelidir.
17. [1] Tutukluluk halinin devamının haklı olup olmadığı adli makam tarafından periyodik olarak gözden geçirilmeli, Kural 6 ve Kural 7 a, b, c, ve d'de yer alan koşullardan bir ya da daha fazlasının artık bulunmadığını belirlerse şüpheli suçlunun tahliyesine karar vermelidir.
[2] İlgili kişinin, tahliyesi için her zaman başvuru yapma ya da tutukluluğun incelenmesini isteme hakkı bulunmuyorsa, tutukluluk halinin gözden geçirilme aralıkları normal olarak bir aydan fazla olmamalıdır.
[3] Tutukluluk halinin gözden geçirilmesi sorumluluğu iddia makamına veya soruşturmayı yürüten adli makama bırakılmalıdır ve tutukluluğun devamı için iddia makamından ya da soruşturmayı yürüten adli makamdaki herhangi bir gelmemesi halinde, bu tür bir tedbire tabi tutulmuş olan herkes otomatik olarak tahliye edilmelidir.
18. Tutuklu bulunan, aynı zamanda bu tür bir tutukluluk ya da alternatif tedbirin uzatılmasına tabi tutulan bir kişinin, bu tür bir karara karşı itiraz hakkı olmalıdır ve bu karar verildiğinde bu hakka sahip olduğu kararlarla birlikte kendisine bildirilmelidir.
19. [1] Tutuklu bir kişinin, tutuklanmasının yasaya uygun olup olmadığını bir mahkeme önüne götürebilmesi için ayrı bir acele itiraz hakkı olmalıdır.
[2] Bu hak, tutukluluk halinin periyodik olarak gözden geçirilmesi sırasında yerine getirilebilir, ve orada itirazıyla ilgili konuları da gündeme getirebilir.
20. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 15.maddesine uygun acil bir durumun varlığı tutuklu kişinin tutuklanmasının yasaya uygun olup olmadığına yönelik itiraz hakkını etkilemez.
21. [1] Adli bir makam tarafından, tutuklamaya, bunun devamına ya da alternatif tedbirlerle ilişkin her karar gerekçeli olmalıdır ve etkilenen kişiye gerekçenin bir sureti verilmelidir.
[2] Gerekçeli karar, sadece istisnai durumlarda verildiği gün tebliğ edilmeyebilir.

Süre

22. [1] Tutukluluk hali sadece Kural 6 ve 7'deki büyük şartlar bulunduğu sürece devam etmelidir.
[2] Hiçbir koşulda tutukluluk süresi o suça verilmesi muhtemel olan cezayı aşmamalıdır ve normal olarak o ceza ile orantısız olmamalıdır.
[3] Hiçbir zaman tutukluluk hali gözaltındaki kişilerin makul sürede yargılanma hakkını ihlal etmemelidir.
23. Herhangi bir azami tutukluluk süresinin belirlendiği durumlarda, davanın özel koşulları çerçevesinde tutukluluğun devamına olan gerçek ihtiyacın düzenli aralıklarla incelenmesinin ortadan kaldırılmasına yol açılmamalıdır.
24. [1] iddia makamı ya da adli soruşturma makamı, bir soruşturmanın yürütülmesinde gerekli özeni göstermekle ve tutukluluk halini destekleyici hususları sürekli gözden geçirmekle sorumludur.
[2] Tutuklu yargılanmakta olan kişilerin dava dosyalarına öncelik verilmelidir.

Bir Avukatın Yardımı, İlgili Kişinin ve Tercümanın Bulundurulması,

25. [1] Tutuklamayı isteme niyeti ve bunun gerekçeleri ilgili kişiye anladığı bir dille vakit geçirilmeden bildirilmelidir.
[2] Tutuklanması istenecek kişi, tutuklama prosedürleri esnasında, bir avukatın yardımından yararlanma hakkına ve savunmasını hazırlaması için ona yeterli bir süre danışma fırsatına sahip olmalıdır, ilgili kişiye bu haklara sahip olduğu ve bunları kullanabileceği konusunda anladığı bir dilden ve yeterli bir süre bilgilendirilmelidir.
[3] Tutuklanması istenen kişinin mali gücü yoksa avukat yardımı için gereken masraflar kamu kaynaklarından karşılanmalıdır.
[4] Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 15.maddesine uygun acil bir durumun ortaya çıkması, tutuklama prosedürleri kapsamında, bir avukata erişim ve ona danışma hakkını normal olarak etkilememelidir.
26. Tutuklanması istenen kişi ve onun avukatı, bu tür bir kararla ilgili belgelere vaktinde ulaşma hakkına sahip olmalıdır.
27. [1] Başka bir ülkenin vatandaşı olan ve tutuklanması istenen bir kişiye, yeterli bir sürede, ülkesi konsolosluğundan yardım ve danışma alma hakkına sahip olduğu bildirilmelidir.
[2] Bu hak, mümkün olan her durumda, her iki ülke vatandaşlığına sahip olan ve tutuklanması istenen kişileri de kapsayacak şekilde genişletilmelidir.
28. Tutuklanması istenen kişi tutuklama işlemlerinde hazır bulunma hakkına sahip olmalıdır. Belirli koşullara bağlı olarak bu gereklilik uygun video bağlantılar kullanılarak yerine getirilebilir.
29. Adli makam, tutuklama talebine ilişkin kararını verdiği esnada ilgili kişinin, yargılamada kullanılan dili anlamaması ve konuşmaması halinde kamu kaynaklarınca karşılanacak uygun çeviri hizmetlerini duruşmada hazır bulundurmalıdır.
30. Tutuklu yargılanan kişilere yıkanma ve erkek olanlar bakımından görünümünün köklü bir biçimde değişmesine neden olma riski olmadıkça tıraş olma imkânı sağlanmalıdır.
31. Yukarıdaki kurallar tutukluluğun devamında da uygulanmalıdır.

Aileye Haber Verme

32. [1] Tutuklanması (ya da tutukluluk halinin devamı) istenen kişi, tutuklama işleminin yapıldığı yer ve tarihi hakkında, ulusal güvenliğe ve adaletin yerine getirilmesine karşı ciddi bir risk oluşturmadıkça, aile fertlerine vaktinde bilgi verilmesini isteme hakkına sahiptir.
[2] Her olayda, aile fertleriyle iletişim kurulması konusundaki karar, kanunen bu konuda karar verme yetkisi bulunmaması veya bunu haklı gören başka nedenler bulunması halleri dışında tutuklanması istenen (veya tutukluluk halinin devamı istenen) kişiye ait olmalıdır.

Gözaltı ve Tutukluluk Süresinin Mahkûmiyetten Düşürülmesi

33. [1] Mahkûmiyet kararı verilmeden önce tutuklu geçirilen süre, nerede geçirilmiş olursa olsun, bunun sonucunda hükmedilen herhangi bir hapis cezası süresinden indirilmelidir.
- [2] Verilecek ceza bir hapis cezası değilse, tutuklukta geçen herhangi bir süre, yeni hapis dışı cezanın belirlenmesinde dikkate alınabilir.
- [3] Aynı şekilde, daha önce uygulanan alternatif tedbirlerin süresi ve yapısı cezanın belirlenmesinde dikkate alınabilir.

Tazmin

- 34.[1] Tutuklu kaldıkları suçtan mahkûmiyetine karar verilmeyen kişilere tazminat ödenmesine özen gösterilmelidir; bu tazminat gelir kaybını, fırsatların kaçırılmasını ve manevi zararları kapsayabilir.
- [2] Tutuklamaya tutuklanan kişinin kendisi, bir suç işlediğine ilişkin uygun şüphe uyandıran davranışlarıyla aktif bir şekilde katkıda bulunmuşsa ya da iddia olunan suçun soruşturmasına kasten engel olmuşsa tazminat gerekmez.

III. Tutukluluk Koşulları

Genel Olarak

35. Tutukluluk koşulları, aşağıda belirtilen kurallar bakımından Avrupa Cezaevi kuralları tarafından yönetilir.

Tutukevi Kurumundan Alınma

36. [1] Tutuklu bir mahpus, sadece daha ileri bir soruşturma kapsamında hâkimin ya da savcının kararıyla veya kendisinin bu yöndeki irade beyanıyla ve sınırlı bir süre için kurumdan ayrılabilir.
- [2] Tutukevine iadesinde tutuklu mahpus, mümkün olan en kısa sürede kendi talebi üzerine bir tıp doktoru tarafından ya da istisnai hallerde nitelikli bir hemşire tarafından ayrıntılı bir fiziksel incelemeden geçirilmelidir.

Tıbbi Tedavinin Devamı

37. [1] Tutuklu kişinin tutukevine girmeden önce almakta olduğu gerekli tedavilerine ya da dış tedavisine tutukevinde devam edebilmesine olanak sağlayan düzenlemeler yapılmalıdır. Eğer tutukevi doktoru veya dış hekimi tarafından öyle karar verilmişse, tedavi mümkün olan hallerde tutuklunun önceki doktoru ya da dış hekimi ile danışılarak yapılacaktır.
- [2] Tıbbi (medikal/dental) bir zorunluluk öyle gerektiriyorsa tutukluya kendi doktoruna danışma ve onun tarafından tedavi edilme imkânı sağlanmalıdır.
- [3] Kendi doktoruna ya da dış hekimine danışma konusunda başvuruda bulunan bir tutuklunun bu talebi reddedilirse ret sebepleri gösterilmelidir.
- [4] Böyle bir tedavi nedeniyle meydana gelen masraflardan tutukevi idaresi sorumlu olmamalıdır.

Haberleşme

38. Normal olarak, tutuklu tarafından gönderilen ve alınan mektupların sayısında bir kısıtlama olmamalıdır.

Oy Kullanma

39. Tutuklular, tutukluluk esnasında yapılan referandumlarda ve kamu seçimlerinde oy kullanabilmelidirler.

Eğitim

40. Tutukluluk hali, çocukların ve genç kişilerin eğitimini gereksiz yere kesintiye uğratmamalı ya da daha ileri bir eğitime erişimlerine müdahale etmemelidir.

Disiplin ve Ceza

41. Tutukluya verilen hiçbir disiplin cezası, tutukluluk süresinin uzamasına etki etmemeli veya savunmasını hazırlamasına müdahale etmemelidir.
42. Hücre cezası avukata erişim hakkını etkilememeli ve dışarıdaki ailesiyle asgari düzeyde görüşmeye olanak vermelidir. Verilen disiplin cezası, tutuklunun yatak, beden eğitimi, temizlik, okuma materyallerine ve onaylanmış dini temsilcilere erişim gibi tutukluluk koşullarını etkilememelidir.

Personel

43. Tutukevi kurumunda tutuklularla çalışan personel tutukluların özel statüleri ve ihtiyaçlarını tam olarak hesaba katabilecek biçimde seçilmeli ve eğitilmelidir.

Şikâyet Usulü

44. [1] Tutuklular, hem tutukevi içinde hem dışında kendilerine açık şikâyet yollarına ve şikâyetleriyle ilgili olarak yetkilendirilmiş bir makama gizli erişim hakkına sahip olmalıdırlar.
[2] Bu yollar/tutuklunun sahip olduğu yasal usulü işlemlere ilişkin tüm haklara ilave bir hak olmalıdır.
[3] Şikâyetler mümkün olduğu kadar süratli bir şekilde ele alınmalıdır.

AVRUPA KONSEYİ BAKANLAR KOMİTESİ'NİN ÜYE DEVLETLERE AVRUPA CEZAEVİ KURALLARI HAKKINDA REC (2006) 2 SAYILI TAVSİYE KARARI

(Bakan Delegelerinin 11 Ocak 2006 tarihli ve 952 sayılı oturumunda Bakanlar Komitesi'nce kabul edilmiştir).

Bakanlar Komitesi, Avrupa Konseyi statüsünün 15.b maddesi gereğince,

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesini ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin içtihatlarını göz önüne alarak;

Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesince yürütülen çalışmaları ve özellikle, Komitenin genel raporlarıyla oluşturduğu standartları da göz önüne alarak;

Kanunda düzenlenen bir usule uygun olması ve başvuru son tedbir olarak uygulanması dışında hiçbir kimsenin özgürlüğünden yoksun bırakılamayacağını tekrarlayarak;

Hapis cezalarının infazında ve mahpusların iyileştirilmesinde, emniyet, güvenlik ve disiplin ihtiyaçlarının hesaba katılmasını, aynı zamanda insanlık onurunu zedelemeyen ve mahpuslara anlamlı meşgul edici faaliyetler ile iyileştirme programları sunan ve böylece onları toplumla yeniden bütünleşmeye hazırlayan cezaevi koşulları sağlanmasının gerekliliğini önemle belirterek;

Avrupa Konseyine üye devletlerin, kendi cezaevi politikalarına ilişkin ortak ilkeleri güncellemelerinin ve bunlara uymaya devam etmelerinin önemli olduğunu düşünerek;

Daha da önemlisi, söz konusu ortak ilkelere uyulmasının, bu alandaki uluslar arası işbirliğini artıracaklarını düşünerek;

Son yirmi senede Avrupa'da cezaevi alanındaki önemli gelişmeleri etkileyen sosyal değişiklikleri not ederek;

Cezaevi politika ve uygulamalarının belirli veçhelerine ilişkin olarak, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin, R (89) 12 sayılı cezaevlerinde eğitim hakkında, R (93) 6 sayılı cezaevlerinde AIDS ve buna ilişkin sağlık problemleri dahil olmak üzere bulaşıcı hastalıkların kontrolünün cezaevine ait ve kriminolojik veçheleri hakkında, R (97)12 sayılı ceza ve tedbirlerin uygulanmasıyla ilgili personel hakkında, R (98) 7 sayılı cezaevinde tıbbi bakımın ahlaki ve kurumsal yönleri hakkında, R (99) 22 sayılı cezaevi kalabalıklaşması ve cezaevi mevcudu enflasyonu hakkında, Rec (2003) 22 sayılı şartlı salıverme hakkında ve;

Bu tavsiye kararı kabul edilirken, Bakan Delegeleri toplantılarına ilişkin prosedür kurallarının 10.2c maddesinin uygulanması kapsamında, Danimarka temsilcisi, hükümetinin bu tavsiye kararının ekinin 43.2 maddesine uyup uymama hakkını saklı tutmuştur. Çünkü hücre disiplin cezası verilen mahpusun her gün doktor tarafından görülmesi gereğinin, bu personelin mahpusun daha fazla hücrede tutulmaya müsait olduğunun belirlenmesinde etkin olarak rol alması ihtimali bakımından ciddi etik endişeler yarattığı görüşündedir.

Rec (2003) 23 sayılı cezaevi idarelerince ömür boyu hapse ve diğer uzun süreli cezalara mahkûm edilen mahpusların yönetimi hakkındaki tavsiye kararlarında yer alan standartları bir kez daha onaylayarak;

Mahpusların iyileştirilmesi için Birleşmiş Milletler Minimum Cezaevi Standart Kurallarını akılda tutarak;

Ceza politikaları, cezalandırma uygulamaları ve cezaevlerinin genel yönetimi konularında meydana gelen gelişmeleri yansıtması bakımından, Bakanlar Komitesinin R (87) 3 sayılı Avrupa Cezaevi Kuralları hakkında tavsiye kararının gözden geçirilmesine ve güncellenmesine önemli oranda ihtiyaç bulunduğunu düşünerek,

Üye devletlerin hükümetlerine,

- ❖ Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin R (87) 3 sayılı tavsiye kararının yerine geçecek olan bu Tavsiye Kararının ekinde yer alan kuralları, mevzuat, politika ve uygulamalarında rehber edinmelerini;
- ❖ Bu Tavsiye Kararı ile beraberindeki açıklayıcı metninin tercüme edilerek özellikle adli makamlara, cezaevi personeline ve bireysel olarak mahpuslara olmak üzere mümkün olabilen en

geniş şekilde dağıtımını sağlamalarını tavsiye eder.

REC (2006) 2 SAYILI TAVSİYE KARARINA EK

1. BÖLÜM

Temel İlkeler:

1. Özgürlüğünden yoksun bırakılan herkese, insan haklarının gerektirdiği gibi saygılı davranmalıdır.
2. Özgürlüğünden yoksun bırakılan kişiler, kendilerini mahkûm eden ya da tutuklayan bir karar ile hukuken ellerinden alınmayan bütün haklarını muhafaza ederler.
3. Özgürlüğünden yoksun bırakılan kişilere getirilen kısıtlamalar, asgari gereklilikte ve haklarında hükmedilen kararın meşru amacıyla orantılı olmalıdır.
4. Kaynakların eksikliği, mahpusların insan haklarını ihlal eden cezaevi koşullarını mazur gösteremez.
  5. Cezaevi yaşamı, genel toplum yaşamının olumlu yönlerine mümkün olabildiğince yaklaşmalıdır.
  6. Bütün hapsedilme biçimleri, özgürlüğünden yoksun bırakılan kişilerin özgür toplumla yeniden bütünleşmelerini kolaylaştıracak şekilde düzenlenmelidir.
7. Dışarıdaki sosyal servislerle işbirliği ve toplumun mümkün olabildiği ölçüde cezaevi yaşamına katılımı teşvik edilmelidir.
  8. Cezaevi personeli önemli bir kamu hizmetini yerine getirmektedir ve bu personel, işe alınmada, eğitimde ve mahpusların bakımında yüksek standartları sürdürmeyi mümkün kılan çalışma koşullarına sahip olmalıdır.
9. Bütün ceza infaz kurumları, düzenli olarak resmi denetime ve bağımsız izlemeye tabi tutulmalıdır.

Uygulama Alanı

- 10.1. Avrupa cezaevi kuralları, adli bir makam tarafından tutuklanan kişilere veya mahkûmiyetlerine karar verilmesi sonucu özgürlüğünden yoksun bırakılan kişilere uygulanır.
- 10.2. Kural olarak, adli bir makam tarafından tutuklanan kişiler ile mahkûmiyetleri sonucu özgürlüğünden yoksun bırakılan kişiler sadece cezaevlerinde hapsedilmelidirler. Bu durum, kurumun her iki kategorideki mahpuslar için tahsis edilmiş olduğu haller için geçerlidir.
- 10.3. Kurallar diğer kişilere de uygulanır, bunlar:
  - a. Diğer herhangi bir nedenden dolayı cezaevinde tutulan; ve
  - b. Adli bir makam tarafından tutuklanan ya da mahkûmiyetleri sonucu özgürlüğünden yoksun bırakılan ve herhangi bir nedenden dolayı başka bir yerde tutulan kişilerdir.
- 10.4. Cezaevinde tutulan veya paragraf 10.3. b'de belirtilen biçimlerde hapsedilen tüm kişiler, bu Kuralların amacı bakımından mahpus olarak nitelendirilir.
- 11.1. 18 yaşın altındaki çocuklar yetişkinlere ait cezaevlerinde değil, özel olarak bu amaca tahsis edilmiş kurumlarda tutulmalıdırlar.
- 11.2. Buna rağmen, çocuklar istisnai olarak bu tür cezaevlerinde tutuluyorsa, onların statü ve ihtiyaçlarını hesaba katan özel düzenlemeler mevcut olmalıdır.
- 12.1. Akıl hastalığı çekmekte olan kişiler ile ruh sağlığı durumları nedeniyle cezaevlerinde hapsedilmesi uygun olmayan kişiler özellikle bu amaca uygun olarak kurulmuş olan bir kurumda muhafaza edilmelidirler.

- 12.2.** Buna rağmen, söz konusu kişiler, istisnai olarak cezaevlerinde tutuluyorsa, onların statü ve ihtiyaçlarını hesaba katan özel düzenlemeler mevcut olmalıdır.
- 13.** Bu Kurallar, ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal veya diğer bir düşünce, ulusal veya sosyal köken, ulusal bir azınlığa mensubiyet, doğum, mülkiyet veya herhangi bir diğer statü nedeniyle ayırım yapılmaksızın tarafsız bir biçimde uygulanmalıdır.

2. BÖLÜM

Hapsedilme Koşulları:

Kabul

- 14.** Ulusal hukuka uygun olarak düzenlenmiş geçerli bir hapsedilme kararı olmaksızın hiç kimse bir cezaevine mahpus olarak kabul edilemez veya cezaevinde tutulamaz.
- 15.1.** Kuruma kabul esnasında, her mahpusla ilgili olarak aşağıdaki bilgiler derhal kayıt edilmelidir.
- Mahpusun kimliğiyle ilgili bilgiler;
  - Hapsedilme nedenleri ve bu kararı veren makam;
  - Cezaevine kabulün günü ve saati;
  31. Kural uyarınca emanete alınması gereken kişisel eşyasının envanteri;
  - Gözle görülebilen herhangi bir yara ve önceki bir kötü muameleye ilişkin şikayetler; ve
  - Tıbbi gizlilik gerekleri de göz önünde bulundurularak mahpusun kendisinin veya başkalarının ruhsal ve bedensel iyiliği ile alakası olan her türlü sağlık bilgisi.
- 15.2.** Kuruma kabul esnasında bütün mahpuslara 30. kural uyarınca bilgi verilmelidir.
- 15.3.** Mahpusun hapsedildiğine ilişkin bildirim, 24.9.kurala uygun olarak kuruma kabulden hemen sonra yapılmalıdır.
- 16.** Kabulden sonra mümkün olan en kısa sürede;
- Mahpusun sağlığıyla ilgili olarak kabul sırasında alınan bilgi, 42. Kural uyarınca bir doktor tarafından muayene ile desteklenmelidir;
  - Mahpus hakkında 51. Kural uyarınca uygun güvenlik seviyesi belirlenmelidir;
  - Mahpusun cezaevi güvenliğine karşı taşıdığı tehlike 52. kural uyarınca belirlenmelidir;
  - Mahpusun kişisel ve iyi olmasına yönelik acil ihtiyaçlarının karşılanabilmesi bakımından sosyal durumu hakkında elde edilebilecek her bilgi değerlendirilmelidir; ve
  - Hükümlü olan mahpuslar bakımından, bu kuralların VIII. Bölümünde düzenlenen programların uygulanması için gerekli adımlar atılmalıdır.

Yerleştirme ve Barındırma

- 17.1.** Mahpuslar, mümkün olabildiğince evlerine veya sosyal rehabilitasyon ortamlarına yakın cezaevlerine yerleştirilmelidirler.
- 17.2.** Cezaevlerine yerleştirmede, suçun devamlı takibi, güvenlik ve emniyet gerekleri ve tüm mahpuslara uygun rejimlerin sağlanması ihtiyacı hesaba katılmalıdır.
- 17.3.** İlk yerleştirme ve sonradan yapılacak bir cezaevinden diğerine nakil konusunda, mümkün olabildiğince mahpusa danışılmalıdır.
- 18.1.** Mahpuslara sağlanan barınma yerleri ve özellikle bütün yatakhane bölümleri, insan onuruna ve mümkün olabildiğince özel yaşama saygı gösterecek biçimde olmalı, iklim koşulları ve özellikle zemin alanı, havanın metreküp miktarı, aydınlatma, ısıtma ve havalandırma

dikkate alınarak, sağlık ve temizlik gereklerini karşılamalıdır.

- 18.2.** Mahpusların yaşadığı, çalıştığı veya bir araya geldiği tüm binalarda:
- Pencereler, mahpusların normal koşullarda gün işığında okumalarını veya çalışmalarını mümkün kılmaya yeterli büyüklükte olmalı ve klima sistemiyle yeterli lde bir havalandırmanın yapıldığı haller hariç, temiz havanın içeriye girmesini sağlamalıdır;
  - Yapay aydınlatma, onaylanan teknik standartlara uygun olmalıdır ve
  - Mahpusların personel ile gecikmeksizin irtibat kurmasını mümkün kılan bir alarm sistemi olmalıdır.
- 18.3.** Paragraf 1 ve 2'de değinilen konulardaki özel asgari gereklilikler, ulusal mevzuatta düzenlenmelidir.
- 18.4.** Ulusal mevzuat, bu asgari gerekliliklerin cezaevlerinin kalabalık olması gerekçe gösterilerek ihlal edilmemesinin temini için mekanizmalar sağlamalıdır.
- 18.5.** Başkalarıyla aynı koğu paylaşmasının tercih edilebilir olması dışında, mahpuslar normal olarak geceleri tek kişilik odalarda barındırılmalıdır.
- 18.6.** Kalacak yer, sadece bu amaç için uygun olması durumunda paylaşılmalı ve mahpuslardan sadece birbirleriyle uyum içinde olanların aynı yeri paylaşmaları sağlanmalıdır.
- 18.7.** Mümkün olabildiğince, başkalarıyla aynı koğu paylaşması istenen mahpuslara öncelikle bir seçim hakkı tanınmalıdır.
- 18.8.** Mahpusların zel cezaevlerine veya bir cezaevinin özel bölümlerine yerleştirilmesine karar verilirken tutulma ihtiyaçları bakımından;
- Tutuklu mahpusların hükümlülerden ayrı olmasına;
  - Erkek mahpusların kadın mahpuslardan ayrı olmasına; ve
  - genç yetişkin mahpusların büyüklerden ayrı olmasına dikkat edilmelidir.
- 18.9.** Mahpusların, düzenlenen etkinliklere birlikte katılmalarına imkân sağlamak amacıyla, 8. paragrafta düzenlenen ayrı barındırma gerekliliklerine istisnalar konulabilir; ancak mahpuslar birlikte kalmaya muvafakat etmedikçe ve cezaevi yetkililerince hepsinin yüksek çıkarı için en iyisinin böyle olacağına karar verilmedikçe, bu gruplar geceleri daima birbirinden ayrılmalıdırlar.
- 18.10.** Bütün mahpusların kaldıkları yerler, onların kaçma ve kendilerine veya başkalarına zarar verme tehlikesine karşı asgari sınırlayıcı güvenlik düzenlemelerine uygun koşullarda olmalıdır.

Hijyen

- 19.1** Her cezaevinin bütün bölümleri gerekli şekilde bakılmalı ve her zaman temiz tutulmalıdır.
- 19.2.** Mahpuslar cezaevine kabul edildiklerinde kalacakları odalar veya diğer yatma yerleri temiz olmalıdır.
- 19.3.** Mahpuslar, hijyene ve mahremiyete saygı gösteren sıhhi imkânlara her an ulaşabilmelidirler.
- 19.4.** Genel hijyenin sağlanması için her mahpusun, iklime uygun sıcaklıkta ve mümkünse her gün, değilse haftada en az iki kez (veya gerekiyorsa daha sık olarak) banyo veya duş yapabilmesi için uygun tesisler sağlanmalıdır.
- 19.5.** Mahpuslar kendilerini, giysilerini ve kaldıkları yerleri temiz ve düzenli tutmalıdırlar.
- 19.6.** Mahpusların temizlik koşullarını yerine getirebilmeleri için cezaevi *yetkilileri* onlara tuvalet malzemeleri de dahil olmak üzere genel temizlik alet ve malzemelerini

sağlamalıdır.

19.7. Kadınların sıhhi ihtiyaçları için özel düzenleme yapılmalıdır.

Giyim ve Yatak Malzemeleri

- 20.1. Kendine ait uygun giysisi olmayan mahpuslara iklime uygun giysiler verilmelidir.
- 20.2. Bu giysiler aşağılayıcı veya küçük düşürücü olmamalıdır.
- 20.3.** Bütün giysiler iyi durumda muhafaza edilmeli ve gerektiğinde değiştirilmelidir.
- 20.4.** Cezaevinden dışarı çıkmak için izin alan mahpuslardan, mahpus olduklarını belli edecek giysiler giymeleri istenmemelidir.
- 21.** Her mahpusa, düzenli biçimde muhafaza edilen ayrı bir yatak ile temiz tutulmasının sağlanması için gerekli sıklıkta değiştirilen ayrı ve uygun bir yatak takımı sağlanmalıdır.

Beslenme

- 22.1. Mahpuslara, yaşlarını, sağlıklarını, fiziki koşullarını, dinlerini, kültürlerini ve çalıştıkları işin özelliğini hesaba katan besleyici gıdalar temin edilmelidir.
- 22.2. Asgari enerji ve protein miktarı da dahil olmak üzere besleyici bir gıdanın gerekleri ulusal mevzuatta düzenlenmelidir.
- 22.3. Yiyecekler hijyenik olarak hazırlanmalı ve dağıtılmalıdır.
- 22.4. Mahpuslara makul aralıklarla günde üç öğün yemek verilmelidir.
- 22.5. Mahpuslar temiz içme suyuna her zaman ulaşabilmelidir.
- 22.6. Pratisyen hekim veya nitelikli bir hemşire tıbbi sebeplerle özel bir mahpusun beslenmesinde değişiklik yapmalıdır.

Hukuki Danışmanlık

- 23.1. Bütün mahpuslara hukuki danışmanlık alma hakkı tanınır. Cezaevi yetkilileri onlara bu hakkı kullanmalarında makul kolaylıklar sağlamalıdır.
- 23.2. Mahpuslar herhangi bir hukuki mesele hakkında kendi seçtikleri ve ücretini ödedikleri bir hukuki danışmana başvurabilirler.
- 23.3. Kabul edilmiş ve ücretsiz bir hukuki yardım uygulaması olması halinde, yetkililer bunu tüm mahpusların dikkatine sunmalıdır.
- 23.4. Mahpuslar ve hukuki danışmanları arasında hukuki konularda yapılan görüşmeler, yazışmalar ve diğer iletişimler gizli tutulmalıdır.
- 23.5. Ciddi bir suçun işlenmesinin önlenmesi ya da cezaevi emniyet ve güvenliğinin esaslı bir biçimde ihlal edilmesinin engellenmesi için, adli bir merci tarafından istisnai hallerde bu gizliliğe kısıtlamalar getirilebilir.
- 23.6. Mahpuslar, mahkeme işlemleri ile ilgili belgelere ulaşabilmeli veya bunları yanlarında buldurmalarına izin verilmelidir.

Dış Dünya ile İlişki

- 24.1. Mahpusların mümkün olabilen sıklıkta mektup, telefon veya diğer iletişim vasıtalarıyla aileleriyle, başka kişilerle ve dışarıdaki kuruluşların temsilcileriyle haberleşmelerine ve bu kişilerin mahpusları ziyaret etmelerine izin verilmelidir.
- 24.2. Devam etmekte olan bir ceza soruşturması, emniyet, güvenlik ve düzeninin muhafaza edilmesi, suç işlenmesinin önlenmesi ve suç mağdurunun korunması için gerekli görülmesi halinde, haberleşme ve ziyaretlere kısıtlamalar konabilir ve izlenebilir. Ancak adli bir merci tarafından konulan özel kısıtlamalar da dahil olmak üzere, bu tür kısıtlamalar yine de kabul edilebilir asgari bir iletişime izin vermelidir.

- 24.3.** Ulusal hukuk, mahpuslarla iletişim kurması kısıtlanamayacak olan ulusal ve uluslararası kuruluşları belirlemelidir,
- 24.4.** Ziyaretler için yapılan düzenlemeler, mahpuslara aile ilişkilerini mümkün olduğunca normal bir düzeyde sürdürmelerine ve geliştirmelerine izin verecek bir tarzda olmalıdır.
- 24.5.** Cezaevi yetkilileri, dış dünyayla yeterli bir iletişim sürdürmelerinde mahpuslara yardım etmelidirler ve bunun için onlara "uygun destek ve yardım sağlamalıdır.
- 24.6.** Herhangi bir yakın akrabasının ölüm veya ciddi hastalık haberi ilgili mahpusa hemen iletilmelidir.
- 24.7.** Eğer koşullar elveriyorsa, bir mahpusun yalnız başına veya görevli eşliğinde hasta bir yakınını görmesine, bir cenaze törenine katılmasına veya diğer insani sebeplerle cezaevini terk etmesine izin verilmelidir.
- 24.8.** Mahpusların, hapsedildiklerini veya başka bir kuruma nakil edildiklerini, herhangi bir ciddi hastalığa ya da yaralanmaya maruz kaldıklarını derhal ailelerine bildirmelerine izin verilmelidir.
- 24.9.** Cezaevi yetkilileri, bir mahpusun kuruma kabulü üzerine, aksini istemediği sürece, mahpusun ölümü veya ciddi hastalığı ya da ciddi biçimde yaralanması veya bir hastaneye sevk edilmesi gibi durumlar hemen eşine veya birlikte yaşadığı hayat arkadaşına, eğer mahpus yalnız yaşıyor ise önceden belirttiği en yakın akrabasına veya diğer herhangi bir kişiye derhal bildirilmelidir.
- 24.10.** Belirli bir dava kapsamında, adli bir merci tarafından, belirli bir süre için konulan özel bir yasaklanma olmadıkça mahpusların gazete, dergi ve diğer yayınları okumalarına ve bunlara abone olmalarına, radyo ve televizyon yayınlarından yararlanmalarına ve böylece toplum hayatındaki gelişmelerden düzenli olarak bilgi edinmelerine izin verilmelidir.
- 24.11.** Ulusal mevzuat tarafından hakları kısıtlanmadığı sürece, cezaevi yetkilileri mahpusların, seçimlere, referandumlara ve toplum hayatının diğer yönlerine katılmalarını sağlamalıdır.
- 24.12.** Emniyet ve güvenliğin muhafazası, kamu yararı bulunması ya da mağdurların, diğer mahpusların veya personelin bütünlüğünün korunması gibi zorunlu nedenlerle yasaklanmadıkça mahpusların medya ile haberleşmesine izin verilmelidir.

Cezaevi Rejimi

- 25.1.** Bütün mahpuslara sağlanan rejim dengeli bir etkinlikler programı sunmalıdır.
- 25.2.** Bu rejim, bütün mahpuslara yeterli bir insani ve sosyal etkileşim için gereken süre kadar odalarının dışında zaman harcamalarına izin vermelidir.
- 25.3.** Rejim, mahpusların refahına ilişkin ihtiyaçları da karşılamalıdır.
- 25.4.** Bedensel, ruhsal veya cinsel istismara tabi tutulmuş olan mahpusların ihtiyaçlarına özel dikkat gösterilmelidir.

Çalışma

- 26.1.** Cezaevinde çalışma, cezaevi rejiminin pozitif bir unsuru olarak görülmeli ve asla bir ceza olarak kullanılmamalıdır.
- 26.2.** Cezaevi yetkilileri mahpuslara faydalı ve yeterli bir iş sağlamak için çaba göstermelidir.
- 26.3.** Mahpuslara sağlanan iş, mümkün olduğunca tahliyelerinden sonra hayatlarını kazanma yeteneklerini muhafaza edici ya da geliştirici nitelikte olmalıdır.
- 26.4.** 13. kurala uygun olarak, mahpuslara sağlanan işin dağılımda herhangi bir cinsiyet ayrımı yapılmamalıdır.
- 26.5.** Mesleki eğitimi içeren çalışmalar, bundan faydalanmaya muktedir olan mahpuslara ve

özellikle de genç mahpuslara sağlanmalıdır.

- 26.6. Mahpuslar, iyi düzen ve disiplin gerekleri, uygun meslek seçimi ve mevcut bulunan işler ile sınırlı olarak katılmayı arzu ettikleri iş türünü seçebilirler.
- 26.7. Mahpusların normal mesleki yaşamın koşullarına hazırlanabilmesi için, kurumlardaki çalışma organizasyon ve yöntemleri, toplumdaki benzerleriyle mümkün olabilen en yakın biçimde aynı olmalıdır.
- 26.8. Kurumlardaki endüstrilerden mali kazanç elde edilmesi, standartların yükseltilmesi ve eğitim kalitesinin artırılması bakımından değerli olsa bile, mahpusların çıkarları bu amaç yüzünden ikinci plana atılmamalıdır.
- 26.9. Mahpuslara çalışma imkânı, ya cezaevi yetkililerince, ya da özel sözleşmecilerle işbirliği yapılarak, cezaevi içinde veya dışında sağlanmalıdır.
- 26.10. Her halükarda, mahpusların çalışmalarına karşılık adil bir ücret verilmelidir.
- 26.11. Mahpuslara, kazançlarının en azından bir kısmını kullanımlarına izin verilen şeylere harcamalarına ve bir kısmını da ailelerine ayırmalarına izin verilmelidir.
- 26.12. Mahpusların, tahliyelerinde kendilerine verilmek üzere ya da uygun görülen diğer amaçlarda kullanılmak üzere kazançlarının bir kısmını biriktirmeleri teşvik edilebilmelidir.
- 26.13. Mahpuslara sağlanan sağlık ve güvenlik tedbirleri onları yeterince korumalı ve dışarıda çalışan işçilere uygulananlardan daha az dikkat tedbirleri içermemelidir.
- 26.14. Meslek hastalığı da dahil olmak üzere, iş kazalarına karşı mahpusların tazmin edilmesi için ulusal hukuk tarafından dışarıda çalışan işçilere sağlanandan daha az elverişli olmayan koşullar içeren düzenlemeler yapılmalıdır.
- 26.15. Mahpusların günlük ve haftalık azami çalışma saatleri, serbest işçilerin çalışmalarını düzenleyen mahalli kural ve geleneklere uygun olarak düzenlenmelidir.
- 26.16. Mahpuslara haftada en az bir dinlenme günü sağlanmalı, eğitim ve diğer etkinlikler için yeterli zaman verilmelidir.
- 26.17. Çalışan mahpuslar mümkün olduğunca ulusal sosyal güvenlik sistemlerine dahil edilmelidirler.

Açık Havaya Çıkma ve Boş Zaman Faaliyetleri

- 27.1. Eğer hava koşulları elveriyorsa, her mahpusun günde en az bir saat açık havaya çıkarak egzersiz yapmasına fırsat verilmelidir.
- 27.2. Eğer hava elverişsiz olursa mahpusların egzersiz yapmalarına imkân sağlayan alternatif düzenlemeler yapılmalıdır.
- 27.3. Mahpusların bedensel sağlıklarını geliştirmek ve uygun egzersizler ile boş zaman etkinliklerine imkân sağlamak amacıyla doğru bir biçimde organize edilen faaliyetler cezaevi rejiminin ayrılmaz bir parçasını oluşturmalıdır.
- 27.4. Cezaevi yetkilileri uygun tesisat ve ekipman sağlayarak bu tür faaliyetleri kolaylaştırmalıdır.
- 27.5. Cezaevi yetkilileri ihtiyaç duyan mahpuslar için özel faaliyetler organize edilmesine yönelik düzenlemeler yapmalıdır.
- 27.6. Spor, oyunlar, kültürel faaliyetler, özel hobiler ve diğer boş zaman uğraşlarını kapsayan eğlendirici fırsatlar yaratılmalıdır ve mümkün olduğunca mahpusların bu etkinlikleri organize etmelerine izin verilmelidir.
- 27.7. Mahpusların egzersiz esnasında ve eğlendirici faaliyetlere katılmaları için birbirleriyle bir araya gelmelerine izin verilmelidir.

Eğitim

- 28.1. Her cezaevi, mahpusların beklentilerini de dikkate alarak, bireysel eğitim ihtiyaçlarını karşılamak için onlara mümkün olabildiğince ayrıntılı ve anlaşılır eğitim programları sağlamaya çalışmalıdır.
- 28.2. Okuma yazma bilmeyen veya dört işlem yapamayan mahpuslar ile temel ya da mesleki eğitimden yoksun bulunanlara öncelik verilmelidir.
- 28.3. Genç mahpusların ve özel ihtiyacı bulunanların eğitimine özel dikkat gösterilmelidir.
- 28.4. Cezaevi rejimi içerisinde eğitim, çalışmadan daha düşük bir statüye sahip olmamalı ve eğitim faaliyetlerine katılan mahpuslar bu yüzden veya başka nedenlerle mali yönden dezavantajlı duruma dşmemelidirler.
- 28.5. Her kurumda mahpusların yararlanması için eğlendirici ve eğitsel kaynak, kitap ve diğer kitle iletişim araçlarıyla yeterli bir biçimde donatılmış zengin bir kütüphane bulunmalıdır.
- 28.6. Mümkün olabilen her durumda, cezaevi kütüphanesi toplumdaki kütüphane hizmetleriyle işbirliği yapılarak düzenlenmelidir.
- 28.7. Uygulanabildiği lde mahpusların eğitimi;
  - a. Ülkenin eğitim ve mesleki eğitim sistemiyle bütünlük içerisinde olmalıdır. Böylece mahpuslar tahliyelerinden sonra herhangi bir zorlukla karşılaşmaksızın eğitim ve mesleki eğitimlerine devam edebilirler;
  - b. Dışarıdaki eğitim kurumlarının desteğiyle olmalıdır.

Din, Vicdan ve Düşünce zgrlğ

- 29.1. Mahpusların din, vicdan ve düşünce özgürlüklerine saygı gösterilmelidir.
- 29.2. Cezaevi rejimi, uygulanabilir olduğu lde mahpusların dini ibadetlerini yapmalarına ve inançlarını takip etmelerine, bu dinin veya inancın kabul edilen temsilcileri tarafından yürütülen ibadet ve toplantılara katılmalarına, din veya inancının temsilcileriyle özel görüşme yapmalarına ve din veya inançlarıyla ilgili kitaplara ve kaynaklara sahip olmalarına izin verecek Şekilde düzenlenmelidir.
- 29.3. Mahpuslar, bir din ya da inancın ibadetini yapmaya, dini ibadet veya toplantılara katılmaya, dini uygulamalarda yer almaya veya herhangi bir din ya da inancın temsilcisinin ziyaretini kabul etmeye zorlanamaz.

Bilgilendirme

- 30.1 Kuruma kabulde ve daha sonra gereken sıklıkta, tüm mahpuslar anlayacakları bir dilde yazılı ve sözlü olarak cezaevi disiplinini sağlayan düzenlemeler ile cezaevindeki hakları ve yükümlülükleri hakkında yazılı ve sözlü olarak bilgilendirilmelidir.
- 30.2. Mahpuslara verilen bilgilerin yazılı bir nüshasını kendilerinde muhafaza etmelerine izin verilmelidir.
- 30.3. Mahpuslar kendilerini ilgilendiren herhangi bir hukuki işlem konusunda ve eğer haklarında hüküm verilmişse, çekmeleri gereken ceza süresi ve erken tahliye imkânları konusunda bilgilendirilmelidirler.

Mahpusların Eşyaları

- 31.1. Cezaevi kurallarına göre, mahpuslarda kalmasına izin verilmeyen bütün eşyalar mahpusun kuruma kabulü esnasında emanete alınmalıdır,
- 31.2. Eşyaları emanet altına alınan mahpus bunların envanterini imzalamalıdır.
- 31.3. Bu eşyaların iyi bir Şekilde muhafaza edilmesi için gerekli tedbirler alınmalıdır.
- 31.4. Bu eşyalardan herhangi birinin imha edilmesi gerekli görüldüyse bu husus kayda geçirilmeli ve mahpusa bilgi verilmelidir.

- 31.5.** Mahpuslar güvenlik, iyi düzen ve hijyen gereklerine uymak koşuluyla, yiyecek ve içecek de dahil olmak üzere serbest toplumdakilerden anormal bir biçimde pahalı olmayan malları satın alma ya da edinme hakkına sahip olmalıdırlar.
- 31.6. Eğer bir mahpus yanında ilaç getirirse, doktor bunların ne şekilde kullanılacağına karar vermelidir.
- 31.7. Mahpuslara kendi eşyalarını saklamaları için izin verildiğinde, cezaevi yetkilileri eşyaların güvenle muhafaza edilmesine yardımcı olmak için gerekli tedbirleri almalıdır.

Mahpusların Nakli

- 32.1** Mahpuslar bir cezaevine nakledildiğinde veya cezaevinden alındığında ya da mahkeme veya hastane gibi diğer kurumlara sevk edildiğinde, toplumun gözü önünde mümkün olduğunca az tutulmalı ve gerçek kimliklerinin açığa çıkmamasının temini için uygun güvenlik önlemleri alınmalıdır.
- 32.2.** Mahpuslarının nakillerinin havalandırma veya ışıklandırması yetersiz olan ya da onlara gereksiz olarak fiziksel acı verecek ya da onurlarını kıracak taşıtlarda yapılması yasaklanmalıdır.
- 32.3.** Mahpusların nakilleri kamu otoritelerinin kontrolü altında yapılır ve nakil giderleri bu otoritelerce karşılanır.

Mahpusların Tahliye Edilmesi

- 33.1.** Mahpuslar ceza süreleri tamamlandığında veya bir mahkeme ya da diğer bir merci tarafından tahliyelerine karar verildiğinde gecikmeksizin serbest bırakılmalıdırlar.
- 33.2.** Serbest bırakılma tarihi ve saati kayıt edilmelidir.
- 33.3** Bütün mahpuslar, tahliyelerinden sonra özgür topluma dönüşte kendilerine yardımcı olmak üzere oluşturulmuş olan düzenlemelerden yararlanma hakkına sahip olmalıdır.
- 33.4.** Çekmesine izin verilmiş olan para ya da kurumdan dışarıya göndermesine izin verilmiş olan bu tür herhangi bir malvarlığı veya hijyen için imhası gerekli görülen herhangi bir eşya hariç olmak üzere, bir mahpusun daha önce emanete alınan tüm eşya ve parası tahliye edilirken kendisine iade edilmelidir.
- 33.5.** Mahpus, kendisine iade edilen eşya ve para karşılığında bir makbuz imzalamalıdır.
- 33.6.** Eğer mahpusun tahliyesi önceden belirlenmiş ise, 42. Kural gereğince doktor, tahliye tarihine mümkün olabilen en yakın zamanda mahpusu muayene etmeyi teklif etmelidir.
- 33.7.** Tahliye edilen mahpuslara, uygun dokümanların ve kimlik belgelerinin temin edilmesi için gerekli önlemler alınmalı ve uygun bir kalacak yer ve iş bulmalarında kendilerine yardımcı olunmalıdır.
- 33.8.** Tahliye edilen mahpuslara derhal yiyecek sağlanmalı, kendilerine iklim ve mevsim şartlarına uygun ve yeterli giyecek verilmeli ve gidecekleri yere varabilmeleri için yeterli vasıtalara sahip olmalıdırlar.

Kadınlar

- 34.1.** Bu Kurallarda yer alan kadın mahpuslarla ilgili özel düzenlemelere ilaveten, yetkililer, onların hapiste tutulmasının herhangi bir yönünü etkileyen bir karar aldıklarında, bu tür mahpusların sosyal, psikolojik, bedensel ve mesleki ihtiyaçlarına özel dikkat göstermelidirler.
- 34.2.** Kural 25.4 de düzenlendiği biçimde ihtiyaç halinde bulunan kadın mahpusların bu alandaki özel servislere erişimleri için özel çaba gösterilmelidir.

- 34.3.** Kadın mahpusların cezaevi dışında doğum yapmalarına izin verilmelidir. Ancak bir çocuğun cezaevinde doğması halinde, yetkililer, gerekli tüm destek ve kolaylıkları sağlamalıdır.

Çocuklar

- 35.1.** On sekiz yaşından küçük çocukların yetişkinlere ait bir cezaevinde tutulduğu istisnai hallerde yetkililer, tüm mahpuslara sunulan hizmetlere ilaveten, toplum içindeki çocuklara sunulan sosyal, psikolojik ve eğitsel hizmetlere, dini korunmaya, eğlenceli programlara veya bunlara denk hizmetlere kurumdaki çocukların da erişimini sağlamalıdır.
- 35.2.** Çocuk olan ve zorunlu eğitime tabi olan her mahpusun bu tür zorunlu eğitimi alması sağlanmalıdır.
- 35.3.** Cezaevinden tahliye edilen çocuklara ilave yardımlar sağlanmalıdır.
- 35.4.** Çocuklar, cezaevlerinde tutulmaları halinde yüksek yararlarına aykırı olmadığı sürece cezaevinin yetişkinler tarafından kullanılan bölümünden ayrı bir yerde muhafaza edilmelidirler.

Küçük Çocuklar

- 36.1.** Küçük çocuklar sadece yüksek yararlarının gerektirmesi halinde cezaevinde bir ebeveynle birlikte kalabilmelidirler. Bu çocuklara mahpus gibi muamele edilmemelidir.
- 36.2.** Küçük çocukların cezaevinde bir ebeveynle kalmalarına izin verildiğinde, ebeveynin çocuğuyla birlikte katılamayacağı bir etkinliğe iştirak etmesi durumunda, çocuğun kalabileceği ve nitelikli kişilerce hizmet verilen bir kreş oluşturulması için özel düzenleme yapılmalıdır.
- 36.3.** Bu tür çocukların rahatının sağlanması için özel bir yatak ünitesi kurulmalıdır.

Yabancı mahpuslar

- 37.1.** Yabancı mahpuslar dışarıyla ilişki kurma hakkına sahip oldukları konusunda gecikmeksizin bilgilendirilmeli ve ülkelerinin diplomatik temsilcileriyle veya konsolosluk makamlarıyla haberleşebilmeleri için makul kolaylıklardan yararlanmalarına izin verilmelidir.
- 37.2.** Ülkede diplomatik temsilciliği veya konsolosluğu bulunmayan devletlerin vatandaşı olan mahpusların ve mülteci veya vatansızların, yararlarını koruyan ülkenin diplomatik temsilcileriyle veya görevi bu tür insanların çıkarlarına hizmet etmek olan ulusal ya da uluslar arası kuruluşlarla haberleşmesinde benzer kolaylıklardan yararlanmalarına izin verilmelidir.
- 37.3.** Cezaevi yetkilileri, cezaevinde özel ihtiyaçları olması muhtemel yabancı mahpusların yararına olacak biçimde, mahpusları temsil eden diplomatik temsilcilik veya konsolosluk yetkilileriyle tam bir işbirliği içinde olmalıdır.
- 37.4.** Yabancı mahpuslara hukuki yardım hakkında özel bilgiler sağlanmalıdır.
- 37.5.** Yabancı mahpuslar, cezalarının infazına başka bir ülkede devam edilmesini isteme imkânına sahip oldukları konusunda bilgilendirilmelidir.

Etnik veya Dilsel Azınlıklar

- 38.1.** Etnik veya dilsel azınlıklara mensup olan mahpusların ihtiyaçlarının karşılanması için özel düzenlemeler yapılmalıdır.
- 38.2.** Cezaevinde farklı grupların kültürel alışkanlıklarını uygulanabildiği ölçüde, sürdürmelerine izin verilmelidir.
- 38.3.** Yabancı dillere ait ihtiyaçlar, yetenekli çevirmenler aracılığıyla ve bir cezaevinde kullanılmakta olan dillerin yazılı materyalleri sağlanarak karşılanmalıdır.

3. BÖLÜM Sağlık

Tıbbi Bakım

39. Cezaevi yetkilileri tüm mahpusların sağlığını korumalıdır.

Cezaevi Sağlık Hizmetlerinin Organizasyonu

- 40.1. Cezaevindeki sağlık hizmetleri ulusal veya toplumsal genel sağlık idaresiyle yakın ilişki içerisinde düzenlenmelidir.
- 40.2. Cezaevlerindeki sağlık politikası, ulusal sağlık politikasıyla bütünlük içinde ve uyumlu olmalıdır.
- 40.3. Mahpusların, hukuki durumları nedeniyle ayrımcılığa tabi tutulmaksızın ülkede mevcut olan sağlık hizmetlerine erişimleri sağlanmalıdır.
- 40.4. Cezaevlerindeki sağlık hizmetleri, mahpusların yakalanmış olabileceği herhangi bir bedensel veya ruhsal hastalık ya da rahatsızlığı ortaya çıkarmak ve tedavi etmek için uğraşmalıdır.
- 40.5. Bu amaçla, mahpuslara toplumda mevcut olanlar da dahil olmak üzere gerekli tüm tıbbi, cerrahi ve psikiyatrik hizmetler sağlanmalıdır.

Tıp ve Sağlık Personeli

- 41.1. Her cezaevinde en azından bir tane nitelikli genel pratisyen doktor hizmet vermelidir.
- 41.2. Acil durumlar söz konusu olduğunda, nitelikli bir pratisyen doktorun gecikme olmaksızın her zaman temin edilebilmesi için düzenlemeler yapılmalıdır.
- 41.3. Tam zamanlı çalışan bir doktoru bulunmayan kurumları, yarı zamanlı çalışan bir doktorun ziyaret etmesi sağlanmalıdır.
- 41.4. Her cezaevinde sağlık hizmetleriyle ilgili eğitim görmüş uygun personel bulunmalıdır.
- 41.5. Her mahpus nitelikli bir göz uzmanı ile dış hekiminin hizmetinden yararlanabilmelidir.

Doktorun Görevleri

- 42.1. Doktor veya ona rapor veren nitelikli bir hemşire, kuruma kabulünden sonra mümkün olabilen en kısa zamanda her mahpusu görmeli ve gereksiz olduğu açıkça görülmediği sürece onları muayene etmelidir.
- 42.2. Doktor veya ona rapor veren nitelikli bir hemşire, talep edilmesi halinde tahliye esnasında ve bunun dışında gerekli olan her zaman mahpusları muayene etmelidir.
- 42.3. Bir mahpusu muayene ettiği sırada doktor veya ona rapor veren nitelikli bir hemşire ;
  - a. Tıbbi gizliliğin normal kurallarına uyulmasına,
  - b. Bedensel veya ruhsal bir hastalığın teşhis edilmesine, hem tedavi için hem de tedavinin devamının sağlanması için gerekli olan tüm tedbirlerin alınmasına;
  - c. Mahpusun şiddete maruz kalmış olabileceğini gösteren her hangi bir iz veya belirtinin kayıt edilmesine ve ilgili makamlara rapor edilmesine;
  - d. Uyuşturucu, ilaç veya alkol kullanımının kesilmesi ile ortaya çıkan arazlar ile uğraşılmasına;
  - e. Özgürlükten yoksun bırakılma sonucunda ortaya çıkan her hangi bir psikolojik veya strese bağlı diğer sorunların tespit edilmesine;

- f. Bulaşıcı hastalık veya enfeksiyon taşıdığından şüphelenilen mahpusların, enfeksiyon döneminde ayrı bir yerde tutulmasına ve onlara gereken tedavinin sağlanmasına;
- g. HIV virüsü taşıyan mahpusların sadece bu sebepten dolayı diğerlerinden ayrılarak yalnız başına tecrit edilmemelerinin sağlanmasına;
- h. Bedensel veya ruhsal sorunların, tahliye sonrasında yeniden topluma yerleşmeye engel olabileceğinin hesaba katılmasına;
- i. Her bir mahpusun çalışmaya ve egzersiz yapmaya uygunluğunun belirlenmesine; ve,
- j. Mahpusların muvafakat etmesi halinde, tahliyelerinden sonra gereken her hangi bir tıbbi ve psikiyatrik tedavinin devamı için toplum kuruluşlarıyla düzenlemeler yapılmasına; özel bir dikkat göstermelidir.

43.1. Doktor, mahpusların bedensel ve ruhsal sağlıklarını korumalı ve toplumdaki sağlık bakım standartlarıyla uyumlu olan koşullar altında ve sıklıkta, hasta olan tüm mahpusların, rahatsız olduğu ya da yaralandığı rapor edilenlerin ve özel dikkat gösterilmesi gereken herhangi bir mahpusun tıbbi bakımını yapmalıdır.

43.2. Doktor veya ona rapor veren nitelikli hemşire, hücre cezası koşullarında bulunan mahpuslara özel dikkat göstermeli, onları her gün görmeli ve bu mahpusların ya da cezaevi personelinin talebiyle onlara süratle tıbbi tedavi ve yardım sağlamalıdır.

43.3. Doktor, devam eden özgürlükten yoksunluk yüzünden veya hücre cezası da dahil olmak üzere hapsedilme koşullarından herhangi birisi nedeniyle bir mahpusun bedensel veya ruhsal sağlığının ciddi bir biçimde risk altında bulunduğunu düşündüğü her zaman bu durumu müdüre bildirmelidir.

44. Doktor veya diğer bir yetkili düzenli olarak denetim yapmalı, eğer uygunsa başka yollardan bilgi toplamalı ve müdüre aşağıdakileri önermelidir:

- a. Yiyecek ve içeceğin niceliği, niteliği, hazırlanması ve sunulması;
- b. Kurumun ve mahpusların hijyen ve temizliği;
- c. Kurumun sıhhi tesisatı, ısıtılması, aydınlatılması ve havalandırılması;
- d. Mahpusların giyeceklerinin ve yataklarının uygunluğu ve temizliği.

45.1 Müdür, doktorun veya diğer bir yetkilinin 43. ve 44. Kurallara göre sunduğu rapor ve tavsiyeleri göz önüne almalı ve bu tavsiyeleri yerinde görüyor ise onları uygulamak için derhal gerekli adımları atmalıdır.

45.2. Eğer doktorun tavsiyeleri müdürün yetkisini aşıyorsa veya müdür onları uygun görmüyorsa o zaman müdür doktorun tavsiyelerini hemen, daha üst düzey bir yetkiliye kişisel görüşü ile birlikte sunmalıdır.

Tıbbi Bakımın Temini

46.1. Uzman tedavisine gerek duyan hasta mahpuslar, bu hastalığın tedavisinin cezaevinde yapılmasının mümkün olmaması halinde uzman kurumlara veya sivil hastanelere nakledilmelidir.

46.2. Cezaevi servisinin kendisine ait hastane tesislerinin olması halinde bu hastane ilgili mahpusların uygun bakım ve tedavilerini sağlamak için yeterli personele sahip olmalı ve yeterince donatılmış olmalıdır.

Akıl Sağlığı

47.1. Kural 12 de düzenlenen hallerin dışında bir akıl hastalığı veya anormalliği olan mahpusların tıbbi kontrol altında gözlem ve tedavilerinin sağlanması için, uzmanlaşmış cezaevleri ya da cezaevlerinin içerisinde ayrı bölümler oluşturulmalıdır.

47.2. Cezaevi sağlık servisi, ihtiyaçı olan tüm mahpuslara psikiyatrik tedavi sağlamalı ve intiharın önlenmesine özel dikkat göstermelidir.

Diğer Konular

48.1. Mahpuslar muvafakatlari olmaksızın hiçbir deneye tabi tutulmamalıdır.

48.2. Mahpuslarda bedensel yaralanmaya, zihinsel bozukluğa veya diğer sağlık sorunlarına yol açma ihtimali olan deneyler yasaklanmalıdır.

4. BÖLÜM

İyi Düzen:

İyi Düzene Genel Yaklaşım

49. Cezaevinde iyi düzen, emniyet, güvenlik ve disiplin gereklerinin hesaba katılması, aynı zamanda 25. Kural gereğince mahpuslara, insanlık onurlarına saygı gösteren yaşam koşulları sağlanması ve dolu bir faaliyetler programı sunulması yoluyla sürdürülmelidir.

50. İyi düzen, emniyet ve güvenlik bakımından, mahpusların genel hapsedilme koşullarına ilişkin konuları tartışmalarına izin verilmeli ve bu konular hakkında cezaevi yetkilileriyle iletişim kurmaları teşvik edilmelidir.

Güvenlik

51.1. Bireysel mahpuslara uygulanan güvenlik önlemleri, onların güvenle hapsedilmesinin sağlanması için gereken asgari düzeyde olmalıdır.

51.2. Fiziki engeller ve diğer teknik araçlarla sağlanan güvenlik, kontrolü altında bulunan mahpusları tanıyan dikkatli bir personel tarafından sağlanan dinamik güvenlikle tamamlanmalıdır.

51.3. Kuruma kabulünden sonra mümkün olabilen en kısa sürede mahpusların:

- a. Kaçmaları halinde toplum için teşkil edecekleri tehlike;
  - b. Kendi başlarına veya dışarıdan alacakları bir yardımla kaçma girişiminin de bulunma tehlikesi;
- değerlendirilmeli ve belirlenmelidir.

51.4. Böylece her mahpus taşıdığı tehlike seviyesine uygun güvenlik koşulları altında tutulmalıdır.

51.5. Gerekli olan güvenlik seviyesi, kişinin hapsedilme süresi boyunca düzenli aralıklarla gözden geçirilmelidir.

Emniyet

52.1. Kuruma kabulden sonra mümkün olabilen en kısa sürede, mahpuslar diğer mahpusların, cezaevi personelinin veya cezaevinde çalışan diğer kişilerin emniyeti için tehlike taşıyıp taşımadıkları veya kendilerine zarar verme riskleri bulunup bulunmadığı yönünden değerlendirmeye tabi tutulmalıdırlar.

52.2. Mahpusların, cezaevi personelinin ve tüm ziyaretçilerin emniyetini sağlamak ve şiddet riski ile emniyeti tehdit edebilecek diğer olayları en aza indirmek için prosedürler oluşturulmalıdır.

52.3. Bütün mahpusların, emniyet içerisinde günlük faaliyetlerde tam olarak yer almalarının sağlanması için mümkün olan her çaba gösterilmelidir.

52.4. Tüm mahpusların gece de dahil olmak üzere günün her saatinde personel ile iletişim kurması mümkün olmalıdır.

52.5. Ulusal sağlık ve emniyet mevzuatına cezaevlerinde de riayet edilmelidir.

Özel Yüksek Güvenlik ve Emniyet Tedbirleri

- 53.1. Özel yüksek güvenlik ve emniyet tedbirleri sadece istisnai hallerde uygulanmalıdır.
- 53.2. Bu tür tedbirlerin herhangi bir mahpusa uygulanması durumunda izlenecek açık prosedürler olmalıdır.
- 53.3. Bu tedbirlerin her birinin mahiyeti, süresi ve uygulanma sebepleri ulusal mevzuat ile belirlenmelidir.
- 53.4. Her olayda, söz konusu tedbirlerin belirli bir süre için uygulanması yetkili makam tarafından onaylanmalıdır.
- 53.5. Onaylanmış olan sürenin uzatılmasına ilişkin olarak alınan herhangi bir karar, yeniden yetkili makamın onayına sunulmalıdır.
- 53.6. Bu tür tedbirler mahpus guruplarına değil, bireysel mahpuslara uygulanmalıdır.
- 53.7. Bu tür tedbirlere tabi tutulan herhangi bir mahpusun 70. kural hükümleri gereğince şikâyet hakkı olmalıdır.

Arama ve Kontroller

- 54.1. Personelin, aşağıda sayılan yer ve kişilerin üzerinde arama yaparken uymak zorunda olduğu detaylı prosedürler olmalıdır.
  - a. Mahpusların yaşadığı, çalıştığı ve toplandığı her yer;
  - b. Mahpuslar;
  - c. Ziyaretçiler ve onların eşyaları; ve
  - d. Personel
- 54.2. Bu tür aramaların gerekli olduğu durumlar ve aramaların biçimi ulusal mevzuatta belirtilmelidir.
- 54.3. Personele, aradıkları kişilerin insan onuruna ve kişisel eşyalarına karşı saygılı davranmak suretiyle, herhangi bir firar veya suç eşyası gizleme teşebbüsünü ortaya çıkaracak ve önleyecek şekilde arama eğitimi verilmelidir.
- 54.4. Aranılan kişiler, arama yöntemleri nedeniyle küçük düşürülmemelidir.
- 54.5. Kişiler sadece hemcinsleri olan personel tarafından aranmalıdır.
- 54.6. Mahpusların vücut boşluklarındaki aramalar cezaevi personeline yapılmamalıdır.
- 54.7. Arama esnasında, mahrem yerler ile ağız, burun ve kulak içinde yapılacak inceleme sadece doktor tarafından yapılmalıdır.
- 54.8. Araştırma teknikleri veya personele yönelik potansiyel tehlike buna engel değilse, şahsi eşyaları aranırken mahpuslar da hazır bulundurulmalıdır.
- 54.9. Cezaevinin emniyet ve güvenliğinin sağlanması zorunluluğu ile ziyaretçilerin özel yaşamına saygı arasında denge kurulmalıdır.
- 54.10. Yasal temsilciler, doktorlar, sosyal çalışanlar vb. gibi uzman ziyaretçilerin aranmasına ilişkin prosedürler, kurum emniyet ve güvenliği ile özel mesleki giriş hakkı arasında bir denge sağlanması için onların meslek kuruluşlarıyla anlaşmaya varılarak düzenlenmelidir.

Suç Teşkil Eden Eylemler

55. Cezaevinde işlendiği iddia edilen ve suç teşkil eden eylemler serbest toplumdakine benzer şekilde soruşturulmalı ve ulusal mevzuata uygun biçimde elle alınmalıdır.

Disiplin ve Cezalandırma

- 56.1.** Disiplin prosedürleri son çare mekanizmaları olmalıdır.
- 56.2.** Mümkün olan her durumda, cezaevi yetkilileri mahpuslarla kendileri arasında olan veya mahpuslar arasında oluşan anlaşmazlıkları çözmek için uzlaşma ve zararı giderme mekanizmalarını kullanmalıdır.
- 57.1.** Sadece, kurumdaki iyi düzeni, emniyeti ve güvenliği tehlikeye atacak bir davranış disiplin suçu olarak tanımlanabilir.
- 57.2.** Ulusal mevzuat:
- Mahpusların disiplin suçu oluşturan eylem ve ihmallerini;
  - Disiplin soruşturmalarında izlenmesi gereken prosedürleri;
  - Verilebilecek cezanın türünü ve süresini;
  - Bu cezayı vermeye yetkili olan makamı; ve
  - Disiplin cezasına itiraz usulü ile itiraz makamını, belirlemelidir.
- 58.** Disiplin kurallarının bir mahpus tarafından ihlal edildiği iddiası derhal bu iddiayı geciktirmeksizin soruşturacak olan yetkili makama bildirilmelidir.
- 59.** Disiplin suçu işlediği öne sürülen mahpuslar:
- Kendilerine isnat edilen suçlamaların mahiyeti hakkında anlayacakları bir dilde ve ayrıntılı olarak bilgilendirilmelidir;
  - Savunmalarını hazırlayabilmeleri için yeterli zaman ve imkanlara sahip olmalıdırlar;
  - Savunmalarını bizzat kendilerinin yapmasına ya da adaletin yararı bunu gerektiriyorsa hukuki bir yardım alarak yapmalarına izin verilmelidir;
  - Tanık dinlenmesini istemelerine ve onları dinlemelerine, ya da kendileri adına dinlenmelerine izin verilmelidir; ve,
  - Soruşturma esnasında kullanılan dili anlayamıyor veya konuşamıyorsa bir çevirmenin yardımından ücretsiz olarak yararlanmalıdır.
- 60.1.** Bir disiplin suçunun kesinleşmesinden sonra verilen herhangi bir ceza ulusal mevzuata uygun olmalıdır.
- 60.2.** Verilen cezanın ağırlığı ile disiplin suçu arasında bir orantı olmalıdır.
- 60.3.** Toplu cezalar, bedensel cezalar, karanlık bir hücreye kapatılarak cezalandırma ve diğer insanlık dışı veya küçültücü cezalandırma biçimleri yasaklanmalıdır.
- 60.4.** Verilen ceza, mahpusun ailesiyle olan bağlantısının tamamen yasaklanmasını içermemelidir.
- 60.5.** Hücre hapsi, bir ceza olarak sadece istisnai durumlarda belirli bir süre için uygulanmalı ve süresi mümkün olduğunca kısa tutulmalıdır.
- 60.6.** Zapt etme araçları asla bir ceza olarak uygulanmamalıdır.
- Bir disiplin suçundan dolayı suçlu bulunan mahpus, yetkili ve bağımsız bir üst makama itiraz edebilmelidir.
  - Bir cezaevinde, hiçbir mahpus disiplin işlerinde çalıştırılmamalı ve kendisine bu konuda yetki verilmemelidir.

Çifte Ceza Tehlikesi

- 63.** Bir mahpus, aynı eylem ve davranışı nedeniyle asla iki kez cezalandırılmamalıdır.

Güç Kullanma

- 64.1.** Cezaevi personeli, kendini savunma durumu veya kaçma teşebbüsü ya da yasal bir emre aktif veya pasif olarak karşı koyma gibi hallerde son çare olarak başvurmanın

dışında, mahpuslara karşı güç kullanmamalıdır.

- 64.2.** Güç kullanmanın ölçüsü gereken en az seviyede tutulmalı ve gerekli görülen en kısa süre için uygulanmalıdır.
- 65.** Güç kullanmanın şartlarını da kapsayan detaylı prosedürler olmalıdır. Bunlar:
- Kullanılabilecek gücün çeşitli türleri;
  - Her bir güç türünün kullanılabileceği durumlar;
  - Farklı güç türlerini kullanmaya yetkili personel;
  - Herhangi bir güç kullanımından önce, buna karar verecek olan makamın yetki seviyesi;
  - Güç kullanıldığı zaman tamamlanması gereken raporlar.
- 66.** Mahpuslarla doğrudan uğraşan personel, saldırgan mahpusları zapt etmek için asgari ölçüde güç kullanabilme teknikleri konusunda eğitilmelidir.
- 67.1. Diğer kolluk kuruluşlarının personeli, sadece istisnai hallerde cezaevindeki mahpuslarla uğraşma işine katılmalıdırlar.
- 67.2. Eğer ilişkileri kanunda düzenlenmemişse cezaevi makamları ile bu kolluk kuruluşlarının herhangi birisi arasında resmi bir anlaşma olmalıdır.
- 67.3. Böyle bir anlaşma şu şartları içermelidir:
- Diğer kolluk kuruluşları mensuplarının, herhangi bir çatışmayı önlemek amacıyla cezaevine girebilme koşulları;
  - Söz konusu diğer kolluk kuruluşlarının, cezaevi içerisinde buldukları sırada sahip oldukları yetkinin sınırı ve cezaevi müdürü ile olan ilişkileri;
  - Bu tür kuruluş mensuplarının kullanabilecekleri gücün çeşitli türleri;
  - Her bir güç türünün kullanılabileceği durumlar;
  - Herhangi bir güç kullanımından önce, buna karar verecek olan makamın yetki seviyesi; ve,
  - Güç kullanıldığı zaman tamamlanması gereken raporlar.

Zapt etme Araçları

- 68.1.** Zincir ve demirlerin kullanımı yasaklanmalıdır.
- 68.2.** Kelepçe, deli gömleği ve diğer bedensel kısıtlama araçları aşağıdaki haller dışında kullanılmamalıdır:
- Gerektiğinde, nakil sırasında kaçmaya karşı engelleyici bir önlem olarak kullanılır. Bu takdirde, mahpus adli veya idari bir makamın önüne çıkarıldığında makam aksine karar vermedikçe bu araçlar çıkarılmalıdır; ya da
  - Bir mahpusun kendine veya başkalarına ya da mala ciddi bir zarar vermesini önlemek amacıyla, diğer kontrol yöntemlerinin yetersiz kaldığı hallerde müdürün emriyle kullanılır. Bu durumlarda müdür derhal doktora bilgi vermeli ve durumu bir üst cezaevi makamına rapor etmelidir.
- 68.3. Zapt etme araçları kesinlikle gerektiğinden daha uzun bir süre kullanılmamalıdır.
- 68.4. Zapt etme araçlarının kullanım biçimi ulusal mevzuatta belirtilmelidir.

Silahlar

- 69.1.** Cezaevi personeli, acil bir durum nedeniyle yürütülen bir operasyon hariç olmak üzere cezaevi sınırları içinde asla öldürücü silah taşımamalıdır.
- 69.2.** Özel bir olay nedeniyle emniyet ve güvenliğin sağlanması için gereken haller dışında, jop ve sopalar da dahil olmak üzere diğer silahların cezaevi sınırları içerisinde mahpuslarla ilişki içerisinde olan kişilerce görülecek biçimde taşınması yasaklanmalıdır.

69.3. Silahların kullanılması konusunda eğitilmedikleri sürece personele silah verilmemelidir.

İstekler ve Şikâyetler

- 70.1.** Mahpuslar, bireysel veya grup halinde cezaevi müdürüne veya diğer herhangi bir yetkili makama sözlü ya da yazılı olarak istek veya şikâyette bulunma fırsatına yeterince sahip olmalıdırlar.
- 70.2. Eğer taraflar arasında bir uzlaşmanın uygun olacağı düşünülüyor ise önce bu yol denenmelidir.
- 70.3. Eğer bir istek geri çevrilir veya bir şikâyet reddedilirse bunun sebepleri mahpusa bildirilmeli ve mahpusun bağımsız bir makama itiraz hakkı olmalıdır.
- 70.4. Mahpuslar, herhangi bir istek veya şikâyette bulunmaları sebebiyle cezalandırılmamalıdır.
- 70.5. Yetkili makam, mahpusun haklarının ihlal edildiğine inanmak için sebebi olan akrabalarının yaptığı herhangi bir yazılı şikâyeti dikkate almalıdır.
- 70.6. Bir yasal temsilci ya da mahpusların refahıyla ilgilenen bir organizasyon, ilgili mahpusun izni olmaksızın onun adına hiç bir şikâyette bulunamaz.
- 70.7. Adaletin yararı gerektirdiğinde mahpuslar, şikâyet ve itiraz prosedürleri konusunda hukuki danışmanlık arama ve hukuki yardım alma hakkına sahiptir.

5. BÖLÜM

Yönetim ve Personel

Bir Kamu Hizmeti Olarak Cezaevi Çalışmaları

- 71.** Cezaevleri, asker, polis veya suçu soruşturan servislerden ayrı olan *kamu* otoritelerinin sorumluluğunda olmalıdır.
- 72.1. Cezaevleri, tüm mahpuslara insanca davranma ve insan olmalarından kaynaklanan onurlarına saygı gösterme zorunluluğunu kabul eden etik koşullar içerisinde yönetilmelidirler.
- 72.2. Personel, cezaevi sisteminin amacını açık bir biçimde ortaya koymalıdır. Kurum yönetimi, bu amacı en iyi şekilde yerine getirilmesi için öncülük etmelidir.
- 72.3.** Personelin görevleri, sadece infaz ve koruma için gerekli olan görevlerin daha ötesinde olmalı ve mahpusların pozitif bir bakım ve yardım programıyla cezalarını tamamlayarak toplumla yeniden bütünleşmelerini kolaylaştırma ihtiyacını da hesaba katmalıdır.
- 72.4.** Personel, yüksek mesleki standartlar ile kişisel standartlarla görev yapmalıdır.
- 73.** Cezaevi yetkilileri, personele ilişkin kurallara riayet edilmesine öncelik vermelidir.
- 74.** Mahpuslarla çalışan alt kademe cezaevi personeli ile bakım ve muhafazası altındaki mahpuslar arasındaki ilişkinin yönetimine özel dikkat gösterilmelidir.
- 75.** Personel daima kendini yönlendirmeli, görevini mahpuslara iyi bir örnek teşkil edecek ve onların saygısını kazanacak biçimde yerine getirmelidir.

Cezaevi Personelinin Seçimi

- 76.** Personel dikkatli bir şekilde seçilmeli, hem başlangıçta hem de hizmetin devamı sırasında doğru dürüst eğitilmeli, profesyonel çalışanlar olarak ücret almalı ve sivil toplumun saygı duyabileceği bir statüye sahip olmalıdır.
- 77.** Cezaevi makamları, yeni personelin seçimini yaparken bu personelden yapılması istenecek zor görevleri düşünerek, dürüstlüğe, insancılığa, mesleki yeterliliğe ve kişilik uygunluğuna çok büyük önem vermelidir.

- 78.** Profesyonel cezaevi personeli, normal olarak sürekli çalışma esasına göre atanmalı, devlet memuru statüsünde olmalı, uygun bir eğitim standardına sahip olmalı ve iyi davranışa, mesleki yeterliliğe, bedensel ve ruhsal sağlığa sahip olduğu sürece bu işte çalışma güvencesine sahip olmalıdırlar.
- 79.1.** Maaşlar, uygun personeli bu işe cezp etmek ve elde tutmak için yeterli olmalıdır.
- 79.2.** Elde edilen kazanç ve çalışma koşulları yasa uygulayan bir organın yürüttüğü bir işin güç ve emek isteyen özelliğine uygun olmalıdır.
- 80.** Yarı zamanlı personel çalıştırılmasının gerektiği her durumda, bu kriterler uygun olduğunca onlara da uygulanmalıdır.

Cezaevi Personelinin Eğitimi

- 81.1.** Personele, göreve başlamadan önce genel ve özel görevleri konusunda bir eğitim kursu verilmeli ve düzenlenen teorik ve uygulamalı sınavları geçmelidirler.
- 81.2.** Yönetim, mesleki kariyerleri boyunca tüm personelin uygun aralıklarla düzenlenen hizmet içi eğitim ve meslek geliştirme kurslarına katılarak bilgilerini ve mesleki kapasitelerini geliştirmelerini sağlamalıdır.
- 81.3.** Yabancılar, kadınlar, çocuklar veya akıl hastalığı olanlar gibi özel mahpus gruplarıyla çalışması gereken personele, uzmanlık gerektiren bu çalışmalar için özel eğitim verilmelidir.
- 81.4.** Bütün personelin eğitimi, uluslararası ve bölgesel insan hakları belgelerinin ve standartlarının, özellikle Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin ve Avrupa İşkencenin ve İnsanlık Dışı ya da Onur Kırıcı Muamele veya Cezanın Önlenmesi Sözleşmesinin öğretilmesini ve Avrupa Cezaevi Kurallarının uygulanmasını kapsamalıdır.

Cezaevi Yönetimi

- 82.** Personel, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasi veya diğer düşünce, ulusal veya sosyal köken, ulusal bir azınlığa mensup olma, mülkiyet, doğum veya diğer bir statü nedeniyle ayırım yapılmaksızın eşit olarak seçilmeli ve atanmalıdır.
- 83.** Cezaevi makamları;
- a.** Cezaevlerinin uluslararası ve bölgesel insan hakları belgeleriyle aynı doğrultudaki yüksek standartlara uygun olarak yönetildiğini temin etmek; ve
- b.** Cezaevleri arasındaki ve bir cezaevinin farklı kategorideki personeli arasındaki iyi iletişim ile Cezaevi içinde ve dışında, özellikle mahpusların bakımını ve toplumla yeniden bütünleşmelerini sağlayan birimler arasındaki doğru koordinasyonu kolaylaştırmak;
- için yönetim ve organizasyon sistemleri oluşturmalarıdır.
- 84.1.** Her cezaevinin, karakter, yöneticilik kabiliyeti, uygun mesleki eğitim ve tecrübe yönünden yeterince nitelikli bir müdürü olmalıdır.
- 84.2.** Müdürlükler, tam gün esasına göre atanmalı ve bütün zamanlarını resmi görevlerine adanmalıdırlar.
- 84.3.** Cezaevi makamları, her cezaevinin daima müdürün, müdür yardımcısının veya diğer yetkili görevlinin tam sorumluluğunda olduğunu temin etmelidir.
- 84.4.** Eğer müdür birden fazla cezaevinden sorumluyorsa, ona ilaveten, daima bu cezaevlerinden sorumlu birer de yetkili olmalıdır.
- 85.** Cezaevi personelinde kadın ve erkekler dengeli bir biçimde temsil edilmelidir.
- 86.** Cezaevi yönetiminin, genel meselelerde ve özellikle çalışma şartlarıyla ilgili konularda, kurumun ayrılmaz bir parçası olan personel ile görüş alışverişinde bulunması için düzenlemeler olmalıdır.

- 87.1. Düzenlemeler, yönetim, diğer personel, mahpuslar ve dış kuruluşlar arasında mümkün olabilecek en iyi iletişimi teşvik etmek için konulmalıdır.
- 87.2. Cezaevi müdürü, yöneticiler ve diğer cezaevi personelinin büyük çoğunluğu, mahpusların çoğunun konuştuğu veya anladığı bir dili konuşmalıdır.
88. Özelleştirilmiş olan cezaevlerinde de tüm Avrupa Cezaevi Kuralları uygulanmalıdır.

Uzman Personel

- 89.1. Personel arasında, mümkün olabildiğince psikiyatristler, psikologlar, sosyal çalışmacılar, öğretmenler, mesleki ve bedensel eğitim ile spor eğitimcileri gibi yeterli sayıda uzmanlar olmalıdır.
- 89.2. Cezaevi yetkilileri, mümkün olan her durumda uygun yarı zamanlı ve gönüllü çalışanları mahpuslarla yapılan çalışmalara katkıda bulunmaları için teşvik etmelidirler.

Halkın Bilinçlendirilmesi

- 90.1. Cezaevi yetkilileri, toplumda cezaevlerinin rolünün daha iyi anlaşılmasını teşvik için cezaevi personelinin yürütülen çalışmalar ile cezaevi sisteminin amacı hakkında sürekli olarak halkı bilgilendirmelidir.
- 90.2. Cezaevi yetkilileri, uygun olan her durumda, toplumun gönüllü üyelerini cezaevlerine hizmet için teşvik etmelidir.

Araştırma ve Değerlendirme

91. Cezaevi makamları, cezaevlerinin demokratik bir toplumdaki rolü, amacı ve amacına ne ölçüde ulaşabildiği konusunda yapılan herhangi bir araştırma ve değerlendirme programını desteklemelidir.

6. BÖLÜM

Denetim ve İzleme:

İdari Denetim

92. Cezaevleri, ulusal ve uluslararası hukukun gereklerine ve bu Kurallarda yer alan hükümlere uygun bir biçimde yönetilip yönetilmediğinin değerlendirilmesi için düzenli olarak idari bir kuruluş tarafından teftiş edilmelidir.

Bağımsız izleme

- 93.1. Hapsedilme koşulları ve mahpuslara uygulanan iyileştirme faaliyetleri, raporlarını açıklayabilen bağımsız bir kurul veya kurullar tarafından denetlenmelidir,
- 93.2. Bu tür bağımsız izleme kurul veya kurulları, hukuken cezaevlerini denetleme konusunda yetkili olan uluslararası kuruluşlar ile işbirliğine teşvik edilmelidir.

7. BÖLÜM

Yargılanmamış Mahpuslar:

Yargılanmamış Mahpusların Statüsü

- 94.1. Bu kuralların amacı bakımından yargılanmamış mahpuslar, yargılama, karar verme veya hükmün kesinleşmesi evrelerinden önce adli bir makam tarafından tutuklanarak cezaevine konulan mahpuslardır.
- 94.2. Bir devlet, eğer bütün temyiz başvuruları sonuçlanmamış ise suçlu bulunan veya hakkında karar verilen mahpusları yargılanmamış mahpus statüsünde kabul edebilir.

Yargılanmamış Mahpuslarla İlgili Yaklaşım

- 95.1. Yargılanmamış mahpuslara uygulanan rejim, gelecekte bir suçtan ceza almaları ihtimali bulunmasından etkilenmemelidir.
- 95.2. Bu bölümdeki kurallar, yargılanmamış mahpuslar için ek teminatlar sağlar.
- 95.3. Cezaevi yetkilileri yargılanmamış mahpusları ele alırken tüm mahpuslara uygulanan kuralları rehber edinmeli ve yargılanmamış mahpusların bu kurallarda düzenlenen çeşitli aktivitelere katılmalarına izin vermelidir.

Barınma

96. Yargılanmamış olan belirli bir mahpusun ne şekilde barındırılacağına dair mahkemece verilmiş özel bir emir yoksa ya da diğer yargılanmamış mahpuslarla birlikte kalmasında yarar bulunmuyorsa, yargılanmamış mahpuslara mümkün olduğunca tek kişilik odalarda barınma seçeneği sunulmalıdır.

Giyim

- 97.1. Eğer cezaevinde giyilmesi uygunsa yargılanmamış mahpusların kendi giysilerini giymelerine izin verilmelidir.
- 97.2. Uygun giysisi olmayan yargılanmamış mahpuslara, hükümlü olanlarca giyilebilecek herhangi bir üniformaya benzer olmayan giysiler sağlanmalıdır.

Hukuki Danışmanlık

- 98.1. Yargılanmamış mahpuslar, hukuki danışmanlık alma hakları olduğu konusunda açık bir şekilde bilgilendirilmelidirler.
- 98.2. Yargılanmamış mahpusların savunmalarını hazırlamaları ve yasal temsilcileriyle görüşmeleri için gerekli tüm kolaylıklar sağlanmalıdır.

Dış Dünyayla İlişki

99. Herhangi bir davada, adli bir makam tarafından belirli bir süre için konulmuş bir yasak yok ise;
  - a. Yargılanmamış mahpusların, hükümlü mahpuslar gibi ziyaretçi kabul etmelerine, aile fertleri ve diğer kişilerle iletişim kurmalarına izin verilmelidir.
  - b. Yargılanmamış mahpuslar ekstra ziyaretçi kabul edebilir veya diğer ekstra iletişim biçimlerini kullanabilirler.
  - c. Yargılanmamış mahpuslar kitap, gazete ve diğer basın haberlerine erişmelidirler.

Çalışma

- 100.1. Yargılanmamış mahpuslara çalışma fırsatı sunulmalı, fakat çalışmaya mecbur tutulmamalıdır.
- 100.2. Eğer yargılanmamış mahpus çalışmayı seçerse, 26. Kuralın ücret ödemeyele ilgili olanları da dahil olmak üzere tüm hükümleri kendisine uygulanmalıdır.

Hükümlü Mahpuslara Uygulanan Rejime Katılma

101. Eğer yargılanmamış mahpus, hükümlüler için uygulanan rejime katılmasına izin verilmesini talep ederse, cezaevi yetkilileri mümkün olduğunca mahpusun bu talebini yerine getirmelidir.

8. BÖLÜM

Hükümlü Mahpuslara Uygulanan Rejimin Amacı

- 102.1. Tüm mahpuslara uygulanan kurallara ilaveten, hükümlü mahpuslara uygulanan rejim, onların sorumlu ve suçtan uzak duran bir yaşama yönelmelerini mümkün kılmak için tasarlanmalıdır.
- 102.2. Özgürlükten yoksun bırakarak hapsetmenin kendisi bir cezadır. Bu nedenle, hükümlü mahpuslara uygulanan rejim hapsetmenin doğasında var olan sıkıntıyı daha da ağırlaştırmamalıdır.

Rejimin Hükümlü Mahpuslar İçin Uygulanması

- 103.1. Eğer daha önce başlatılmamışsa, hükümlü mahpuslar için rejim, bir kişi cezaevine hükümlü statüsüyle kabul edilir edilmez başlatılmalıdır.
- 103.2. Böyle bir kabulden sonra mümkün olabilen en kısa sürede, hükümlü mahpusların kişisel durumları, her biri için önerilen ceza planlaması ve tahliyeye hazırlanmaları için belirlenen strateji hakkında raporlar hazırlanmalıdır.
- 103.3. Hükümlü mahpuslar kendilerine ait ceza planlamasının hazırlanmasına katılmaları için teşvik edilmelidirler.
- 103.4. Bu planlarda, uygulanabilir olduğu ölçüde:
- Çalışma;
  - Eğitim;
  - Diğer faaliyetler; ve
  - Tahliyeye hazırlık, yer almalıdır.
- 103.5. Sosyal çalışma ile tıbbi ve psikolojik bakım da hükümlü mahpuslara uygulanan rejimlere dahil edilebilir.
- 103.6. Hükümlü mahpuslar için uygulanan genel rejimin tamamlayıcı bir parçası olarak cezaevinden izinli çıkma sistemi olmalıdır.
- 103.7. Bu yönde rıza gösteren mahpuslar, suç ile verdikleri zararı gidermek üzere bir onarıcı adalet programına dahil edilebilirler.
- 103.8. Müebbet hapis ve diğer uzun süreli hapis cezalarına çarptırılan mahpuslar için uygun ceza planlaması yapılmasına özel dikkat gösterilmelidir.

Hükümlü Mahpusları Hapsetmenin Kurumsal Yönleri

- 104.1. Özel mahpus kategorileri için uygulanan farklı rejimlerin yönetimini kolaylaştırmak üzere, mümkün olduğunca ve 17. kuralın gereklerine bağlı kalınarak ayrı cezaevleri veya bir cezaevinin ayrı bölümleri kullanılmalıdır.
- 104.2. İlgili personelin kendi arasında ve bunlarla, uygulanabilir olduğu ölçüde katılacak olan diğer mahpuslar arasında tam istişareler yapılması ve bu konudaki uygun raporların incelenmesi sonucunda, mahpuslar için bireysel ceza planlaması oluşturmak ve onları gözden geçirmek için prosedürler olmalıdır.
- 104.3. Bu raporlar, daima ilgili mahpus ile doğrudan görevli olan personel tarafından hazırlanan raporları kapsamalıdır.

Hükümlü Mahpusların Çalışması

- 105.1. Hükümlü mahpuslara uygulanan rejimin amaçlarına ulaşılmasına katkıda bulunacak sistemli bir çalışma programı oluşturulması için çaba gösterilmelidir.
- 105.2. Bedensel ve ruhsal bakımdan sağlıklı oldukları doktor tarafından belirlenen, normal emeklilik yaşına erişmemiş mahpuslardan çalışmaları istenebilir.

- 105.3.** Eğer hükümlü mahpusların çalışmaları gerekiyor ise bu çalışmanın koşulları dışarıdaki toplumda uygulanan standart ve kontrollerle uyumlu olmalıdır.
- 105.4.** Hükümlü mahpuslar, kendileri için planlanan rejimlerin bir gereği olarak, çalışma saatleri esnasında eğitime veya diğer programlara katılırlar ise, kendilerine sanki çalışmış gibi ücret ödenmelidir.
- 105.5.** Eğer mahkemece karar verilmişse ya da ilgili mahpus rıza gösterirse, hükümlü mahpuslara yapılan ödemelerin veya bundan oluşan birikimlerinin bir kısmı davaları kapsamında telafi edici amaçlarla kullanılabilir.

Hükümlü Mahpusların Eğitimi

- 106.1.** Beceriler eğitimi de dahil olmak üzere, mahpusların sorumlu ve suçtan uzak duran bir yaşam şekline yönelme beklentilerini geliştirmeyi amaçlayan sistematik bir eğitim programı, hükümlü mahpuslara uygulanan rejimin kilit bir parçasını oluşturmalıdır.
- 106.2.** Bütün hükümlü mahpuslar, eğitim ve  ğretim programlarına katılmaları için teşvik edilmelidirler.
- 106.3.** Hükümlü mahpuslar için düzenlenen eğitim programları, tasarlanan cezaevlerinde kalma sürelerine göre biçimlendirilmelidir.

Hükümlü Mahpusların Tahliyesi

- 107.1.** Hükümlü mahpuslara, tahliyelerinden doğru bir zaman önce, onları cezaevi yaşamından yasalara saygılı bir toplum yaşamına geçişe hazırlayan prosedürler ve özel programlarla yardım edilmelidir.
- 107.2.** Özellikle daha uzun süre cezaya mahkûm edilen mahpusların,  zg r toplum yaşamına aşamalı olarak dönmesinin sağlanması için gerekli önlemler alınmalıdır.
- 107.3.** Bu hedefe, cezaevinde hazırlanan bir tahliye öncesi programla ya da etkili bir sosyal destekle birleştirilmiş denetim altında kısmi veya şartlı bir tahliye ile ulaşılabilir.
- 107.4.** Cezaevi yetkilileri, tahliye edilen mahpusları denetleyen, özellikle aile yaşamına uyum sağlama ve iş bulma ile ilgili konularda onlara yardım eden ve tüm hükümlü mahpusların toplumda yeniden kendilerine bir yer edinmelerini sağlayan servis ve kuruluşlarla yakın çalışma içinde olmalıdır.
- 107.5.** Bu tür hizmet ve kuruluşların temsilcilerine, tahliyeye hazırlamaya ve tahliye sonrası koruma programların planlamasına yardımcı olmak üzere cezaevine ve mahpuslara gerekli olan bütün şekillerde ulaşma imkânı sunulmalıdır.

9. BÖLÜM

Kuralların Güncellenmesi:

- 108.** Avrupa cezaevi Kuralları düzenli olarak güncellenmelidir.

AVRUPA KONSEYİ BAKANLAR KOMİTESİ'NİN ÜYE DEVLETLERE ÖMÜR BOYU HAPİS VE DİĞER UZUN SÜRELİ CEZALARA MAHKÛM OLANLARIN CEZAEVİ İDARESİNCE YÖNETİMİ HAKKINDA R (2003) 23 SAYILI TAVSİYE KARARI

(Bakan Delegeterinin 9.10.2003 tarihli ve 855 inci Oturumunda Bakanlar Komitesi'nce kabul edilmiştir).

Bakanlar Komitesi, Avrupa Konseyi statüsünün 15.b maddesi gereğince,

Bu alandaki uluslararası işbirliğinin güçlendirilmesi için hapis cezalarının infazına ilişkin ortak ilkeler saptamanın Avrupa Konseyi üyesi devletlerin çıkarına olduğunu dikkate alarak;

Hapis cezalarının infazının bir yanda güvenlik, düzen ve disiplin sağlama, diğer yanda ise mahkûmlara uygun yaşam koşulları, aktif programlar ve tahliyeye yönelik yapıcı hazırlıklar sağlama arasında denge kurulması gerektirdiğini göz önünde tutarak;

Mahkûmların yönetiminin, kişisel koşullarla uyumlulaştırılmış ve adalet ve hak tanıma ilkelerine uyacak şekilde olması gerektiğini göz önünde bulundurarak;

Ekim 2001 tarihinde Moskova'da gerçekleştirilen Avrupa Adalet Bakanları'nın 24 üncü Konferansı'nda kabul edilen uzun süreli hapis cezalarının infazı hakkında karara atıfta bulunarak;

Üye devletlerde ölüm cezasının kaldırılmasının müebbet hapis cezalarında artışa neden olduğunu dikkate alarak;

Birçok ülkede uzun süreli hapis cezalarının sayısı ve süresinde meydana gelen artışla ilgili olarak, bu artışın cezaevinde aşırı kalabalıklaşmaya yol açtığı ve mahkûmların etkin ve insani yönetimini zedeleyebileceği hakkındaki endişeleri dile getirerek;

Cezaevinde aşırı kalabalıklaşma ve cezaevi nüfusunda artış hakkında R (99) 22 sayılı Tavsiye Kararı'nda belirtilen ilkelerin uygulanmasının yanı sıra cezaevi idarecilerine yeterli kaynak ve personel sağlanmasının, uzun dönem hapis cezalarına bağlı olan yönetim sorunlarını büyük ölçüde azaltacağı ve daha güvenli ve iyi hapis koşulları yaratacağını göz önünde bulundurarak;

Ömür boyu hapis ve diğer uzun süreli mahkûmların yönetimine ilişkin mevzuat ve uygulamanın, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine ve söz konusu sözleşmenin uygulanmasında yetkili organların içtihat kararlarına uygun olması gerektiğini dikkate alarak;

Daha önceki ve özellikle:

- Cezaevi izinlerine dair R(82)16 sayılı Tavsiye Kararı,
- Tehlikeli mahkûmların hapsedilmesi ve iyileştirilmesi hakkında R(82)17 sayılı Tavsiye Kararı,
- Yabancı uyruklu mahkûmlara ilişkin R(84)12 sayılı Tavsiye Kararı,
- Avrupa Cezaevi Kurallarına ilişkin R(87)3 sayılı Tavsiye Kararı
- Çocuk suçluluğuna verilen toplumsal tepkiler hakkında R(87)20 sayılı Tavsiye Kararı
- Cezaevinde eğitime dair R(89)12 sayılı Tavsiye Kararı
- Kamusal ceza ve tedbirler hakkında Avrupa Kurallarına ilişkin R(92)16 sayılı Tavsiye Kararı
- Ceza ve tedbirlerin uygulanmasıyla görevli personel hakkında R(97)12 sayılı Tavsiye Kararı
- Cezaevinde sağlık bakımının etik ve kurumsal yönleri hakkında R(98)7 sayılı Tavsiye Kararı

- Cezaevinde aşırı kalabalıklaşma ve cezaevi nüfusunun artışına dair R(99)22 sayılı Tavsiye Kararı
- Kamusal ceza ve tedbirler hakkında Avrupa Kurallarının uygulanmasına ilişkin R(2000)22 sayılı Tavsiye Kararı
- Şartlı tahliye hakkında R(2003)22 sayılı Tavsiye Kararı'nda

yer alan ilkelerin önemini hatırlatarak üye devletlere:

- bu tavsiye kararının ekinde yer alan ilkelerin, ömür boyu hapis ve diğer uzun süreli mahkûmların yönetimine ilişkin mevzuat, politika ve uygulamalarda rehberlik etmesini;
- bu tavsiye kararı ile buna eşlik eden raporun mümkün olduğunca geniş bir çevreye iletilmesini sağlamalarını tavsiye eder.

R (2003) 23 SAYILI TAVSİYE KARARINA EK

Ömür Boyu Hapis ve Uzun Süreli Mahkûmların Tanımı

1. Bu tavsiye kararının amaçları açısından ömür boyu hapis mahkûmu, ömür boyu hapis cezası çeken kişidir. Uzun süreli mahkûm, beş yıl veya daha fazla hapis cezası ya da cezaları çeken kişidir.

Genel Amaçlar

2. Ömür boyu hapis ve diğer uzun süreli mahkûmların yönetilmesinde amaçlananlar:
  - bu mahkûmlara ve mahkûmlarla birlikte çalışan ya da onları ziyaret eden herkes için cezaevlerinin emin ve güvenli yerler olmasını sağlamak;
- ömür boyu ve uzun süreli hapsolmanın getirdiği zarar verici etkilere karşı koymak;
- bu mahkûmların başarılı bir şekilde toplumla bütünleşmelerini sağlamak ve tahliyelerinden sonra yasalara uyarak yaşama olasılıklarını artırmak ve geliştirmek

Ömür Boyu Hapis ve Uzun Süreli Mahkûmların Yönetilmesi İçin Genel İlkeler

3. Ömür boyu hapis ve uzun süreli mahkûmların farklı kişisel özellikleri dikkate alınmalı ve cezalar uygulanırken kişisel planlar yapılmasına dikkat edilmelidir (kişiselleştirme ilkesi).
4. Cezaevi yaşamı, toplum içindeki hayatın gerçeklerine mümkün olduğunca yakın olacak şekilde düzenlenmelidir (normalleştirme ilkesi).
5. Mahkûmlara, günlük cezaevi yaşamında bireysel sorumluluk alma olanağı sağlanmalıdır (sorumluluk ilkesi).
6. Ömür boyu hapis ve uzun süreli mahkûmların, dış toplum, kendileri, diğer mahkûmlar ve cezaevinde çalışan ya da ziyarete gelen kişiler açısından teşkil ettikleri riskler arasında açık bir ayırım yapılmalıdır (güvenlik ve emniyet ilkesi).
7. Ömür boyu hapis ve uzun süreli mahkûmlar arasında yalnızca cezaları nedeniyle ayırım yapılmamalıdır (ayrımcılık yapmama ilkesi).
8. Ömür boyu hapis ve uzun süreli mahkûmların cezalarının yönetilmesi için yapılacak olan kişisel planlama, cezaevi sistemi içinde tedrici ilerleme sağlamayı hedeflemelidir (tedrici ilerleme ilkesi).

Cezaların Planlanması

9. Genel amaçları başarmak ve yukarıda belirtilen ilkelere uygun hareket etmek için her bir mahkûm için kapsamlı ceza planlaması geliştirilmelidir. Söz konusu planların hazırlanması ve geliştirilmesi mümkün olduğunca mahkûmun aktif katılımı ve özellikle ceza süresinin bitimine doğru, tahliye sonrası gözetim ve diğer ilgili makamların yakın işbirliği ile gerçekleştirilmelidir.

10. Ceza planlaması her mahkûmun risk ve ihtiyaç değerlendirmesini içermeli ve aşağıda belirtilen konularda sistematik bir yaklaşım sağlamak amacıyla kullanılmalıdır:

- Mahkûmun ilk yerleştirilmesi
- Cezaevi sistemi içinde daha kısıtlayıcı koşullardan daha az kısıtlayıcı koşullara, ve nihayetinde, son aşama olarak açık koşullara (tercihen toplum içinde) tedricen ilerleme,
- Cezaevinde geçirilen zamanın bir amaca yönelik kullanılmasını ve tahliye sonrasında toplumla yeniden bütünleşmede başarı şansının artırılmasını sağlayan iş, eğitim, mesleki eğitim ve diğer faaliyetlere katılım,
- Cezaevi içinde yıkıcı davranışların azaltılması ve tahliye sonrasında yeniden suç işlemenin önlenmesi için risk ve ihtiyaçları saptamaya yönelik programlara katılma ve dahil olma,
- Uzun süreli hapsin zararlı etkilerini önlemek ya da azaltmak için boş zaman faaliyetleri ve diğer aktivitelere katılım,
- Şartlı tahliye sonrasında yasalara uyarak yaşamayı ve topluma uyum sağlamayı kolaylaştıracak koşullar ve gözetim tedbirlerinin oluşturulması.

11. Ceza planlaması mahkûmun cezaevine girişini takiben mümkün olduğunca en kısa zamanda başlamalı, düzenli aralıklarla gözden geçirilmeli ve gerektiğinde değiştirilmelidir.

Risk ve İhtiyaç Değerlendirilmesi

12. Mahkûmların, kendileri veya diğer mahkûmlar açısından risk teşkil edip etmediğini saptamak amacıyla cezaevi idaresi her mahkûmu dikkatle değerlendirmelidir. Kendisine, diğer mahkûmlara, cezaevinde çalışan veya ziyarete gelen kişilere ya da topluma verilebilecek zarar ile kaçma ya da izin veya tahliye süresince yeniden ciddi bir suç işleme olasılığı değerlendirmeye tabi tutulan riskler arasında olmalıdır.

13. İhtiyaç değerlendirmesi kişisel ihtiyaçlar ve mahkûmun suçu/suçları ve zarar verici davranışını (kriminojenik ihtiyaçlar) saptamak amacını gütmelidir. Mümkün olduğunca en geniş ölçüde, kriminojenik ihtiyaçlar, gerek hapis süresinde gerekse tahliye sonrasında mahkûmların suçluluğunu ve zararlı davranışlarını azaltacak şekilde ele alınmalıdır.

14. İlk risk ve ihtiyaç değerlendirmesi, uygun eğitim almış personel tarafından ve tercihen bir değerlendirme merkezinde yürütülmelidir.

15. a. Ömür boyu ve uzun süreli hapis cezalarının uygulanmasına dair kararlara rehberlik edecek şekilde modern risk ve ihtiyaç değerlendirme araçları kullanılmalıdır.

b. Risk ve ihtiyaç değerlendirme araçları her zaman bir hata payı içereceğinden, karar vermede kesinlikle tek bilgilendirici araç olarak kullanılmamalı ve diğer değerlendirme biçimleriyle takviye edilmelidir.

c. Tüm risk ve ihtiyaç değerlendirme araçları, güçlü ve zayıf yönleri açığa çıkartılacak şekilde değerlendirmeye tabi tutulmalıdır.

16. Ne tehlikeli olma hali ne de kriminojenik ihtiyaçlar özünde durağan bir yapıya sahip olmadığından, risk ve ihtiyaç değerlendirmeleri, ceza planlamasının gerektirdiklerini veya diğer zorunlulukları karşılamak amacıyla uygun eğitim almış personel tarafından

aralıklarla tekrar edilmelidir.

17. Risk ve ihtiyaç değerlendirmesi daima risk ve ihtiyaçların yönetimiyle ilişkili olmalıdır. Dolayısıyla bu değerlendirmeler, uygun müdahalelerin seçimi ya da halen uygulamada olanların değiştirilmesi hakkında bilgilendirici olmalıdır.

Cezaevinde Güvenlik

18. a. Cezaevinde denetimin sağlanması, dinamik bir güvenlik uygulaması temelinde dayanmalıdır. Yani personel, mahkûmlarla istikrar ve adalet temelinde dayalı olumlu ilişkiler kurmalı, bunun yanı sıra mahkûmların kişisel durumlarının ve her bir mahkûmun teşkil ettiği riskin bilincinde olmalıdır.
- b. Alarm ve kapalı devre televizyon yayını gibi teknik araçlar dinamik güvenlik yöntemlerine yardımcı olacak şekilde kullanılmalıdır.
- c. Güvenlik için gereken sınırlar dahilinde, mahkûmlarla ilişki içinde olan kişilerin ateşli silah ve cop dahil sürekli silah taşımaları cezaevi sınırları içinde yasaklanmalıdır.
19. a. Cezaevi rejimleri değişen güvenlik ihtiyaçlarına esnek tepkiler verebilmeyi sağlayacak şekilde düzenlenmelidir.
- b. Mahkûmların belirli cezaevlerine ya da cezaevi bölümlerine yerleştirilmeleri kapsamlı bir risk ve ihtiyaç değerlendirmesi temelinde yapılmalı ve mahkûmların ihtiyaçları da göz önünde tutularak, arz ettikleri riski muhtemelen azaltacak ortamlara yerleştirilmelerinin önemi hatırdada tutulmalıdır.
- c. Belirli riskler ve istisnai durumlar, mahkûmların kendi istekleri dahil, bazı mahkûmların, her hangi bir biçimde ayrı tutulmasını gerektirebilir. Ayrı tutmaktan kaçınmak için yoğun çaba gösterilmeli fakat eğer buna başvurulacaksa, uygulama süresi kısaltılmalıdır.
20. a. Maksimum güvenlik birimleri ancak son çare olarak kullanılmalı ve mahkûmların bu birimlere yerleştirilmeleri düzenli olarak gözden geçirilmelidir.
- b. Maksimum güvenlik birimlerinde rejimler, kaçma ve kaçtıktan sonra tehlike yaratma riski teşkil eden mahkûmlar ile diğer mahkûmlar ve/veya cezaevinde çalışan ya da ziyarete gelen kişiler açısından risk teşkil eden mahkûmların idaresi arasındaki ayrımı ortaya koyabilmelidir.
- c. Mahkûm davranışını ve güvenlik gereksinmelerini dikkate alarak, maksimum güvenlik birimlerindeki rejimler, rahat bir ortam yaratmayı, mahkûmların birbirleriyle ilişki kurmalarına ve birim içinde hareket serbestisi tanımaya olanak sağlamayı ve bir dizi faaliyet sunmayı amaçlamalıdır.
- d. Tehlikeli mahkûmların yönetimi, tehlikeli mahkûmların hapsedilmesi ve iyileştirilmesi hakkında R (82) 17 Sayılı Tavsiye Kararı'nda belirtilen ilkelere uygun olmalıdır.

Ömür Boyu Hapis ve Diğer Uzun Süreli Mahkmiyetin Zarar Verici Etkileriyle Başa

ıkma

21. Ömür boyu hapis ve uzun süreli cezaların zarar verici etkilerini önlemek ve bunlarla başa çıkabilmek için, cezaevi idarecileri,
- Mahkûmları, cezaevinin kuralları, rutin işleyişi ve mahkûmların hak ve ödevleri hakkında bilgilendirmek için uygun koşulları oluşturmayı, cezanın başlangıcında veya gereğinde daha sonrasında sağlamaya;
  - Mahkûmların mümkün olduğunca cezaevindeki günlük yaşam hakkında kişisel tercih yapmalarını sağlayacak fırsatlar yaratmaya;
  - Fiziksel, zihinsel ve duygusal uyarım için yeterli maddi koşullar ve olanaklar sunmaya;

- Cezaevindeki binaların, eşyaların ve dekorasyonun hoş a gidecek ve kullanıcıya rahatlık sağlayacak şekilde tasarlanmasını sağlamaya çalışmalıdırlar.
- 22.** Aile bağlarının kopmaması için özel çaba gösterilmelidir. Bu amaçla;
- mahkûmlar mümkün olduğunca ailelerine veya yakın akrabalarına en yakın cezaevlerine yerleştirilmelidirler.
  - mektuplaşma, telefon görüşmeleri ve ziyaretlerin mümkün olduğu ölçüde azami sıklıkta ve gizlilik içinde yürütülmesi sağlanmalıdır. Bu tür bir düzenleme güvenliği tehlikeye atıyorsa veya risk değerlendirmesiyle riskli olduğu tespit edilmişse söz konusu haberleşmeler, mektupların izlenmesi ve ziyaret öncesi ve sonrasında aramalar gibi makul güvenlik tedbirleri eşliğinde yürütülebilir.
- 23.** a. Gazete, radyo ve televizyon ile dışarıdan gelen ziyaretçilere erişim gibi dış dünya ile olan diğer temaların geliştirilmesi teşvik edilmelidir.
- b. Cezaevi iznine dair R (82) Sayılı Tavsiye Kararında belirtilen ilkeler göz önünde tutularak, gerekirse refakat altında çeşitli cezaevi izinlerinin verilmesi için özel çaba harcanmalıdır.

24. Mahkûmların;

- suçlarını ve mağdurlara verdikleri zararı kabullenmeleri ve her hangi bir suçluluk duygusuyla başa çıkabilmeleri,
  - özellikle hemen mahkûmiyet sonrasında intihar riskinin azaltılması,
  - kurumsallaşma, pasiflik, öz-saygının azalması ve depresyon gibi uzun süreli hapsin zararlı etkilerine karşı koyabilmelerinin sağlanması amacıyla,
- uygun danışmanlık, yardım ve desteğe erişmeleri sağlanmalıdır.

Ömür Boyu Hapis ve Diğer Uzun Süreli Mahkûmların Özel Kategorileri

- 25.** Cezaevi yetkilileri, Ceza Almış Kişilerin Nakline Dair Avrupa Sözleşmesi ile veya ilgili ülkelerle yapılan iki taraflı düzenlemelerle öngörülen yabancı mahkûmların ülkelere iade olasılıklarının bilincinde olmalıdırlar. Yabancı mahkûmlara da bu olasılıklar hakkında bilgi verilmelidir. Mahkûmun ülkesine iadesinin mümkün olmadığı durumlarda, yabancı mahkûmlara ilişkin R (84) 12 Sayılı Tavsiye Kararı, cezaevi idaresine uygulamalarında rehberlik etmelidir.
- 26.** Zayıf ve hassas mahkûmları, diğer mahkûmların tehdidinden ve kötü muamelesinden korumak için çaba gösterilmelidir. Eğer diğer mahkûmlardan korumak amacıyla ayrı tutmak gerekiyorsa, tam tecritten kaçınılmalı ve emin de destekleyici bir ortam sağlanmalıdır.
- 27.** Yaşlı mahkûmların, bedensel ve zihinsel sağlıkları açısından iyi standartlara sahip olmalarına yardımcı olunmalıdır. Bu amaçla, cezaevi idaresi:
- doğru tanı ve tedavi hizmetlerine erişimi,
  - her bir mahkûmun fiziksel ve zihinsel kapasitesine uygun iş, egzersiz ve diğer faaliyetlere yönelik olanakları,
  - özel beslenme ihtiyaçlarını göz önünde tutarak beslenme açısından uygun öğünleri sağlamalıdır.
- 29. a.** Ölümcül hastalığa yakalanmış mahkûmların onurları incinmeden ölebilmeleri için söz konusu mahkûmları tahliye etme düşüncesi dikkate alınmalı, böylelikle ilgi görerek cezaevi dışında ölebilmeleri sağlanmalıdır. Her durumda cezaevi idaresi, bu mahkûmlara ve ailelerine gerekli destek ve ilgiyi göstermek için her türlü çabayı göstermelidir.
- b.** Bu mahkûmlara, vasiyetname hazırlanması, cenaze düzenlemeleri gibi arzu edilen pratik düzenlemelerde yardımcı olunmalıdır.

- 30. a.** Kadın mahkûmlar genellikle ömür boyu hapis ya da uzun süreli mahkûmların küçük bir azınlığını oluşturduğundan, kadın mahkûmların ceza planlaması, özel ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde dikkatle düşünülmelidir.
- b.** Kadın mahkûmlara yönelik özel çabalar;
- mümkün olduğu ölçüde cezaevindeki genel kadın mahkûmu nüfusuyla kaynaştırarak toplumsal tecridin önüne geçmek;
  - bedensel, zihinsel ya da cinsel istismara maruz kalmış kadın mahkûmların özel hizmetlere ulaşmalarını sağlamak amacıyla gütmelidir.
- c.** Ömür boyu hapis ya da diğer uzun süreli ceza çeken anneler, yalnızca cezalarından dolayı, küçük çocuklarıyla birlikte olma fırsatından yoksun bırakılmamalıdır. Küçük çocukların anneleriyle birlikte kaldığı durumlarda cezaevi idaresi, uygun koşulları sağlamalıdır.
- 31.** Yaşlarından dolayı muhtemelen ömrünü cezaevinde geçirecek olan mahkûmların sergilediği belirli sorunlara özel idari ilgi ve dikkat gösterilmelidir. Özellikle bu kişilerin ceza planlaması yeterince dinamik olmalı ve cezalarıyla başa çıkmalarında yardımcı olacak şekilde tasarlanmış müdahaleler ve psiko-sosyal hizmetler dahil anlamlı faaliyetler ve yeterli programlardan yararlanmaları sağlanmalıdır.
- 32. a.** Uzun süreli hapse mahkûm olan çocuklar yalnızca özel ihtiyaçlarına göre düzenlenmiş kurum veya birimlerde tutulmalıdırlar.
- b.** Bu çocuk suçlulara yönelik rejim ve ceza planlaması, Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesinde ve çocuk suçluluğuna karşı toplumsal tepkiler hakkında R (87) 20 Sayılı Tavsiye Kararında öngörülen ilkelere uygun olmalı ve aşağıdaki hususlara özellikle dikkat edilmelidir:
- yeterli eğitim ve öğretim sağlama,
  - çocukların ebeveynleri ve aileleri ile olan ilişkilerinin devamının sürdürülmesi,
  - çocukların duygusal gelişimi için yeterli destek ve rehberliğin sağlanması
  - uygun spor ve boş zaman değerlendirme faaliyetlerinden yararlanma olanağı,
  - çocuğun kişisel gelişimi göz önünde bulundurularak çocuk rejiminden yetişkin rejimine geçişin çok dikkatli bir şekilde planlanması.

Ömür Boyu Hapis ve Diğer Uzun Süreli Mahkûmların Topluma Yeniden Kazandırılmasının Yönetilmesi

- 33.** Ömür boyu hapis ve diğer uzun süreli mahkûmların, uzun bir hapis döneminin ardından toplumda yasalara uygun bir yaşama geçmede yaşayabilecekleri özel sorunların üstesinden gelmelerini sağlamak için tahliyeleri çok önceden hazırlanmış olmalı ve aşağıdaki hususlara özellikle dikkat edilmelidir:
- belirli tahliye öncesi ve sonrası planlar yapılmalı ve bunlar ilgili alandaki risk ve ihtiyaçlara hitap etmelidir,
  - tahliye ve tahliye sonrası programlar ile hapis süresince mahkûmların tabi tutulduğu müdahaleler veya iyileştirme çalışmalarının sürdürülmesinin başarılması olasılığına gereken dikkat gösterilmelidir,
  - cezaevi idaresi, tahliye sonrası gözetim yetkilileri ve sosyal ve sağlık hizmetleri arasında yakın işbirliği sağlanmalıdır.
- 34.** Ömür boyu hapis ve diğer uzun süreli mahkûmlara şartlı tahliye hakkının verilmesi ve uygulanması, şartlı tahliyeye ilişkin R (2003) 22 Sayılı Tavsiye Kararında belirtilen ilkelere uygun olmalıdır.

Geri Çağrılan Mahkûmlar

35. Şartlı tahliyenin kaldırılması sonucunda, ömür boyu hapis ve diğer uzun süreli mahkûmun yeniden cezaevine dönmesi halinde, yukarıda adı geçen Tavsiye Kararında sıralanan ilkelerin uygulanmasına devam edilmelidir. Risk ve kriminojenik ihtiyaçların bir kez daha değerlendirilmesi yapılmalı ve özellikle, mahkûmu, tahliyenin ve topluma yeniden katılmanın gecikmeden yeniden düşünülmesine hazırlamak amacıyla yapılacak uygun bir yerleştirme ve ek müdahalelerin seçimi için uygulanmalıdır.

Personel

36. Genel olarak, ömür boyu hapis ve diğer uzun süreli mahkûmlardan sorumlu personelin işe alınması, seçimi, eğitimi, iş koşulları ve hareketliliğinin yanı sıra mesleki hal ve davranışları, ceza ve tedbirlerin uygulanmasıyla görevli personel hakkında R (97) 12 Sayılı Tavsiye Kararında öngörülen ilkelerle uyumlu olmalıdır.
37. a. Ömür boyu hapis ve diğer uzun süreli mahkûmlarla çalışan personel, bu mahkûmların ortaya koyduğu belirli zorluklarla uğraşmak zorunda olduğundan, görevleri itibarıyla gerekli olan özel eğitimi almalıdır.
- b. Personel, özellikle dinamik güvenliği anlayacak ve böylelikle görevlerini yerine getirirken bu güvenlik yaklaşımını kullanacak şekilde eğitim almalıdır.
- c. Üst kademedeki personel, uzmanlar ve gözetim personeli ayrıca, dinamik güvenliğin uygulanmasında alt kademedeki personeli denetlemek ve onlara destek olmak için eğitim almalıdır.
38. Uzun süreli mahkûmların personeli etki altına alma riskinin daha fazla olduğu dikkate alındığında, personel hareketliliği ve rotasyonu teşvik edilmelidir.
39. Mahkûmların sorunlarının anlayışla karşılanması ile sıkı denetim arasında doğru bir dengenin kurulup sürdürülmesini sağlamak amacıyla personelin farklı kategorileri arasında düzenli toplantılar ve tartışmalar düzenlenmelidir.

Araştırma

40. Ömür boyu hapis ve uzun süreli cezaların etkileri üzerine yapılacak araştırmalar, zarar verici nitelikteki etkileri azaltan ve cezaevi yaşamına olumlu adaptasyonu sağlayan etkenler de göz önünde bulundurularak yürütülmelidir.
41. Değerlendirme araştırmaları, tahliye sonrasında toplumla uyum sağlamayı geliştirmek üzere tasarlanmış programların etkililiğini dikkate alarak yürütülmeli ve yayımlanmalıdır.

AVRUPA KONSEYİ BAKANLAR KOMİTESİ'NİN ÜYE DEVLETLERE ŞARTLI TAHLİYE HAKKINDA R (2003) 22 SAYILI TAVSİYE KARARI

(Bakan Delegelerinin 24.10.2003 tarihli ve 853 üncü Oturumunda Bakanlar Komitesi'nce kabul edilmiştir)

Bakanlar Komitesi, Avrupa Konseyi statüsünün 15.b maddesi gereğince,

Bu alandaki uluslararası işbirliğinin güçlendirilmesi için hapis cezalarının infazına ilişkin ortak ilkeler saptamanın Avrupa Konseyi üyesi devletlerin çıkarına olduğunu dikkate alarak;

Şartlı tahliyenin, mahkûmun toplumla planlı, yardımcı ve gözetimli bütünleşmesini sağlayarak, yeniden suç işlemeyi önlemede ve topluma yeniden katılmayı desteklemede en etkili ve yapıcı araçlardan birisi olduğunu kabul ederek;

Şartlı tahliyenin, kişisel şartlarla uyumlaştırılmış ve adalet ve hak tanıma ilkelerine uyacak şekilde kullanılması gerektiğini göz önünde bulundurarak;

Hapsetmenin mali açıdan topluma ağır bir yük getirdiğini ve yapılan araştırmalara göre olumsuz etkileri olduğu ve suçluları rehabilite etmekte başarısız kaldığı olgusunu dikkate alarak;

Dolayısıyla, hapis cezalarının süresinin mümkün olduğunca kısaltılması ve cezanın tamamı çekilmeden şartla tahliye etmenin bu amaca yönelik önemli bir araç olduğunu dikkate alarak;

Şartlı tahliye tedbirlerinin, siyasi liderler, idareciler, hâkimler, savcılar, avukatlar ve toplum tarafından verilecek desteği gerektirdiğini ve bu nedenle, hapis cezalarının adapte edilmesine ilişkin ayrıntılı bir açıklamaya ihtiyaç duyulduğunu kabul ederek;

Şartlı tahliyeye ilişkin mevzuat ve uygulamanın, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve söz konusu sözleşmenin uygulanmasıyla yetkili organların içtihat kararları doğrultusunda, insan haklarını güvence altına almayı öncelikli amaç edinen, hukukun üstünlüğüne bağlı demokratik ülkelerin temel ilkeleri ile uyumlu olması gerektiğini göz önünde tutarak;

Şartla Mahkûm Edilmiş veya Şartla Tahliye Edilmiş Suçluların Gözetimi Hakkında Avrupa Sözleşmesini (ETS No. 51) hatırlatarak;

- Cezanın tecili, denetimli serbestlik ve hapsedilmeye diğer alternatifler hakkında (65) 1 Sayılı Kararın;
- Şartla mahkûm edilmiş veya şartla tahliye edilmiş suçluların gözetimine ve bakımına yönelik tedbirlerin uygulamadaki organizasyonuna ilişkin (70) 1 Sayılı Kararın;
- Uzun süreli mahkûmların iyileştirilmesine ilişkin (76) 2 Sayılı Kararın;
- Hapsedilmeye alternatif ceza tedbirleri hakkında (76) 10 Sayılı Kararın;
- Cezaevi iznine dair (82) 16 Sayılı Tavsiye Kararının;
- Avrupa Cezaevi Kuralları hakkında (87) 3 Sayılı Tavsiye Kararının;
- Cezaevinde eğitim hakkında (89) 12 Sayılı Tavsiye Kararının;
- Kamusal cezalar ve tedbirler hakkında Avrupa kurallarına ilişkin (92) 16 Sayılı Tavsiye Kararının;
- Cezalandırmada tutarlılık hakkında (92) 17 Sayılı Tavsiye Kararının;
- Ceza ve tedbirlerin uygulanmasıyla görevli personel hakkında (97) 12 Sayılı Tavsiye Kararının;
- Cezaevinde aşırı kalabalıklaşma ve cezaevi nüfusunda artışa dair (99) 22 Sayılı Tavsiye Kararının;
- Kamusal cezalar ve tedbirler hakkında Avrupa Kurallarının uygulanmasının geliştirilmesine ilişkin Rec (2000) 22 Sayılı Tavsiye Kararının,

önemini hatırlatarak, üye devletlere:

1. eğer mevzuatlarında yer almıyorsa şartlı tahliyeyi getirmelerini;
2. bu tavsiye kararının ekinde yer alan ilkelerin, şartlı tahliyeye ilişkin mevzuat, politika ve uygulamalarda rehberlik etmesini;

3. bu tavsiye kararı ile buna eşlik eden açıklayıcı bilgi notunun memorandumun mümkün olduğunca geniş bir çevreye iletilmesini sağlamalarını tavsiye eder.

R (2003) 22 SAYILI TAVSİYE KARARINA EK

I. Şartlı Tahliyenin Tanımı

1. Bu tavsiye kararının amaçları açısından şartlı tahliye, kişiselleştirilmiş tahliye sonrası şartlar altında hüküm giymiş mahkûmların erken tahliye edilmesidir.
2. Şartlı tahliye kamusal bir tedbirdir. Şartlı tahliyenin hukuken tanınması ve bireysel durumlara uygulanmasına, kamusal cezalar ve tedbirler hakkında Avrupa kurallarına ilişkin (92) 16 Sayılı Tavsiye Kararı ile kamusal cezalar ve tedbirler hakkında Avrupa kurallarının uygulanmasının geliştirilmesine ilişkin Rec(2000) 22 Sayılı Tavsiye Kararında yer verilmiştir.

II. Genel İlkeler

3. Şartlı tahliye, tahliye sonrası şartlar ve gözetim aracılığıyla mahkûmların cezaevi yaşamından toplum içinde yasalara uygun bir yaşama geçişlerine yardımcı olmayı amaçlamalı ve kamu güvenliğini sağlamaya ve toplumda suçluluğu azaltmaya katkıda bulunmalıdır.
4. a. Hapsedilmenin zararlı etkilerini azaltmak ve dış toplumun güvenliğini güvence altına almayı amaçlayan koşullar altında mahkûmların topluma yeniden katılmalarını desteklemek için ömür boyu hapse mahkûm olanlar dahil tüm mahkûmlar, kanunen şartlı tahliyeden yararlanabilmelidirler.
4. b. Hapis cezası sürelerinin şartlı tahliyeye elvermeyecek kadar kısa olması durumunda, bu amaçları gerçekleştirmede başka yollar aranmalıdır.
5. Mahkûmlar cezalarını çekmeye başladıklarında, ya asgari süreyi doldurarak ne zaman şartlı tahliyeden yararlanabileceklerini (bu süre mutlak zaman olarak ve /veya cezanın oranına göre belirlenir) ve şartlı tahliyeden yararlanabilmek için gerekli olan kriterleri ("taksitli tahliye sistemi") ya da mutlak zaman olarak ve/veya cezanın oranına göre belirlenen sabit bir süreyi doldurarak ("zorunlu tahliye sistemi") ne zaman şartlı tahliyeden yararlanma hakkına sahip olduklarını bilmelidir.
6. Asgari veya sabit süre, şartlı tahliye ile amaçlananların gerçekleştirilmesini engelleyecek kadar uzun olmamalıdır.
7. Sonucu olumsuz olan kişiselleştirilmiş değerlendirmenin, şartlı tahliye tarihinde çok küçük bir değişiklik yapacağı cezalarda, zorunlu tahliye sistemi uygulanarak tasarruf edilecek kaynaklar göz önünde bulundurulmalıdır.
8. Şartlı tahliye edilen mahkûmların yeniden suç işleme riskini azaltmak amacıyla, mahkûmlar, aşağıda belirtilen kişiselleştirilmiş şartlara tabi tutulabilmelidir:
  - tazminat ödemek veya mağdurun zararının karşılamak;
  - suçun işlenmesi ile açıkça bağlantılı olan uyuşturucu veya alkol kullanımı ya da tedavi edilebilen başka rahatsızlıklar için tedaviye tabi tutulmak;
  - çalışmak ya da örneğin eğitim veya mesleki eğitim gibi, onaylanmış diğer meşguliyet faaliyetlerine katılmak;
  - kişisel gelişim programlarına katılmak;
  - bazı yerlerde ikamet etmekten ya da bu yerleri ziyaret etmekten men edilmek.

9. ilke olarak şartlı tahliyeye, yardım ve denetim tedbirlerini içeren gözetim de eşlik etmelidir. Gözetimin niteliği, süresi ve yoğunluğu her bireysel duruma göre uyarlanmalıdır. Şartlı tahliye süresi boyunca düzeltmeler yapılabilir.
10. Şartlar ve gözetim tedbirlerinin geçerli olacağı süre, cezanın henüz çekilmemiş kısmı ile orantısız olmayacak şekilde düzenlenmelidir.
11. Süresi belirsiz olan şartlar ve gözetim tedbirleri, ancak, toplumun korunması için kati suretle gerekliyse ve Rec(2000) 22 Sayılı Tavsiye Kararında gözden geçirilmiş haliyle, kamusal ceza ve tedbirler hakkında Avrupa Kuralları'nın 5. Maddesinde yer alan güvenceler doğrultusunda ise uygulanmalıdır.

III. Şartlı Tahliyeye Hazırlık

12. Şartlı tahliyeye hazırlık, cezaevinde çalışan personel ile tahliye sonrası gözetimden sorumlu personelin yakın işbirliği ile yürütülmeli ve asgari ya da sabit sürenin bitiminden önce sonuçlandırılmalıdır.
13. Cezaevi hizmetleri, mahkûmların uygun tahliye öncesi programlar ile kendilerini toplum yaşamına hazırlayan eğitim ve mesleki eğitim kurslarına katılmalarını teşvik etmelidir. Mahkûmları topluma yeniden katılmaya hazırlamak amacıyla, cezaların infazında, mümkün olduğunca yarı-özgürlük, açık rejimler ya da geçici yerleştirmeler gibi belirli yöntemler kullanılmalıdır.
14. Şartlı tahliyeye hazırlama, mahkûmların aileleri ve yakın akrabaları ile olan ilişkilerini sürdürme veya yeniden kurma olasılığı ile tahliye olmuş mahkûmların topluma uyum sağlamalarında yardımcı olabilecek servisler, örgütlenmeler ve gönüllü kuruluşlarla olan ilişkilerin desteklenmesini de kapsamalıdır. Bu amaçla, farklı cezaevi izinleri verilmelidir.
15. Tahliye sonrası uygun şartların ve gözetim tedbirlerinin erken bir zamanda göz önünde bulundurulması teşvik edilmelidir. Mahkûmlara, olası şartlar, sağlanabilecek yardım, denetimin gerektirdikleri ve başarısızlığın olası sonuçları özenle anlatılmalı ve birlikte tartışılmalıdır.

IV. Şartlı Tahliyeden Yararlandırma

Takdire Bağlı Tahliye Sistemi

16. Mahkûmların şartlı tahliyeden yararlanabilmek için çekmeleri gereken asgari süre hukuken tespit edilmelidir.
17. İlgili makamlar, mahkûm asgari süreyi çeker çekmez şartlı tahliye kararının alınması için gerekli prosedürü başlatmalıdır.
18. Mahkûmların şartla tahliye edilebilmek için sahip olmaları gereken kriterler açık ve kesin bir ifadeyle belirtilmelidir. Ayrıca, mahkûmların kişilikleri ile toplumsal ve ekonomik koşullarının yanı sıra yeniden yerleştirme programlarının uygunluğunu da göz önünde bulundurmada anlamında gerçekçi olmalıdır.
19. Tahliye sonrasında çalışma olanağının bulunmayışı, şartlı tahliyenin reddedilmesi ya da ertelenmesi için gerekçe teşkil etmemelidir. Başka işler bulabilmek için çaba gösterilmelidir. Düzenli bir ikametgâhın olmayışı da şartlı tahliyeyi reddetme ya da erteleme için bir gerekçe olamaz ve bu tür durumlarda geçici yerleştirme ayarlanmalıdır.
20. Şartla tahliye etme kriterleri, yasalara uyan vatandaş olmak için gereken asgari şartları yerine getiren tüm mahkûmları şartlı tahliyeden yararlandıracak şekilde uygulanmalıdır. Mahkûmun kriterleri sağlamadığını göstermek yetkililerin sorumluluğundadır.
21. Şayet karar vermekle yetkili merci şartlı tahliye kararı vermezse, konuyu tekrar değerlendirmek üzere bir tarih saptamalıdır. Her durumda mahkûmlar, durumları kendi

lehlerine kayda değer bir şekilde değişir değişmez, karar vermekle yetkili merciye yeniden başvurabilmelidirler.

Zorunlu Tahliye Sistemi

22. Mahkûmların tahliye edilebilmek için geçirmeleri gereken süre kanunla belirlenmelidir.
23. Tahliyenin ertelenmesi, ancak kanunda öngörülen istisnai hallerde mümkün olabilir.
24. Tahliyeyi erteleme kararında yeni bir tahliye tarihi saptanmalıdır.

V. Getirilecek Şartlar

25. Getirilecek şartlar ile gözetimin gerekip gerekmediğini değerlendirirken, karar vermekle yetkili merci, mahkûmlar ve onların kişisel koşullarını bilen cezaevi personelinden gelen raporları ve sözlü beyanları kullanabilmelidir. Tahliye sonrası gözetimle ilgilenen uzmanlar veya mahkûmların sosyal koşulları hakkında bilgi sahibi olan diğer kişiler de gerekli bilgiyi sağlamalıdır.
26. Karar vermekle yetkili merci, mahkûmların, getirilen şartları, yapılacak yardımı, denetimin gereğini ve getirilen şartlara uyulmadığı takdirde ortaya çıkacak olası sonuçları anlamalarını sağlamalıdır.

VI. Şartlı Tahliyenin Uygulanması

27. Şartlı tahliyenin uygulanması ertelenecekse, tahliye olmayı bekleyen mahkûmlar, mümkün olduğunca toplumda sahip olacakları şartlara en yakın şartlarda tutulmalıdır.
28. Şartlı tahliyenin ve gözetim tedbirlerinin uygulanması, kamusal ceza ve tedbirler hakkında Avrupa Kurallarının 7,8 ve 11 inci maddeleri uyarınca bir icra mercinin sorumluluğu altında olmalıdır.
29. Uygulama, kamusal ceza ve tedbirler hakkında Avrupa Kurallarının 37 ilâ 75 inci maddeleri ile ve kamusal ceza ve tedbirler hakkında Avrupa Kurallarının uygulanmasının geliştirilmesi hakkında Rec(2000)22 Sayılı Tavsiye Kararının 9 ilâ 13 üncü maddelerindeki ilgili hükümlerde öngörülen yürürlük için gerekli şartlarla uyum içinde düzenlenmeli ve ele alınmalıdır.

VII. Getirilen Şartlara Uymama

30. Getirilen şartların küçük boyutlu ihlalleri, tavsiye veya uyarı yoluyla icra merci tarafından ele alınır. Daha ciddi boyuttaki ihlaller, olası iptal kararını verecek olan merciye derhal bildirilmelidir. Ancak söz konusu merci, daha fazla tavsiye ya da uyarı, daha katı şartlar veya geçici süreyle iptal etmenin yeteri kadar ceza teşkil edip etmediğini göz önünde bulundurmalıdır.
31. Genel olarak, getirilen şartlara uyulmaması durumunda, kamusal ceza ve tedbirler hakkında Avrupa kurallarının 85 inci maddesi ile söz konusu kuralların X Bölümünde yer alan diğer ilgili hükümler gereğince işlem yapılmalıdır.

VIII. Usulî Güvenceler

32. Şartlı tahliyeden yararlandırma veya şartlı tahliyeyi erteleme ya da iptal etme, ayrıca şartlı tahliyeye bağlı şartlar ve tedbirler getirme veya değiştirmeye ilişkin kararlar, aşağıdaki güvencelerde dile getirilen usullere uygun olarak yasayla belirlenmiş merciler tarafından alınır:

- a. hüküm giymiş kişiler şahsen dinlenmeli ve yasalara uygun olarak yardım alabilmelidirler.
  - b. karar vermekle yetkili merci, ifadeler dahil hükümlü kişilerin kendi davalarının lehine sundukları her tür ögeyi titizlikle dikkate almalıdır.
  - c. hükümlü kişiler dava dosyalarına erişme hakkına sahip olmalıdır.
  - d. kararlar temel nedenleri belirtmeli ve yazı ile bildirilmelidir.
33. Hükümlü kişiler, kararın özüne ve usulî güvencelere uyulmamasına karşı, yasayla belirlenmiş daha yüksek bağımsız ve tarafsız bir merciye şikâyetle bulunabilmelidirler.
34. Şartlı tahliyenin uygulanmasına ilişkin şikâyet usulleri de ulaşılabilir olmalıdır.
35. Tüm şikâyet usulleri, kamusal ceza ve tedbirler hakkında Avrupa kurallarının 13 ilâ 19 uncu maddelerinde belirtilen güvencelerle uyumlu olmalıdır.
36. 32 ilâ 35 inci paragraflarda yer alan hiçbir hüküm, bu bağlamda Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesiyle güvence altına alınan hakları sınırlayacak ya da azaltacak şekilde yorumlanamaz.

IX. Karar Vermeyi Geliştirmede Yöntemler

37. Karar vermede yardımcı olacak diğer yöntemlerin yanı sıra güvenilir risk ve ihtiyaç değerlendirmesi araçlarının kullanımı ve geliştirilmesi teşvik edilmelidir.
38. Hukuk ve sosyal bilimler alanındaki uzmanlar ile şartlı tahliye edilmiş mahkûmların topluma yeniden kazandırılması ile ilgilenen herkesin katkılarıyla, karar vermekle yetkili kişiler için bilgilendirme oturumları ve/veya eğitim programları düzenlenmelidir.
39. Karar vermede makul bir tutarlılık derecesi elde etmek için gerekli adımlar atılmalıdır.

X. Şartlı Tahliye Hakkında Bilgilendirme ve Danışmanlık

40. Siyasetçiler, yargı mercileri, karar almak ve uygulamakla yetkili merciler, ilgili üniversite öğretim üyeleri ve araştırmacılar bilgilendirilmeli ve şartlı tahliyenin işleyişi ile bu alana yeni mevzuat ve uygulamanın kazandırılması hakkında kendileriyle görüşmeler yapılmalıdır.
41. Karar vermekle yetkili merciler şartlı tahliyenin başarılı ve başarısız olduğu mahkûm sayısı ve başarı ya da başarısızlığın nedenleri hakkında bilgilendirilmelidir.
42. Şartlı tahliyenin kullanımı ve bunun ceza adalet sistemi içindeki rolü hakkında kamuoyunu bilgi sahibi kılmak amacıyla medya ve diğer kampanya faaliyetleri düzenlenmelidir. Şartlı tahliye süresi içinde meydana gelen herhangi dramatik ve aleni bir başarısızlık derhal duyurulmalıdır. Bu tür olaylar medyanın ilgisini çekeceğinden, bunun yanında şartlı tahliyenin amacı ve olumlu etkileri de vurgulanmalıdır.

XI. Araştırma ve İstatistik

43. Mevcut şartlı tahliye sistemlerinin uygunluğu ve bunların daha da geliştirilmesi hakkında daha fazla bilgi edinmek amacıyla, şartlı tahliyenin temel amaçlarını gerçekleştirmede bu sistemlerin işleyişi ve etkinliklerine dair bilgi sağlamak için değerlendirme yapılmalı ve istatistik toplanmalıdır.
44. Yukarıda tavsiye edilen değerlendirmelere ilaveten, şartlı tahliye sistemlerinin işleyişi hakkında araştırmalar teşvik edilmelidir. Yargı makamlarının ve karar vermekle yetkili mercilerin, icra makamlarının, mağdurların, kamunun ve mahkûmların görüşleri, tutumları ve izlenimlerine bu tür araştırmalarda yer verilmelidir. Dikkate alınması gereken diğer hususlar ise şartlı tahliyenin maliyet etkin olup olmadığı, yeniden suç işleme oranlarında düşüşe neden olup olmadığı, şartlı tahliye edilen mahkûmların toplum yaşamına ne ölçüde tatmin edici bir uyum sağladıkları ve bir şartlı tahliye

programını geliştirmenin getirilen ceza ve tedbirler ile cezaların infazı üzerindeki olası etkileridir. Tahliyeye hazırlık programları da araştırma ve inceleme konusu olmalıdır.

45. Gerekli niteliklere haiz olma bakımından şartlı tahliyeden yararlandırılan mahkûm sayısı, ilgili ceza ve suçların süresi, şartlı tahliyeden yararlandırılmadan önce çekilen ceza süresinin oranı, iptal sayıları, yeniden hüküm giyme oranları ile sabıka kaydı ve şartlı tahliye edilen mahkûmların sosyo-demografik geçmişleri hakkında istatistik tutulmalıdır.

**AVRUPA KONSEYİ BAKANLAR KOMİTESİNİN ÜYE DEVLETLERE KAMUSAL CEZALAR
VE TEDBİRLER HAKKINDA AVRUPA KURALLARININ UYGULANMASININ
GELİŞTİRİLMESİ KONUSUNDA R (2000) 22 SAYILI TAVSİYE KARARI**

(Bakan Delegelelerinin 29 Kasım 2000 tarihli 731 'inci oturumunda Bakanlar Komitesi'nce kabul edilmiştir.)

Bakanlar Komitesi, Avrupa Konseyi statüsünün 15.b maddesi gereğince,

R (92) 16 sayılı Kamusal Cezalar ve Tedbirler Hakkındaki Avrupa Kurallarını esas alan kamusal ceza ve tedbirlerin oluşturulması, hükmedilmesi ve uygulanmasındaki sürekliliğin önemini vurgulayarak;

Suç Sorunları Hakkında Avrupa Komitesinin Avrupa Kurallarının uygulanmasından doğan problemlere ve özellikle üye devletlerce karşılaşılan güçlüklerle ilişkin olarak yürüttüğü araştırmanın sonuçlarını dikkate alarak;

Araştırmanın sonuçları ışığında, Avrupa Kurallarının 5'inci maddesinin değiştirilmesinin ve suçlunun gözetimi uygulamasının geliştirilmesinin gerekliliğini kabul ederek;

Zaman geçtikçe, kamusal ceza ve tedbirlerin daha etkin ve daha geniş olarak uygulanması için yeni imkanların ortaya çıktığının farkında olarak;

Daha ötesi, önemli gelişmelerin, kamusal ceza ve tedbirler alanındaki değişken uygulamaların ve üye devletlerce ortaya konulan meselelerin, Avrupa Kurallarında yer alan birkaç düzenlemeye ilave açıklamalar ve tanımlamalar getirilmesi yönünde çağrı yaptığını kabul ederek;

Kamusal ceza ve tedbirlere başvurulmasında ve bunların uygulanmasında Avrupa Kurallarında yer alan ilkelerin ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde kutsanan temel hukuksal teminatlara saygının rehber edinilmesini önemle vurgulayarak;

Bu tavsiye kararının, cezalandırmada tutarlılık hakkındaki R (92) 17 sayılı, kamusal ceza ve tedbirlerin uygulanmasıyla ilgili personel hakkındaki R (97) 12 sayılı, ceza meselelerinde arabuluculuk hakkındaki R (99) 19 sayılı ve cezaevi kalabalığı ve cezaevi mevcudu enflasyonu hakkındaki R (22) 19 sayılı tavsiye kararlarıyla olan ilgisini kabul ederek;

Üye devletler hükümetlerine;

- Kamusal ceza ve tedbirlerin süreleri bakımından, bu tavsiye kararının EK-I'inde bulunan R (92) 16 sayılı Cezalar ve Tedbirler Hakkında Avrupa Kuralları konusundaki Tavsiye Kararının yeniden gözden geçirilmiş 5'inci maddesinin metnini ulusal mevzuat ve uygulamalarında rehber edinmelerini;
- Kamusal ceza ve tedbirlerin daha etkin uygulanmasının başarılması için, kamusal ceza ve tedbirlerin oluşturulması, hükmedilmesi ve uygulanmasına ilişkin mevzuat, uygulama ve politikalarını yeniden gözden geçirirken, bu tavsiye kararının EK-II'sinde düzenlenen ilkeleri rehber edinmelerini;
- Tavsiye Kararının ve Suç Problemleri Avrupa Komitesince özenle hazırlanan kamusal ceza ve tedbirlerin daha etkin uygulanmasının başarılması konusundaki raporun mümkün olabilen en geniş şekilde dağıtımının yapılmasını sağlamalarını, söz konusu raporun 129-168'inci maddelerinde olduğu gibi, belirli Avrupa Kurallarının ilave açıklama ve tanımlamalara özel bir dikkat göstermelerini tavsiye eder.

R (2000) 22 SAYILI TAVSİYE KARARINA EK - 1

Kamusal Ceza ve Tedbirler Hakkında Avrupa Kurallarının Değişik 5'inci Maddesi,

Genel olarak, hiçbir kamusal ceza veya tedbir belirsiz bir süre için olamaz.

İstisnai olarak, belirsiz süreli bir kamusal ceza veya tedbire, mevcut durumda veya geçmişte işlediği bir suç nedeniyle, toplum içerisinde güvenlik, sağlık ve yaşam için ciddi ve süreklilik gösteren açık bir tehdit oluşturan kişisel bir karaktere sahip bir suçlu hakkında hükmedilebilir. Bu

tür bir belirsiz süreli ceza ve tedbirin düzenli olarak gözden geçirilmesi için kanunen yetkili kılınmış ve bağımsız yönetime sahip bir kuruluşun oluşturulması için yasal düzenleme yapılacaktır.

Kamusal ceza ve tedbirlerin süresi, yasada gösterilen koşullar altında ve sınırlar çerçevesinde, karar vermeye yetkili makam tarafından belirlenecektir.

R (2000) 22 SAYILI TAVSİYE KARARINA EK - 2

Kamusal Ceza ve Tedbirlerin Daha Etkili ve Daha Geniş Uygulanmasının Başarılması İçin Rehber İlkeler;

Mevzuat

1. Aşağıdaki örneklerde gösterildiği gibi yeterli sayıda uygun ve çeşitli kamusal ceza ve tedbirler için düzenleme yapılmalıdır:
  - Bir zanlının belirli bir adreste ikamet etmesi, adlî bir makam tarafından belirlenen bir kuruluş tarafından denetlenmesi ve kendisine yardım edilmesi gibi tutuklu yargılamaya alternatifler;
  - Bir hapis cezasına hükmedilmeksizin müstakil bir ceza olarak denetimli serbestliğe hükmedilmesi;
    - Hapis cezasının infazının yüklenen koşullarıyla birlikte ertelenmesi;
    - Kamu hizmeti (Kamu adına ücretsiz çalışma);
  - Mağdurun tazmini/ zararın tamiri/ mağdur- suçlu arasında arabuluculuk;
    - Alkol ve uyuşturucu kullanan suçlular ile ve suça yönelik davranışa neden olan zihinsel rahatsızlığı olan suçluların tedavisine hükmedilmesi;
    - Uygun suçlu kategorilerinin etkin gözetim ve denetimi;
  - Avrupa Kurallarının 23 ve 55'inci maddeleri gözetilerek örneğin, elektronik izlemeye hükmedilmesi ya da sokağa çıkma yasağı konulması vasıtasıyla hareket serbestisinin kısıtlanması;
    - Tahliye sonrası denetlenmek üzere cezaevinden şartla tahliye.
2. Kamusal ceza ve tedbirlerin kullanımının geliştirilmesi için ve özellikle yeni yasalar yapılırken, yasa koyucu belirli suçlar bakımından bir referans ceza olarak hapis cezası yerine, bir hapis dışı ceza ve tedbire yer vermeyi dikkate almalıdır.
3. Ciddi ve mükerrer suçlular bakımından kamusal ceza ve tedbirlerin kullanımını önleyen resmî düzenlemelerin gözden geçirilmesi ve azaltılması dikkate alınmalıdır.
4. Yargılama dönemine ait yeni kamusal ceza ve tedbirler oluşturulması için düzenlemeler yapılmalıdır.
5. Yapılacak her yargılama, Avrupa Kurallarının özüne uygun olarak yürütülmeli ve dikkatlice incelenerek değerlendirilmelidir. Tecrübe edinme, uluslararası toplumun etik standartlarıyla uyumlu olmalıdır.

Cezalandırma Uygulaması

6. Anayasal ilkeler ve hukuksal geleneklerin izin verdiği hâllerde, cezalar için mantıklı gerekçeler oluşturulmalı ve yasa koyucu ve diğer yetkili makamlar tarafından zaman zaman gözden geçirilmelidir. Bunun amacı hapis cezasının kullanılmasının azaltılması, kamusal ceza ve tedbirlerin kullanımının artırılması ve mağdurların tazmin edilmesinin sağlanması olmalıdır.
7. Yargı camiası tarafından geniş bir biçimde anlaşılmasının sağlanması amacıyla, adlî makamlar kamusal ceza ve tedbirlerin oluşturulma ve gözden geçirilme süreçlerine katılmalı ve sonuçları hakkında bilgilendirilmelidir.

8. Adli makamlarin hapis cezası vermekten kaçınarak ve tedbirlere hükmedilebilmesini sağlayacak hafifletici nedenlerin tanımlanmasına özel dikkat gösterilmelidir.

Kamusal Ceza ve Tedbirlerin Etkin Uygulanması İçin Temel Gereksinimler

9. Suçluların kişisel ve sosyal gelişimlerini etkilemek, kamu güvenliğini temin etmek ve adli makamların kamusal ceza ve tedbirlerin kullanışlı olduğuna inanmasını sağlamak amacıyla, kamusal ceza ve tedbirlerin uygulanması için uygun servisler kurulmalı, bunlara yeterli kaynaklar verilmeli ve gerekli oldukça geliştirilmelidir.
10. Eğer kamusal ceza ve tedbirlerle elde edilmek istenen amaca ulaşmak isteniyorsa, uygulama servisi yüksek mesleki kaliteye sahip personele sahip olmalı ve bu personel, ceza ve tedbirlerin uygulanmasıyla ilgili personel hakkındaki R (97) 12 sayılı tavsiye kararında yer alan ilkelere uygun olarak işe alınmalı, eğitilmeli ve kullanılmalıdır.
11. Uygulama servisinin çalışmaları, hizmetin fonksiyonlarını, amaçlarını ve temel değerlerini tarif eden bir açık politika beyanatına dayanmalıdır. Bu beyanat, suçlunun hak ve sorumluluklarını, suçlunun yeniden topluma kazandırılması için gerekli müdahale ve programların etkin olarak verilmesini, mağdurun meşru çıkarlarını, kamu güvenliği için organizasyon sorumluluğu ve cezaevi personeli, ilgili kurum kuruluşlar ve toplumdaki bireyler ile işbirliğini içermelidir.
12. Politika beyanati, çalışma metotlarını karşılıklı anlayışı paylaşan ve ortak hedeflere yönelik çalışmanın önemini dikkate alan, kamusal ceza ve tedbirlerin uygulamasına katılan bireyler ve çeşitli oranların bilincini artırma amacıyla tasarlanan hizmet plânları ve uygulamalar ile desteklenmelidir.
13. Avrupa Kurallarında gerekli görüldüğü üzere, uygulama makamlarının çalışmalarının deneyimli kişilerce bağımsız ve düzenli olarak gözden geçirilmesi için yasal düzenleme yapılması konusu tekrar tekrar dikkate alınmalıdır.

Kamusal Ceza ve Tedbirlerin İnanırlılığının Geliştirilmesi (Adli makamlar, tamamlayıcı kurumlar, genel toplum ve politikacılar bakımından)

14. Kamusal ceza ve tedbirler hakkında Avrupa Kuralları konulu tavsiye kararının mümkün olabilen en geniş şekilde ve ulusal dilde dağıtılması sağlanmalıdır.
15. Siyasal ve idari liderler ile genel toplum, tekrar eden bir şekilde, hapis cezasına başvurunun azaltılmasından ve kamusal ceza ve tedbirlere başvurunun artırılmasından elde edilen yararlar konusunda bilgilendirilmelidir. Mahalli medyaya yönelik açık bir halkla ilişkiler politikası olmalıdır. Söz konusu bilgiler, suçluların kamusal ceza ve tedbirler ile etkin olarak kontrol edilebildiğinin üzerinde önemle durmalıdır.
16. Adli makamlar ve uygulama servislerinin personeli, kamusal ceza ve tedbirlerin tavsiye edilmesinin ve uygulanmasının pratik veçhelerine ilişkin düzenli tartışmalar yapılması için iletişim kanalları yaratmalıdır.
17. Yeniden toplumla bütünleşme kamusal ceza ve tedbirlerin önemli bir hedefi olduğundan, uygulama servisleri yerel topluluklarla, yani suçlunun gözetimine katılan toplum fertleri ile ya da yerel suç önleme programlarıyla aktif bir biçimde işbirliğine girmelidir.
18. Mevzuata yeni dahil edilecek olan kamusal ceza ve tedbirler ve bunların uygulanması, toplumun desteğinin kazanılması için etkin halkla ilişkiler kampanyaları ile birlikte ele alınmalıdır.

Etkili Program ve Müdahalelerin Oluşturulması

19. Sonuçların kalitesinin artırılması amacıyla, müdahale ve programlar ile birleşen masraf ve yararlarının çeşitli perspektiflerinin değerlendirilmesini mümkün kılacak etkinlik kriterleri belirlenmelidir.
20. Program ve müdahaleler ilgili araştırmalardan elde edilen ve eğitilmiş personel tarafından uygulanan bilgilere uyumlu bir biçimde yapılandırılmalıdır.
21. Suçlunun yeniden toplumla bütünleşmesini sağlayacak program ve müdahaleler çeşitli metotları temel almalıdır. Kamusal ceza ve tedbirlerin kapsamındaki program ve müdahaleler tasarlanırken, onların suçlu üzerinde muhtemel olabilecek etkileri, özellikle aşağıdaki hususlar göz önünde tutulmalıdır.
  - Temel beceriler (Temel okuma-yazma ve sayısal bilgi genel problem çözümü, kişisel ve ailesel ilişkiler, toplumsal davranış);
  - Eğitim ya da iş durumu;
  - Muhtemel alkol, uyuşturucu ve ilaç bağımlılığı; Toplum kaynaklı düzelme
22. Suçluların belirli programlara ve müdahalelere yerleştirilme işleminde, müdahaleye cevap verme kapasiteleri, programı veya müdahaleyi icra eden personele ve topluma karşı taşıdıkları farz edilen tehlikelilik ile yeniden suç işleme ihtimaline ilişkin kişisel veya sosyal faktörler gibi açık kriterler rehber alınmalıdır. Bu sonuca ulaşmak için böyle bir yerleştirmeyi sağlayacak güvenilir değerlendirme araçları geliştirilmeli ve kullanılmalıdır. Bu usullere ilişkin bilgiler ilgilenen kişiler ve makamlar tarafından ulaşılabilir olmalıdır.
23. Ciddi suç işleyen veya işlemesi muhtemel olan suçlular için program ve müdahalelerin geliştirilmesine özel bir dikkat verilmelidir. Son araştırma bulguları ışığında bu tür programlar ve müdahaleler, özellikle, bilmeye ve kavramaya ait davranış metotları, yani suçluya suça yönelik davranışının etkileri hakkında düşünmeyi öğretmek, öz farkındalığını ve öz kontrolünü artırmak, suç eyleminden daha önce gelen durumları tanımak ve bunlardan kaçınmak, toplumsal davranış pratiği yapma fırsatına sahip olmak gibi yöntemler kullanılmalıdır.

Kamusal Ceza ve Tedbirler Hakkında Araştırma

24. Kamusal ceza ve tedbirlerin uygulanmasında kullanılan program ve müdahalelerin verilerini değerlendirmek ve bu programların verilmesini izlemek için araştırma konusunda uygun yatırımlar yapılmalıdır.
25. Araştırma, hem suçluları başka suç işlemekten vazgeçiren faktörleri hem de bunu başaramayanlara ilişkin faktörleri tanımlamaya çalışmalıdır.
26. Kamusal ceza ve tedbirlerin etkileri konusundaki araştırmalar mahkûmiyet sonrası gözetimin basitçe kayıt edilmesiyle sınırlı kalmamalı, daha duyarlı kriterler kullanılmalıdır. Bu gibi araştırmalar, örneğin yeniden suç işlemenin sıklığı ve ciddiliği ile birlikte, toplumda düzelmenin kişisel ve sosyal belirtilerini ve kamusal ceza ve tedbirlerin uygulanmasına yönelik olarak suçluların görüşlerini de incelemelidir.
27. Araştırma mümkün olabilen en geniş alanda, farklı programların etkinliği konusunda karşılaştırmalar yapmaya muktedir olabilmelidir.
28. Kamusal ceza ve tedbirlerin verilerini ve kullanım sahasını düzenli olarak tanımlayan istatistikler geliştirilmelidir.
29. Yüksek derecede personel morali, ruh sağlığı ve yeterliliği sağlamak için, kamusal ceza ve tedbirlerin uygulanmasına ilişkin olarak üstlenilen çeşitli görevlerle bağlantılı olarak,

kişi başına yapılan iş konusunda nitelik ve nicelik bakımından değerlendirmeler yapılmalıdır.

**AVRUPA KONSEYİ BAKANLAR KOMİTESİNİN ÜYE DEVLETLERE, CEZAEVİNİN AŞIRI
KALABALIKLAŞMASI VE CEZAEVİ MEVCUDU ENFLASYONU HAKKINDAKİ R (99) 22
SAYILI TAVSİYE KARARI**

(Bakan Delegationlarının 30 Eylül 1999 tarihli ve 681'inci oturumunda Bakanlar Komitesi'nce kabul edilmiştir.)

Bakanlar Komitesi, Avrupa Konseyi statüsünün 15.b maddesi gereğince,

Cezaevlerindeki kalabalıklaşmanın ve cezaevi mevcudundaki artışın bir bütün olarak hem insan hakları hem de ceza infaz kurumlarının etkin yönetimi bakımından, cezaevi idarelerine ve ceza adaleti sistemine önemli bir sorun yarattığını dikkate alarak,

Cezaevi topluluğunun etkin yönetiminin, tüm suç türleri, suç önlemede öncelikler, kanun külliyatlarındaki cezaların dağılımı, hükmedilen cezaların ağırlığı, kamusal ceza ve tedbirlerin uygulanma sıklığı, yargılama öncesi tutukluluğun uygulanışı, adli ceza dairelerinin etkinliği ve yeterliliği, diğerlerinden önemsiz olmaksızın halkın suç ve cezaya karşı yaklaşımı gibi konulara bağlantılı olduğunu düşünerek,

Cezaevinin aşırı kalabalıklığı ile mücadele eden ve cezaevi mevcudunun azaltılmasını amaçlayan tedbirlerin; suç ve suça yönelmenin önlenmesini, etkin yasa uygulamasını, kamu güvenliği ve bunun korunmasını, ceza ve tedbirlerin birey-selleştirilmesini ve mahkûmların yeniden topluma kazandırılmasını amaçlayan tutarlı ve rasyonel bir suç politikasına yönelik olması gerektiğini onaylayarak,

Bu tür tedbirlerin, hukukun üstünlüğü ile yönetilen demokratik devletlerin temel prensipleriyle uyumlu olmasını ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ile Sözleşmenin uygulanmasında görevli organların içtihatlarına uygun olarak, insan haklarının garanti altına alınması yüksek hedefine tabi olması gerektiğini göz önünde bulundurarak,

Ayrıca cezanın işlevleri, özgürlüğü bağlayıcı ve bağlayıcı olmayan ceza ve tedbirlerin göreceli etkinliği ve cezaevleri gerçeğine ilişkin dengeli bilgi sağlamanın yanı sıra, siyasi ve idari yöneticiler, hâkimler, savcılar ve genel toplum tarafından bu tür tedbirler için gerekli desteğin sağlanmasının gerektiğini kabul ederek,

"İşkencenin Önlenmesi, İnsanlık Dışı ve Küçültücü Muamele veya Cezanın Önlenmesi Hakkındaki Avrupa Sözleşmesi"ni akılda tutarak,

Yargılama Bekleyenlerin Hapsedilmesi hakkındaki 80/11 No'lu Tavsiye Kararının, Avrupa Cezaevi Kuralları hakkındaki 87/3 No'lu Tavsiye Kararının, Ceza Adaletinin Sadeleştirilmesi'ne ilişkin 87/18 No'lu Tavsiye Kararının, Kamusal Ceza ve Tedbirlere İlişkin Avrupa Kuralları hakkındaki 92/16 No'lu Tavsiye Kararının ve Ceza Vermede Tutarlılık hakkındaki 92/17 No'lu Tavsiye Kararlarının önemini kabul ederek,

Üye devletlerin hükümetlerine;

Cezaevindeki aşırı kalabalıklaşmaya ve cezaevi nüfusundaki şişkinliğe ilişkin mevzuatlarını ve uygulamalarını gözden geçirirken uygun olan tüm önlemleri almalarını ve bu tavsiye kararının ekinde açıklanan ilkeleri uygulamalarını,

Suç sorunlarına ilişkin Avrupa Komitesi tarafından cezaevinin aşırı kalabalıklaşması ve cezaevi nüfusunun artışı hakkında yayınlanan raporların ve alınan tavsiye kararının en geniş ölçüde yayılmasını teşvik etmelerini tavsiye eder.

R (99) 22 SAYILI TAVSİYE KARARINA EK I. Temel ilkeler

1. Özgürlükten mahrumiyet bir ceza veya tedbir önlemi olarak en son başvuru yeri olarak düşünülmeli ve bu nedenle yalnızca suçun ağırlığının başka bir tedbir veya cezayı açıkça yetersiz hale getirdiği durumlarda kullanılmalıdır.
2. Genellikle cezaevi sayısının artırılmasının, aşırı kalabalıklaşma sorununa kalıcı bir çözüm sunacağı düşünülmendiğinden, daha ziyade istisnai bir önlem olmalıdır. Cezaevlerinin ortalama kapasitesi bakımından yeterli olabilen, ancak iç ihtiyaçları karşılamakta yetersiz olan ülkeler, cezaevi kapasitelerinin dağılımının daha rasyonel

bir şekilde yapılmasını başarmaya çalışmalıdır.

3. Kamusal ceza ve tedbirlerin mümkün olabilecek ağırlıklarına göre, uygun bir tertibe sokulması için düzenlemeler yapılmalı; hâkim ve savcılar mümkün olan en geniş ölçülerde onları kullanmaya özen göstermelidir.
4. Üye devletler belirli suç türlerinin suç olmaktan çıkarılması veya özgürlüğü bağlayıcı cezayı gerektirmeyecek şekilde yeniden sınıflandırılması olasılığını göz önüne almalıdır.
5. Cezaevlerinin aşırı kalabalıklaşması ve cezaevi nüfusu enflasyonuna karşı doğru bir stratejinin belirlenebilmesi için, soruna katkıda bulunan temel unsurların ayrıntılı analizi yapılmalı, bu özellikle, uzun süreli özgürlüğü bağlayıcı cezaları gerektiren suç tiplerine, suçun kontrol edilmesindeki önceliklere, toplumun tutum ve endişeleri ile mevcut cezalandırma uygulamalarına yönelik olmalıdır.

II. Cezaevlerindeki Yer Sıkıntısıyla Başa Çıkma

6. Aşırı kalabalıklaşma sınırlarının aşılmasını önlemek için ceza infaz kurumları için maksimum bir kapasite belirlenmelidir.
7. Aşırı kalabalıklaşma koşullarının olduğu yerlerde; insan onuruna saygı, cezaevi idaresinin insani ve olumlu iyileştirme uygulama kararı, cezaevi personelinin rolünün ve etkili modern yönetim yaklaşımlarının tamamen tanınmasına özel önem verilmelidir. Avrupa Cezaevi Kuralları ile uyumlu olarak mahkûmlara sağlanacak kullanılabilir boş alanın miktarına, sağlık bilgisi ve hijyen kurallarına, yeterli ve uygun şekilde hazırlanan ve sunulan yiyeceğe ilişkin düzenlemelere, mahkûmların sağlık bakımlarına ve açık havada faaliyet fırsatları tanınmasına özel önem verilmelidir.
8. Cezaevinin aşırı kalabalıklaşmasının bazı olumsuz sonuçlarına karşı koymak için, mahkûmların aileleri ile ilişkileri mümkün olduğu ölçüde kolaylaştırılmalı ve toplumun maksimum seviyede desteği sağlanmalıdır.
9. Yarı özgürlük, açık rejimler, cezaevinden ayrılma (izin) veya cezaevi dışında bir yere yerleştirme gibi özgürlüğü bağlayıcı cezaların infazı için özel usuller; mahkûmların iyileştirilmesi ve yeniden toplumla bütünleşmelerine, aile ve diğer toplumsal bağlarını muhafaza etmelerine ve ceza infaz kurumlarındaki tansiyonun azaltılmasına katkı sağlanması için mümkün olduğu ölçülerde kullanılmalıdır.

III. Yargılama Safhası Öncesi Döneme İlişkin Önlemler

Ceza Usul İşlemlerinden Kaçınılması, Yargılama Öncesi Tutukluluk Sürecinin Azaltılması

10. Ceza Adaletinin Sadeleştirilmesi'ne ilişkin 87/18 nolu Tavsiye Kararında öngörülen ilkelerin tamamen uygulanması amacıyla uygun önlemler alınmalı; bu özellikle üye devletlerin, kendi anayasal ilkelerini veya hukuksal geleneklerini hesaba katarken, ihtiyari soruşturma (veya aynı amaca hizmet eden tedbirler) ilkelerine sık sık başvurmayı ve basitleştirilmiş yöntemler ile bütün ceza sürecinden kaçınmak amacıyla, uygun davalarda soruşturmaya alternatif olarak mahkeme dışı anlaşmaların kullanılmasını içermelidir.
11. Duruşma öncesi tutukluluk uygulaması ve bunun süresi adaletle elde edilmek istenen amaca uygun olarak en aza indirilmelidir. Bu amaç için üye devletler, hukuk ve uygulamalarının Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin ilgili hükümlerine ve denetim organlarının içtihatlarına uyumlu olmasını sağlamalı ve Duruşma Süresince Devam Eden Hürriyetinden Yoksun Kalınmaya ilişkin 80/11 No'lu Tavsiye Kararında ifade olunan ilkeleri, özellikle duruşma öncesi tutuklanma kararı verilebilecek hallere ilişkin ilkeleri, rehber edinmelidir.
12. Zanlı suçlunun belirli bir adreste ikamet etmesi zorunluluğu, izin almadan belirli bir yerden ayrılmasının veya o yere girmenin kısıtlanması, kefaletle salıverilme veya adli organlarca tayin edilen bir birim tarafından denetlenme ve yardım gibi tutuklamaya

alternatif uygulamalar mümkün olabilen en geniş ölçüde kullanılmalıdır. Bu bağlamda, belirli bir yerde tutarak, elektronik izleme aletleriyle, gözetleme ihtiyacına da dikkat çekilmelidir.

13. Duruşma öncesi tutukluluğun etkin ve insani kullanımına yardımcı olmak için elverişli mali kaynak ve insan kaynakları sağlanmalı ve uygun prosedür araçlarıyla yönetsel teknikler gerektiği gibi geliştirilmelidir.

IV. Duruşma Safhasına ilişkin Önlemler

Cezalar/Tedbirler Sistemi / Ceza Süresinin Uzunluğu

14. Cezaevi sistemi üzerinde ağır bir yük olarak yer alan uzun süreli hürriyeti bağlayıcı cezaları içeren mahkûmiyetlere başvurunun azaltılması ve kısa süreli özgürlüğü bağlayıcı cezaların kamusal ceza ve tedbirlerle ikame edilmesi için çaba harcanmalıdır.
15. Özgürlükten mahrumiyet yerine kullanılabilir kamusal ceza ve tedbirlerin ihdas edilmesinde aşağıda belirtilen hususlar göz önünde bulundurulmalıdır.
  - Yüklenen koşullar ile birlikte hapis cezasının infazının ertelenmesi,
  - Bir hapis cezasına hükmedilmeksizin müstakil bir yaptırım olarak "probation"a (saniğin denetimli serbestlik altında tutulması) hükmedilmesi,
    - Yüksek yoğunluklu denetim,
    - Kamusal hizmet (yani kamu yararına ücretsiz çalışma),
  - İyileştirme emirleri / belirli suçlu kategorileri için sözleşmeyle iyileştirmenin uygulanması,
    - Mağdur-sanık uzlaşması / mağdurun tazmin edilmesi,
  - Hareket özgürlüğünün sokağa çıkma yasağı veya elektronik izleme gibi araçlarla kısıtlanması,
16. Kamusal cezalar ve tedbirler sadece Kamusal Cezalar ve Tedbirlere İlişkin Avrupa Kuralları'nda öngörülen garantilere ve koşullara uygunluk içerisinde hükümlenmelidir.
17. Hürriyeti bağlayıcı ve hürriyeti bağlayıcı olmayan ceza ve tedbirlerin birleşimi, tecil edilmemiş hürriyeti bağlayıcı cezaları müteakiben kamusal hizmet, toplumda yoğun denetim, evde infazın elektronik izlenmesi veya uygun durumlarda iyileştirmeye katlanma yükümlülüğü şeklinde yasa ve uygulamaların içine sokulmalıdır.

Mahkûmiyet, Savcı ve Hâkimlerin Rolü

18. Savcı ve hâkimler, kanunu tatbik ederken, özellikle cezaevi kapasite si yönünden elde edilebilir kaynakları göz önünde bulundurmaya çalışmalıdırlar. Bu bağlamda, mevcut cezalandırma yapıları ile planlanan cezalandırma politikalarının cezaevi nüfusunun artması üzerindeki etkilerini değerlendirmeye sürekli bir özen gösterilmelidir.
19. Savcı ve hâkimlerin desteklerini sağlamak ve verimli olmayan mahkûmiyet uygulamalarından kaçınmak amacıyla, cezaevinin aşırı kalabalık-lığı ve cezaevi nüfusunun artışına ilişkin ceza politikalarının planlanması sürecine katılmaları sağlanmalıdır.
20. Cezalandırmanın mantıklı temelleri, kanun koyucu veya diğer yetkili otoriteler tarafından, hapis edilmenin azaltılması, kamusal ceza ve tedbirlerin alanının genişletilmesi ve arabuluculuk veya mağdurun tazmin edilmesi gibi değişik tedbirlerin kullanılması amacıyla hazırlanmalıdır.
21. Cezanın uygun miktarının belirlenmesi üzerinde eski mahkûmiyetlerin oynadığı rolün yanında, cezayı ağırlaştırıcı ve hafifleten faktörlere de özel bir dikkat gösterilmelidir.

V. Yargılama Sonrası Döneme ilişkin Önlemler

Kamusal Ceza ve Tedbirlerin Uygulanması - Özgürlüğü Bağlayıcı Cezanın İnfazı

22. Kamusal ceza ve tedbirlerin kısa süreli hapis cezalarına güvenilir bir alternatif olabilmesi için etkin uygulama özelliği;

- Hâkim ve savcılara etkinlikleri konusunda güvence vermek için bu tür kamusal cezaların infazı ve izlenmesi bakımından, en az olmayan altyapısal düzenlemeler ile,
- Toplumun korunması ve güvenliğinin sağlanması için suçlunun yeniden suç işleme riskini tanımlamak amacıyla gözetim stratejilerinin yanında güvenilir risk tahmini ve risk yönetiminin geliştirilmesi ve kullanılması, aracılığıyla sağlanmalıdır.

23. Bireyselleştirilmiş tedbirler tercih edilmek suretiyle, çekilmekte olan asıl cezanın süresini azaltacak olan, erken şartlı tahliye ve cezaevi kalabalığının yönetimi için toplu tedbirler (aflar, toplu indirimler) gibi tedbirlerin geliştirilmesi teşvik edilmelidir.

24. Af sadece mahkûmiyet süresini azaltan değil, aynı zamanda suçlunun topluma planlı dönüşüne önemli katkı sağlayan en etkin ve yapıcı tedbirlerden biri olarak düşünülmelidir.

25. Yetkili adli ve idari organların bu tedbiri değerli ve güvene layık bir seçenek olarak teşvik etmesi amacından az olmayacak şekilde, affın kullanımının artırılması ve genişletilmesi için, toplumda suçluyu destekleyecek, yardım edecek ve denetleyecek en iyi koşullar yaratılmalıdır.

26. Hapishane sürecindeki iyileştirmenin ve tahliye sonrası iyileştirme ve gözetimleri bakımından, suçluların toplumla bütünleşmelerini kolaylaştıracak, tekrar suç işlemeyi azaltacak, kamu güvenliğini ve korunmasını sağlayacak ve hâkim ve savcılara, tedbirlerin amacının çekilmesi gereken asıl cezanın süresini azaltmak olduğunu ve kamusal ceza ve tedbirlerin yapıcı ve güvene layık seçenekler olduğunu anlatacak etkin programlar planlanmalı ve yürütülmelidir.

AVRUPA KONSEYİ BAKANLAR KOMİTESİNİN ÜYE DEVLETLERE CEZA İŞLERİNDE ARABULUCULUK KONULU R (99) 19 SAYILI TAVSİYE KARARI

(Bakan Delegationlarının 15 Eylül 1999 tarihli ve 679. oturumunda Bakanlar Komitesi'nce kabul edilmiştir.)

Bakanlar Komitesi, Avrupa Konseyi statüsünün 15. maddesi gereğince,

Üye devletlerde, ceza işlerinde arabuluculuğun geleneksel cezalandırma yöntemlerini tamamlayan ya da ona alternatif bir seçenek olarak kullanılmasındaki gelişmeyi not ederek,

Mağdurun, suçlunun ve suçtan etkilenme ihtimali olan diğer taraflar ile toplumun ceza usul işlemlerine kişisel aktif katılımının artırılması gereğini göz önüne alarak,

Suçlu ile irtibata geçerek kendisinden özür dilenmesi ve zararının giderilmesi bakımından, mağduriyetinin sonuçlarının ele alınmasında daha güçlü bir sese sahip olmasında mağdurun meşru çıkarı bulunduğunu kabul ederek,

Suçluların sorumluluk duygularının teşvik edilmesinin önemini ve kendilerine toplumla bütünleşmelerini ve rehabilitasyonlarını daha da ilerletecek olan pratik telafi fırsatları sunulmasının önemini göz önüne alarak,

Suçla baş edilmesinde, suçun önlenmesinde ve ondaki ortak çatışmanın çözümünde böylece daha az baskıcı ve daha yapıcı ceza adaleti sonuçlarının ortaya çıkmasının teşvik edilmesinde, arabuluculuğun, toplumun ve bireyin önemli rolünün farkındalığını artırabileceğini kabul ederek,

Arabuluculuğun, belirli becerilere, pratik kurallara ve güvenilir bir eğitime gereksinim duyduğunu kabul ederek,

Ceza işlerinde arabuluculuk alanında, özel ve resmi girişimlerin koordine edilmesi ve birleştirilmesinin gereğini ve mahalli topluluklar ile hükümet dışı kuruluşlarca yapılacak katkıların potansiyel bir öneme sahip olduğunu göz önüne alarak,

İnsan haklarının ve temel özgürlüklerinin Korunmasına dair sözleşmenin Gereklilerini göz önünde tutarak,

Çocuk Haklarının Kullanılması Avrupa Sözleşmesini, Ceza Usulünde ve Hukukunda Mağdurun Pozisyonu ile ilgili ve R (85) 11 sayılı, Ceza Adaletini Basitleştirme ile ilgili R(87) 18 sayılı, Mağduriyetin Önlenmesi ve Mağdura yardım ile ilgili R (87) 21 sayılı, Çocuk Suçluluğuna Sosyal Tepkiler ile ilgili R (87) 20 sayılı, Göçmen Ailelerden Gelen Genç Kişiler arasındaki Çocuk Suçluluğuna Sosyal Tepkiler ile ilgili R (88) 6 sayılı, Kamusal Ceza ve Tedbirler Hakkında Avrupa Kuralları ile ilgili R(92) 16 sayılı, Ceza adaletinin Yönetimi ile ilgili R(95) 12 sayılı, ve Ailede Arabuluculuk ile ilgili R (98) 1 sayılı tavsiye kararlarını akılda tutarak,

Üye devletlerin hükümetlerine, ceza işlerinde arabuluculuğun geliştirilmesinde bu tavsiye kararının ekinde yer alan ilkeleri göz önüne almalarını ve bu metnin mümkün olabilen en geniş biçimde dağıtımını tavsiye eder.

R (99) 19 SAYILI TAVSİYE KARARINA EK

I. Tanım

Bu rehber ilkeler, mağdur ve suçlunun, kendi özgür rızalarıyla ve tarafsız üçüncü bir kişinin (arabulucunun) yardımıyla suç nedeniyle ortaya çıkan meselelerin çözümüne aktif olarak katıldıkları her işleme uygulanır.

II. Genel İlkeler

1. Arabuluculuk sadece tarafların özgür olarak buna rıza göstermesi halinde vuku bulmalıdır. Taraflar bu rızalarını arabuluculuğun her aşamasında geri çekebilmelidirler.
2. Arabuluculuk esnasındaki tartışmalar gizlidir ve sonradan kullanılamaz. Tarafların bu

konuda anlaşmış olmaları müstesnadır.

3. Ceza işlerinde arabuluculuk genel olarak ulaşılabilen bir hizmet olmalıdır.
4. Ceza işlerinde arabuluculuğa, ceza adaleti sürecinin her aşamasında ulaşılabilmelidir.
5. Ceza adaleti sisteminde arabuluculuk hizmetine yeterli otonomi verilmelidir.

III. Yasal Temel

6. Mevzuat ceza işlerinde arabuluculuğu kolaylaştırmalıdır.
7. Ceza işlerinde arabuluculuğun kullanımını tanımlayan rehberler olmalıdır. Rehberler özellikle davaların arabuluculuk servisine havale edilmesine ilişkin koşulları ve arabuluculuk yoluyla davaların çözülmesini düzenlemelidir.
8. Arabuluculuğa temel koruma prosedürleri uygulanmalıdır: özellikle taraflar hukuki yardımdan ve gerekli olduğu zaman tercüme ve tercüman hizmetinden yararlanmalıdır. Buna ilaveten küçükler anne ve babasının yardımından yararlanmalıdır.

IV. Ceza Adaletinin Arabuluculukla İlgili Çalışmaları

9. Bir ceza davasının arabuluculuğa havale edilmesi ve arabuluculuk sürecinin sonuçlarına ait değerlendirmeler ceza adaleti makamlarına sunulmalıdır.
10. Arabuluculuğa karar vermeden önce taraflar, sahip oldukları hakları, arabuluculuğun süreci ve bu kararlarının mümkün olabilecek sonuçları hakkında tam olarak bilgilendirilmelidirler.
11. Ne mağdur nede suçlu haksız vasıtalarla arabuluculuğu kabul etmeye ikna edilmemelidir.
12. Küçüklerin hukuki işlemlere katılmasını düzenleyen hukuki korumalar ve özel hükümler, ceza işlerinde arabuluculuğa katılmalarına da uygulanır.
13. Katılan ana taraflardan birisinin, işlemleri anlama kapasitesinin bulunmaması halinde arabuluculuğa devam edilmemelidir.
14. Davanın temel olayları normal koşullarda arabuluculuğun temeli olarak her iki tarafça kabul edilmelidir.
15. Yaş, olgunluk, entelektüel kapasite gibi açık eşitsizlikler bir davanın arabuluculuğa havale edilmesinden önce dikkate alınmalıdır.
16. Bir davanın arabuluculuğa havale edilmesi halinde, yetkili ceza adaleti makamlarına arabuluculuğun gidişatı hakkında bilgi verilmesini sağlamak üzere makul bir zaman sınırı da belirlenmelidir.
17. Arabuluculuğa dayalı olarak davanın düşmesi adli bir hüküm ve karar ile aynı statüye sahip olmalı ve aynı olaylara dayanılarak soruşturma konusu edilememelidir.
18. Taraflar arasında bir anlaşmaya varılamaması veya anlaşmaya rağmen gereğinin yerine getirilememesi nedeniyle davanın ceza adaleti makamlarına geri gönderilmesi halinde nasıl bir süreç işleneceğine dair karar gecikmeksizin verilmelidir.

V. Arabuluculuk Servislerinin Çalışması

V. 1. Standartlar

19. Arabuluculuk hizmetleri kabul edilen standartlarla yönetilmelidir.
20. Arabuluculuk servisleri görevlerini yaparken yeterli otonomiye sahip olmalıdırlar. Yetki standartları ve etik kuralların yanı sıra, arabulucuların seçilmesi, eğitilmesi ve değerlendirilmesi için prosedürler geliştirilmelidir.
21. Arabuluculuk hizmetleri yetkili birim tarafından denetlenmelidir.

V. 2. Arabulucuların Nitelikleri ve Eğitimi

22. Arabulucular toplumun tüm kesimlerinden işe alınmalı ve genellikle mahalli kültür ve toplulukları iyi anlama kapasitesine sahip olmalıdır.
23. Arabulucular, arabuluculuğun gerektirdiği sözlü kararları verebilmeli ve kişiler arasında maharetli davranışlar sergileyebilmelidir.
24. Arabulucular, arabuluculuk görevlerine başlamadan önce hizmet öncesi eğitim ayrıca hizmet içi eğitim almalıdırlar. Alacakları eğitim, yüksek düzeyde yetenek, ihtilaf çözme becerileri, mağdurla ve suçluyla çalışmanın özel gerekleri ve ceza adalet sistemi hakkında temel bilgileri hedef almalıdır.

V. 3. Davaların Çözümü

25. Arabuluculuğa başlamadan önce arabulucu, yetkili ceza adaleti makamları tarafından davanın ilgili bütün vakaları hakkında bilgilendirilmeli ve gerekli dokümanlar kendisine verilmelidir.
26. Arabuluculuk, tarafların istek ve ihtiyaçları ile davanın olaylarına dayalı olarak tarafsız bir biçimde yerine getirilmelidir. Arabulucu her zaman davanın taraflarının onurlarına saygı göstermeli ve tarafların birbirine saygılı davranmasını sağlamalıdır.
27. Arabulucu, arabuluculuk için güvenli ve rahat bir ortam sağlama konusunda sorumlu olmalıdır. Arabulucu tarafların korumasız -savunmasız olmalarına karşı duyarlı olmalıdır.
28. Arabuluculuk yeterince yapılmalı, fakat tarafların uyabilecekleri bir adımla yürütülmelidir.
29. Arabuluculuk kamera ile çekimi altında yapılmalıdır.
30. Gizlilik prensibine rağmen arabulucu, işlemler sırasında ortaya çıkan işlenmesi yakın ciddi suçlar hakkında uygun olan makamlara veya ilgili kişilere bilgi vermelidir.

V. 4. Arabuluculuğun Sonucu

31. Taraflar gönüllü olarak anlaşmaya varmalıdırlar. Anlaşmalar, sadece makul ve orantılı yükümlülükler içermelidir.
32. Arabulucu, atılan adımları ve arabuluculuğun sonucunu ceza adaleti makamlarına rapor etmelidir. Arabulucunun raporu, arabuluculuk görüşmelerinin içeriğini açığa vurmamalı ve arabuluculuk görüşmeleri esnasında tarafların davranışlarına ilişkin hiçbir kararı dile getirmemelidir.

VI. Arabuluculuğun Devamlı Gelişimi

33. Ortak bir anlayış geliştirilmesi bakımından, ceza adaleti makamlarıyla, arabuluculuk servisleri arasında düzenli görüşmeler yapılmalıdır.
34. Üye devletler, ceza işlerinde arabuluculuk üzerinde araştırma ve değerlendirmeler yapmalıdır.

**AVRUPA KONSEYİ BAKANLAR KOMİTESİNİN ÜYE DEVLETLERE CEZAEVİNDE TIBBİ
BAKIMIN AHLAKİ VE KURUMSAL YÖNLERİ İLE İLGİLİ R (98) 7 SAYILI TAVSİYE
KARARI**

(Bakan Delegelerinin 8 Nisan 1998 tarihli ve 627 sayılı oturumunda Bakanlar Komitesi'nce kabul edilmiştir.)

Bakanlar Komitesi, Avrupa Konseyi Statüsünün 15'inci maddesi gereğince;

Toplumda ve cezaevi koşullarında yürütülmekte olan tıbbi uygulamaların aynı ahlaki prensiplere tabi olmasını göz önünde tutarak,

Temel mahkûm haklarına saygı gereği, toplumun geneline sağlanan önleyici tedavi ve tıbbi bakım hizmetlerinin eşit olarak onlara da sağlanmasının icap ettiğini hatırlatarak,

Tıbbi uygulayıcının cezaevinde, mahkûmların ve cezaevi idaresinin tıbbi beklentilerinden kaynaklanan çalışmalar nedeniyle sık sık çözümü zor problemlerle karşı karşıya kaldığını ve bunun sonucu olarak da çok sıkı ahlaki ilkelere bağlı olması gerektiğini kabul ederek,

Cezaevi doktorunun, diğer sağlık personelinin, mahkûmların ve cezaevi idaresinin, tıbbi bakım hakları ve cezaevi doktorlarıyla diğer sağlık personelinin özel rolü konularında açık bir vizyon belirlenmesi için izlenecek yöntem konusunda pay sahibi olduklarını dikkate alarak,

Cezaevinde aşırı kalabalıklaşma, bulaşıcı hastalık, uyuşturucu bağımlılığı, ruhsal bozukluk, şiddet, hücre hapsi veya üst araması gibi belirli problemlerle durumlarda tıbbi uygulamanın yürütülebilmesi için tam ve doğru ahlaki prensiplerin uygulanmasının gerekliliğine inanarak,

İnsan Hakları Sözleşmesini, Avrupa Sosyal Şartını ve İnsan Hakları ve Tıp Biyolojisi Sözleşmesini aklında tutarak,

İşkencenin ve İnsanlık Dışı veya Küçültücü Muamele veya Cezanın Önlenmesi Hakkında Avrupa Sözleşmesi ile işkencenin ve insanlık dışı veya küçültücü muamele veya cezanın önlenmesi için Avrupa Komitesinin Üçüncü Genel Raporunda özetlenen Cezaevi Sağlık Hizmetleri hakkındaki Tavsiye Kararını aklında tutarak,

Cezaevlerinde insanlık ve saygınlığın minimum standartlarının garanti altına alınmasına katkı sağlayan Avrupa Cezaevi Kuralları hakkındaki R(87) 3 sayılı Tavsiye Kararını referans gösterir.

İnsan Üzerinde Tıbbi Araştırmalar hakkındaki R(90) 3 sayılı Tavsiye Kararı ile cezaevlerinde AIDS ve HIV enfeksiyonu hakkındaki Dünya Sağlık Örgütü 1993 Talimatnamesinin yanında cezaevinde AIDS ve bunla ilgili sağlık problemlerini de kapsayan bulaşıcı hastalıkların kontrolünün cezaevi yönü ve kriminolojik yönü ile ilgili R(93) 6 sayılı Tavsiye Kararını anımsatarak,

Avrupa Konseyi Parlamenterler Asamblesi tarafından hazırlanmış olan, 1235(1994) sayılı Psikiyatri ve İnsan Hakları Hakkındaki Tavsiye Kararı ile 1257(1995) sayılı Avrupa Konseyi Üyesi Ülkelerde Tutukluluk Koşulları Hakkındaki Tavsiye Kararını hatırlayarak,

1982 de BM Genel Kurulunca kabul edilen, tutuklu ve hükümlülerin işkenceye ve diğer zalimane ve insanlık dışı veya küçültücü muamele veya cezaya karşı korunmalarını sağlayan tıbbi ahlak prensiplerine atıfta bulunarak,

Dünya Sağlık Örgütünün tıbbi ahlak ile ilgili belirli bazı bildirelerini özellikle 1975 Tokyo Bildirgesini, açlık grevleri hakkındaki 1991 Malta Bildirgesini ve mahkûmların üst aramaları hakkındaki 1993 demecini ilgi tutarak,

Bazı üye devletlerin özellikle tıbbi bakım hizmetiyle ilgili reformlarını ve cezaevi sağlık hizmetleri alanındaki yapılaşma, kurumlaşma ve düzenlemeleri ile ilgili son reformlarını kaydederek,

Üye devletlerin farklı idari yapıları nedeniyle tavsiye kararlarının gerek devlet düzeyinde gerekse federal düzeyde uygulanmasının gerekliliğini hesaba katarak,

Üye devletlerin hükümetlerinin, yasal düzenlemelerini ve cezaevi sağlık hizmetlerine ilişkin

uygulamalarını gözden geçirirken bu tavsiye kararında yer alan prensipleri hesaba katarak,

Tavsiye kararından ve açıklayıcı memorandumundan mümkün olan en geniş oranda yararlanmaları ve cezaevinde tıbbi bakım ile önleyici tedavi hizmetlerinde görev alan tüm birey ve ünitelerin bu konuda öncelikle dikkatlerinin çekilmesinin sağlanmasını tavsiye eder.

R (98) 7 SAYILI TAVSİYE KARARINA EK

I. Cezaevinde Tıbbi Bakımın Ana Özellikleri

A. Bir Doktora Müracaat

1. Mahkûmlar cezaevine girdiklerinde ve orada buldukları süre içerisinde herhangi bir yersiz gecikme olmaksızın ve tutukluluk rejimlerine bakılmaksızın, gerekirse sağlık durumları itibarıyla her zaman bir doktora veya tam mesleki tecrübeye sahip olan bir hemşireye müracaat etme imkânına sahip olmalıdır. Bütün tutuklular cezaevine alınmalarında uygun olan bütün tıbbi uygulamalardan yararlandırılmalıdır. Akli dengesizliğin, cezaevine psikolojik adaptasyonun, uyuşturucu kullanımından kaynaklanan zararlı belirtilerin, hap ve alkol bağımlılığının ve bulaşıcı ve kronik durumların üzerinde özel bir önemle durulmalıdır.
2. Mahpusların sağlık gereksinimlerini karşılayabilmek için, mahpusların sayılarına, sirkülasyonuna ve ortalama sağlık durumlarına dayalı olarak, büyük ceza infaz kurumlarında devamlı surette doktorlar ve tecrübeli hemşireler bulundurulmalıdır.
3. Bir cezaevi sağlık bakım ünitesi en azından açık tedavi ve dış hasta konsültasyonlarını yapabilecek imkanlara sahip olmalıdır. Şayet, mahkûmun sağlık durumu cezaevinde garanti altına alınamayacak bir tedaviyi gerektiriyorsa, cezaevi dışında bulunan sağlık kuruluşlarında ve her türlü güvenlik ortamında tedavinin yerine getirilmesi için mümkün olan her şey yapılmalıdır.
4. Mahpuslar gündüz ve gecenin her anında gerekli olduğunda bir doktora görülebilmelidir. Cezaevi binası ve eklentilerinde ilk yardımda bulunabilecek bir görevli her zaman hazır bulundurulacaktır. Ciddi acil durumlarda doktor, hemşire, personelinin bir üyesi ve cezaevi idaresi haberdar edilmelidir; gözetim personelinin aktif katılımı ve işlemlerde bulunması esastır.
5. Psikiyatrik danışma veya konsültasyon güven altına alınmalıdır. Büyük ceza infaz kurumlarında bir psikiyatri hizmet birimi bulunmalıdır. Eğer bu temin edilemiyor ise küçük cezaevlerinde olduğu gibi konsültasyonlar bir hastanede çalışan veya serbest çalışan bir psikiyatrist tarafından uygulanır.
6. Tecrübeli uzman bir dış hekimi servisi her mahkûm için ulaşılabilir olmalıdır.
7. Cezaevi idaresi mahalli, resmi ve özel sağlık kuruluşlarıyla temas ve işbirliği sağlayacak düzenlemeler yapmalıdır. Uyuşturucu bağımlısı, alkolik veya hap bağımlısı gibi belirli mahpuslara cezaevinde kalifiye bir tedavinin sağlanması kolay olmadığından, toplum genelinde bağımlılara uzman yardım sağlayan sisteme ait dış başvuru yerleri, danışma, hatta bakım amacıyla çağrılabilirler.
8. Bayan mahpuslar için uygun olan yerlerde belirli servisler sağlanmalıdır. Hamile olanlar tıbben izlenmeli ve durumlarına en uygun olan dış hastane servislerinde doğum yapma imkânına sahip olabilmelidirler.
9. Gerekteğinde, mahpus hastaneye götürülürken kendine doktor veya hemşire personelince refakat edilmelidir.

B. Bakımda Eşitlik

10. Hapsedilme sürecindeki sağlık politikası milli sağlık politikası içerisine dahil edilmeli olmalı ve ona uygun olmalıdır. Cezaevi sağlık servisi tıbbi, psikiyatrik ve dış tedavi hizmeti sunabilmeli ve toplum genelinde uygulanan koşullarla mukayeseli olarak önleyici tıp ve hijyen programları uygulayabilmelidir. Cezaevi doktorları uzman hekimleri çağırabilmelidir. Eğer bir ikinci görüş gerekmede ise bunu sağlamak sağlık servisinin görevidir.
11. Cezaevi sağlık bakım servisi tıp, hemşire ve teknik alanında yeterli sayıda kalifiye

personelerle sahip olması gerektiği gibi, dış dünyada mevcut olanların kalitesiyle mukayese edilebilir nitelikte bina ve eklentilerine, tertip ve düzene ve cihaz ve aletlere sahip olmalıdır.

12. Sağlıkta sorumlu bakanlığın rolü, hapsedilme sürecinde milli mevzuata uygun olarak, sağlık servisinin organizasyonu ile tıbbi bakımın ve hijyen kalitesinin güçlendirilmesine katkıda bulunmaktır. Cezaevlerinde; sağlıkta sorumlu bakanlık arasında veya diğer yetkili bakanlıklar arasında, cezaevinde entegre edilmiş sağlık politikalarını uygulamak açısından işbirliğini sağlayacak açık bir sorumluluklar bölümü ve makamı kurulmalıdır.

C. Hastanın İzni ve Gizlilik

13. Tıbbi gizliliğe toplum genel anlayışında olduğu gibi saygı gösterilmeli ve garanti edilmelidir.
14. Eğer mahkûmlar içerisinde buldukları durumun önemini kavrayamayacak nitelikte bir hastalığa duçar olmamış iseler, kanunla belirlenen haller dışında, vücudundan herhangi bir parça alınması veya vücudunda herhangi bir fiziki uygulamanın icrası söz konusu olduğunda her zaman doktora verilmiş muvafakati aranacaktır. Her tıbbi müdahalenin sebebi açıkça mahkûma izah edilecek ve anlaması sağlanacaktır. Her türlü ilacın belirtileri ve daha önceden tecrübe edinmiş bulunan muhtemel yan etkileri mahkûma izah edilecektir.
15. Tedavinin ve yemek yemenin reddedilmesi gibi, güvenlik gereklerinin ve tıbbi görevlerin çakıştığı durumlarda olduğu gibi akıl hastalığı durumunda da mahkûmun izni alınmalıdır.
16. Muvafakat verme hakkının her türlü kısıtlaması yasaya dayanmalı ve toplumun geneline uygulanan ilkeler ışığında icra edilmelidir.
17. Tutuklu yargılananlar ücretini ödemek kaydıyla kendi doktorlarına başvurmak veya dışarıdan başka bir doktora başvurmak hakkına sahiptirler. Mahkûmlar ikinci bir tıbbi görüş arayabilirler ve cezaevi doktoru bu öneriyi sempatiyle nazarı dikkate almalıdır, ancak bu talebin yararlı olup olmayacağı konusunda karar vermek doktorun nihai sorumluluğundadır.
18. Diğer kurumlara yapılacak bütün mahkûm transferlerinde, doldurulmuş tıbbi kayıtlar da transfer edilmelidir. Tıbbi kayıtlar gizliliği sağlanmış koşullar altında transfer edilecek ve tıbbi kayıtların da transfer edildiği bildirilecektir. Mahkûmlar ulusal yasal düzenlemelere aykırı olmamak koşuluyla eşyalarını da transfer etme hakkına sahiptirler. Cezaevinden tahliye edilmiş bütün mahkûmlara, aile hekimlerinin yararlanması bakımından cezaevindeki sağlık durumuyla ilgili kayıtlar yazılı olarak verilmelidir.

D. Mesleki Bağımsızlık

19. Cezaevi doktoru her bireysel tutuklu veya hükümlüye toplumda hastalara sunulan sağlık standartlarının aynısını sunmak zorundadır. Mahpusların sağlık ihtiyaçları her zaman doktor tarafından öncelikle göz önüne alınacaktır.
20. Tutuklu kişinin sağlığına ilişkin klinik kararlar ve diğer değerlendirmeler sadece tıbbi kriterlerle icra edilmelidir. Sağlık bakım personeli yetkileri ve mesleki ehliyeti dahilinde tam bağımsız bir şekilde çalışmalıdır.
21. Hemşireler ve diğer sağlık bakım personeli görevlerini deontolojik kurallarca ve kanunla yetkili kılındığı haller dışında, tıbbi tedavi personelinin görevlerine katılmayacak olan doktorun direkt sorumluluğu altında yerine getirmelidirler. Tıp ve hemşire servisinin kalitesi ehliyetli bir sağlık otoritesince değerlendirilmelidir.
22. Tıp personelinin ücretlendirilmesi halk sağlığının diğer sektörlerinden daha düşük olmamalıdır.

II. Cezaevi Ortamı İçerisinde Cezaevi Doktoru İle Diğer Sağlık Personelinin Özel Rolü

A. Genel İhtiyaçlar

23. Cezaevi doktorunun rolü öncelikle uygun tıbbi bakım sunmak ve bütün mahkûmlara tıbben kimler için sorumlu olduğunu açıklamalıdır.
24. Sağlık bakım personeli, cezaevi idaresine; mahkûmların beslenmesiyle ilgili veya yaşamak zorunda buldukları çevre konusunda hijyen ve sağlık koruma tedbirleri bakımından tavsiyelerde bulunmalıdır.
25. Sağlık bakım personeli cezaevi idaresine ve cezaevi personeline sağlık bilgileri ve gerekiyorsa uygun sağlık eğitimi verme imkânına sahip olabilmelidir.

B. Sağlık İçin Bilgi, Önleme ve Eğitim

26. Ceza infaz kurumuna kabul sırasında, kuruma giren her kişi kurum iç yönetmeliği ile hakları ve yükümlülükleri konusunda bilgilendirileceği gibi, nereden ve nasıl yardım ve tavsiye alabileceğini düzenleyen kurallar konusunda da bilgilendirilmelidir. Bu bilgiler her tutuklu ve hükümlüce anlaşılabilir, okuma-yazma bilmeyenlere özel açıklamalar yapılmalıdır.
27. Bütün kurumlarda bir sağlık eğitim programı geliştirilmelidir. Gerek tutuklu ve hükümlüler gerekse cezaevi idarecileri cezaevindeki tutuklu ve hükümlülerin tıbbi bakımına yönelik olarak, temel bir sağlık tanıtım bilgisi paketi ile bilgilendirilmelidirler.
28. Pakette, HIV enfeksiyonu veya tüberküloz, cinsel yoldan bulaşan hastalıklar, hepatitin muhtemel sonuçları ve bulaşıcı hastalıklar için, isim açıklanmaksızın gönüllü olarak deneme yapılmasının sağladığı avantajlar üzerinde önemle durulacaktır. Bu teste tabi tutulanlar sonuçta bir yarar sağlamalıdır.
29. Sağlık eğitim programı; sağlıklı yaşam tarzı geliştirmeyi ve tutuklu ve hükümlülerin kendi sağlıkları ile ailelerinin sağlığı için uygun kararlar almalarını sağlamayı, vücut bütünlüğünün korunmasını ve muhafazasını, bağımlı olma ve tekrar suç işleme risklerinin azaltılmasını amaçlamalıdır. Bu yaklaşım tutuklu ve hükümlülerin, sağlık risklerini en aza indirme stratejisini ve davranışını uygun bir tarzda öğrendikleri sağlık programlarına katılmaları konusunda motive edecektir.

C. Cezaevinde Patolojik ve Önleyici Tıbbi Bakımın Özel Şekilleri

30. Tutuklu ve hükümlülerin cezaevine kabulleri sırasında tıbben gözlenen kişilerde görülecek herhangi bir şiddet belirtisi, kişinin konuya ilişkin açıklamaları ve doktorun nihai kararıyla birlikte doktor tarafından ayrıntılı olarak kayıt edilecektir. Ayrıca bu bilgi mahkûmun izniyle cezaevi idaresi tarafından da elde edilebilmelidir.
31. Tutukluluk esnasında, diğer tutuklu ve hükümlülere karşı vuku bulabilecek herhangi bir şiddet hareketi hakkında bilgi sahibi olunması durumunda derhal yetkili otoritelere haber verilecektir. Kural olarak, bu tür bir davranış sadece ilgili tutuklu veya hükümlünün izniyle mümkün olacaktır.
32. Bazı istisnai durumlarda ve mesleki ahlak kurallarının kesin olarak uygun görüldüğü hallerde mahkûmun vereceği iznin esas alınması gerekmeyip, öncelikle doktor, gerek hasta gerekse cezaevi toplumu için gerçek bir tehlike arz eden vakaları cezaevi yetkililerine rapor etme konusunda sorumluluk yüklendiğini düşündüğü hallerde bu bildirim yapacaktır. Sağlık hizmetleri servisi; verilerin korunması konusundaki ulusal düzenlemelere uygun olarak, gözlemlediği zararlı vakalarla ilgili varsa uygun periyodik istatistikî verileri cezaevi idaresine ve ilgili bakanlığa iletebilmek amacıyla toplamalıdır.
33. Gözetim personeline cezaevinde tespit ettiği fiziksel ve ruhsal sağlık problemlerini rapor edebilmelerini kolaylaştırmak amacıyla uygun sağlık eğitimi verilmelidir.

E. Cezaevi Sağlık Personelinin Mesleki Eğitimi

34. Cezaevi doktorları genel tıp ve psikolojik rahatsızlıklar konusunda iyi eğitilmiş ve tecrübeli olmalıdırlar. Doktorların eğitimi; temel teorik bilgilerinin kazanımını, cezaevi ortamını ve bu ortamın tıbbi uygulamalar üzerindeki etkilerini anlamayı, maharetlerinin değerlendirilmesini ve kıdemli bir meslektaşın gözetimi altında staj yapmalarını kapsayacaktır. Doktorlar ayrıca düzenli olarak hizmet içi eğitiminden de geçirilmelidir.
35. Uygun eğitim, diğer sağlık personeline de verilecek ve bu eğitim cezaevlerinin ve cezaevleriyle ilgili düzenlemelerin fonksiyonel hale getirilmesini de kapsayacaktır.

III. Belirli Mutat Problemlerin Yönetimine İlişkin Olarak Cezaevi Tıbbi Bakım Organizasyonu

A. Bulaşıcı hastalıklar özelliği;

- HIV Enfeksiyonu ve AIDS,
  - Tüberküloz,
  - Hepatit.
36. Seks yoluyla bulaşan enfeksiyonları önlemek bakımından cezaevinde uygun koruyucu önlemler alınmalıdır.
37. HIV testi, kimlik gizli tutularak ve mevcut yasal düzenlemelere uygun olarak sadece mahkûmun izniyle yapılabilecektir. Testten önce ve sonra gerekli izahatlar yapılmalıdır.
38. Bir enfeksiyon nedeniyle mahkûmun tecrit edilmesi sadece, cezaevi ortamı dışında da aynı tıbbi nedenlerle bu tecrit işleminin yapıldığı hallerde haklı görülebilecektir.
39. 40'ıncı madde hükümlerine konu edilen HIV enfeksiyonu yönünden pozitif kişiler, ayırıcılığın hiçbir şekline tabi tutulmayacaktır.
40. AIDS ile ilgili hastalığa yakalananlar toplu olarak tecrit edilmeye gerek kalmaksızın cezaevi sağlık ünitesinde tedavi edilecektir. Hastalardan herhangi bir bulaşıcı hastalık kapması muhtemel olan diğer hastalar, sadece kendi selametleri bakımından başka bir hastalığa karşı, özellikle savunma sistemini ciddi olarak zayıflatan bir hastalığa yakalanmamaları için gerekli görülüyor ise tecrit edileceklerdir.
41. Eğer tüberküloz rastlanırsa, bu enfeksiyonun yayılmasını ve bulaşmasını engellemek için gerekli olan bütün tedbirler uygulanacaktır. Tedavi edici müdahale cezaevi dışındaki standartlarla aynı olmalıdır.
42. Hepatit B hastalığının yayılmasını engelleyen tek etkili yöntemin aşı olması nedeniyle, mahkûmlar ve personel aşılanmalıdır. Hepatit B ve C'nin çoğu kez damardan kullanılan uyuşturucu ile sperm ve kan yoluyla bulaştığı gerçeği karşısında, mahkûmlara ve personele bu konuda bilgi ve önleme imkânları sunulmalıdır.

B. Uyuşturucu Bağımlılığı

Eczanenin Alkol ve İlaç Yönetimi, İlaçların Dağıtımı

43. Özellikle, uyuşturucu kullanımı ve kanun dışı trafiği ile mücadele işbirliği grubunun (Pompidu Grubu) tarafından tavsiye edilen uyuşturucu bağımlılığı için sunulacak hizmetler göz önüne alındığında, alkol ve uyuşturucu ile ilgili problemleri olan mahkûmların bakımlarının daha da geliştirilmesi gereği ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle topluma da görev veren sürekli terapiye devam edebilmek için, dış danışma servisleriyle işbirliği geliştirilmesi ve cezaevi personeliyle sağlık personeline yeterli eğitim verilmesi gerekmektedir.
44. Cezaevi doktorları alkol, ilaç ve uyuşturucu ile ilgili problemleri olan mahkûmların bakımlarının daha da geliştirilmesi için, mahkûmları sosyal ve psikoterapik yardımını avantajları konusunda teşvik etmelidir.

45. Cezaevinde uyuşturucu, alkol veya hap kullanımından vazgeçirmeye yönelik tedavi çalışmaları toplumda uygulandığı şekilde yürütülmelidir.
46. Eğer tutuklu veya hükümlü iyileşme göstermekte ise doktor onları hem cezaevinde hem tahliye sonrasında teşvik edecek ve yeniden bu kötü alışkanlığa başlamamaları için gerekli olan adımları atacaktır.
47. Tutuklu kişiler, cezanın infazı sürecinde ve tahliye sonrası koruma sürecinde kendilerine gerekli desteği sağlayacak olan iç veya dış uzman danışmanlara başvurabilmelidirler. Bahse konu danışmanlar gözetim personelinin hizmet içi eğitimine de katkı sağlayabilmelidirler.
48. Tutuklu ve hükümlüler kendileri için yazılmış olan ilaçları uygun olan her yerde beraberinde taşıyabilmelidirler. Ancak, doz aşıldığında tehlikeli hale gelebilen ilaçlara el konulacak ve kendilerine bireysel dozlar halinde verilecektir.
49. Doktor, yetkili eczacı danışman ile istişare ederek, sağlık servisinde genellikle yazılan ilaçların gerektiği gibi anlaşılır bir listesini hazırlayacaktır. Bir ilaç reçetesi özel bir mesleki sorumluluğu da ihtiva etmeli ve ilaçlar sadece yeterli kişilerce dağıtılmalıdır.

C. Sürekli Hapse Uygun Olmayan Kişiler

Ciddi Fiziksel Sakatlık; Yaşlılık, Kısa Sürede Ölüm Teşhisi

50. Ciddi fiziki rahatsızlıkları olan kişilerle, yaşlı olanlar mümkün olduğu kadar günlük yaşamlarını idame ettirebilecekleri şekilde barındırılmalıdırlar ve cezaevi mevcudundan tecrit edilmemelidirler. Sakat hastaların ve tekerlekli sandalyelerin geçmesine yardımcı olmak amacıyla dış dünyadakine benzer yapısal değişiklikler gerçekleştirilmelidir.
51. Kısa sürede ölüm tespitine konu edilen tutuklu ve hükümlüler dışarıdaki hastane ünitelerine transfer edilecek ve bu husus tıbbi bir temele dayanacaktır. Bu tür bir transferi beklemekte olan hastalar, cezaevi sağlık bölüm ünitesinde buldukları süre içerisinde hastalıklarının bu son safhalarında en uygun hemşirelik bakımından yararlandırılacaktır. Böyle durumlarda hastanın dışarıda bir misafirhanede veya özellikle rahipler tarafından yönetilen bir hastanede periyodik olarak gerekli bakıma alınabilmesini sağlayacak, düzenleme yapılacak, tıbbi nedenlerle af edilme veya erken tahliye edilebilme imkânları gözden geçirilecektir.

D. Psikiyatrik Belirtiler

Akıl Hastalığı ve Başlıca Kişilik Bozuklukları

İntihar Riski:

52. Cezaevi idaresi ile ruh sağlığından sorumlu bakanlık, tutuklu ve hükümlülere psikiyatrik hizmetler organize edilmesi konusunda işbirliğine gireceklerdir.
53. Cezaevleriyle ilişkili ruh sağlığı servisi ve sosyal servis; tutuklu ve hükümlülere yardım ve tavsiyelerde bulunmalı ve onların mücadele ve adaptasyon hünerlerini kuvvetlendirmelidir. Bu servisler faaliyetlerinde işbirliği kuracaklar ve kendilerine düşen görevleri göz önünde tutacaklardır. Yine özel cezaevi koşulları çerçevesinde bu servislerin mesleki bağımsızlıkları sağlanacaktır.
54. Cinsel suçlardan mahkûm olanlar psikiyatrik ve psikolojik incelemelerden geçirilerek, hapishane sürecinde ve sonrasında kendilerine uygun iyileştirme yöntemleri sunulacaktır.
55. Ciddi akıl hastalığı bulunan tutuklu ve hükümlüler uygun eğitimli personele ve gerekli cihaz ve aletlere sahip hastane tesislerinde bakım ve muhafaza altına alınmalıdır.
56. Akıl hastalarının birbirine yakın hapsedilmeleri gereken durumlarda, bu sayı en aza indirilmeli ve mümkün olan sıklıkta her birine ayrı ayrı, sürekli hemşirelik hizmeti

verilmelidir.

57. İstisnai koşullar altında, sakinleştirme ilacının etkisini göstermesine başlamasına kadar geçecek olan kısa süre için hastaya fiziki kısıtlama da uygulanabilecektir.
58. İntihar riski sürekli olarak gözetim personeli ve sağlık personelinde değerlendirilecektir.
59. Tahliye edilmiş mahkûmlar için sürekli iyileştirme çalışmaları dış uzman servislerce sağlanmalıdır.

E. Tedavinin Reddi

Açlık Grevi:

60. Tedavinin reddedilmesi durumunda, doktor bir tanığın mevcudiyetinde hastadan bu konuda bir yazılı belge imzalamasını isteyecektir. Doktor hastayı ilaçların muhtemel faydaları ile mümkün olan şifa verici alternatifleri hakkında tam bilgilendirecek, tedaviyi reddetmesiyle birlikte oluşacak riskler konusunda onu ikaz edecektir. Hastanın da içerisinde bulunduğu durumu tamamen anladığından emin olunacaktır. Eğer mahkûmun kullandığı dilden dolayı, anlaşma güçlükleri varsa uzman bir çevirmenin hizmetine başvurulmalıdır.
61. Açlık grevinde olan kişinin herhangi bir psikiyatri servisine transfer edilmesini gerektiren ciddi mahiyette bir akli dengesizliği olmadığı sürece, klinik değerlendirmeleri kendisinin sözlü izniyle yerine getirilmelidir.
62. Açlık grevindekiler, yapmakta oldukları hareketin kendi fiziki durumları üzerinde yol açacağı zararlı etkiler konusunda tarafsız bir anlatımla bilgilendirilmeli, bu suretle sürdürdükleri açlık grevinin tehlikelerini anlamalıdır.
63. Eğer doktora göre açlık grevcinin durumunda gözle görülür bir kötüleşme meydana geliyorsa esas itibariyle bu durumu ilgili makama rapor edecek ve bu konudaki ulusal düzenlemeye göre hareket edecektir. (Mesleki standartlar da dahil.)

F. Cezaevinde Şiddet

Disiplin Prosedürü ve Cezalar, Disiplin Cezası ve Fiziki Kısıtlama, Yüksek Güvenlik rejimi:

64. Herhangi bir nedenle diğer mahkûmlar tarafından cinsel saldırıya maruz kalma da dahil olmak üzere şiddet hareketinden korkan veya yakın geçmişte diğer mahkûmlar tarafından saldırıya uğramış veya yaralanmış olan tutuklu ve hükümlüler gözetim personelinin tam koruma isteme imkanına sahip olmalıdırlar.
65. Doktor, cezaevinde düzen ve disiplini sağlamak ile sorumlu cezaevi personelinin kuvvet kullanımına ilişkin karar almasında ve uygulanmasının uygun görülmesinde herhangi bir rol almamalıdır.
66. Disiplin cezası nedeniyle hapsedilmenin, herhangi başka bir disiplin cezası veya güvenlik tedbiri uygulamasının, mahkûmun fiziksel veya ruhsal sağlık durumu üzerinde aksi tesir yapması ihtimaline karşı, mahkûm veya cezaevi idaresinin talebi üzerine bakım personeli ilaç ve tedavi yardımı sağlamalıdır.

G. Sağlık Hizmeti Özel Programları

Sosyo-terapik Programlar, Aile Bağları ve Dış Dünya ile İlişkiler, Anne ve Çocuk:

67. Sosyo-terapik programlar toplumsal hatlarıyla organize edilecek ve dikkatlice izlenecektir. Doktorlar mahkûmların bu tür programlardan yararlanabilmeleri ve bu suretle onların tahliye sonrasında yeniden suç işleme risklerinin azaltılmasına yardımcı olacak sosyal becerileri kazanabilmeleri amacıyla, ilgili bütün servislerle yapıcı bir işbirliği kurma arzusunda olmalıdır.
68. Dikkatler ziyaret esnasında tutuklu ve hükümlülerin seksüel partnerleriyle kimsenin göremeyeceği şekilde birlikte olabilme imkânları üzerinde yoğunlaşmalıdır.

69. Psikolojik ve duygusal bağlarını sürdürmek ve iyi sağlık durumlarını muhafaza ettirmek için ihtiyaç duydukları dikkat ve bakımın anne tarafından sağlanabilmesi amacıyla, çok küçük çocukların annelerinin yanında kalmalarına imkân tanınmalıdır.
70. Çocuklu kadınlar için özel tesisler sağlanmalıdır. (Kreşler, gündüz bakımevleri.)
71. Doktorlar, belirlenen yaşta çocuğun anasından ayrılmasına ilişkin idari kararlarda yer almalıdır.

H. Üst Aramaları

Tıbbî Raporlar, Tıbbî Araştırmalar:

72. Üst aramaları idari makamların bir sorunudur ve cezaevi doktorları bu tür prosedürlere katılmayacaklardır. Ancak, doktorun katılımını gerekli kılan amaçsal bir tıbbî nedenin varlığı durumunda, tutuklu veya hükümlülerin tıbbî incelemeye tabi tutulması işlemi doktor tarafından yürütülmelidir.
73. Cezaevi doktoru mahkemece emredilmesiyle veya tutuklu veya hükümlünün talep etmesiyle, onun hakkında, iddia ve savunma için herhangi bir psikiyatrik veya tıbbî rapor hazırlamayacaktır. Yargılanmakta olan tutukluların yargılanma prosedürlerinde bir tıbbî uzman olarak görev almaktan kaçınacaklardır. Numuneleri sadece teşhise ait testler için ve ancak tıbbî nedenlerle toplayacak ve analiz edeceklerdir.
74. Cezaevlerinde tıbbî araştırmalar; R (87) 3 sayılı Avrupa Cezaevi Kuralları Hakkındaki Tavsiye Kararına, R (90) 3 sayılı İnsan Üzerinde Tıbbî Araştırmalar Hakkındaki Tavsiye Kararına ve R (93) 6 sayılı AIDS ve Bununla İlgili Sağlık Problemleri de Dahil Bulaşıcı Hastalıkların Kontrolününün Cezaevi ve Kriminolojik Yönleri Hakkındaki Tavsiye Kararına uygun olarak yürütülmelidir.

**AVRUPA KONSEYİ BAKANLAR KOMİTESİ'NİN ÜYE DEVLETLERE CEZA VE
TEDBİRLERİN UYGULANMASIYLA İLGİLİ PERSONEL HAKKINDAKİ R (97) 12 SAYILI
TAVSİYE KARARI**

(Bakan Delegelerinin 10 Eylül 1997 tarihli ve 600'üncü oturumunda Bakanlar Komitesi'nce kabul edilmiştir.).

Bakanlar Komitesi, Avrupa Konseyi statüsünün 15.b maddesi gereğince,

İnsan haklarına saygı konusuna da etkili olan, suçun önlenmesi için belirlenecek ceza politikalarında ve tutuklu ve hükümlülerin ele alınmasında ortak prensipler oluşturulmasının Avrupa Konseyinin çıkarına olduğuna önem atfederek;

Cezaevi Personelinin Statüsü, İşe Alınması ve Eğitimi Hakkındaki R (66) 26 sayılı Tavsiye Kararı, Cezaevi Yöneticilerinin Statüsü, Seçimi ve Eğitimi Hakkındaki R (68) 24 sayılı Tavsiye Kararı ve bunların kabul edilmelerinden bu yana, idari, cezai ve mesleki uygulamalarda meydana gelen değişiklikler ile R (87)3 sayılı Tavsiye Kararı olan Avrupa Cezaevi Kurallarında yer alan açıklamalar ışığında güncelleştirme ihtiyacının önemini kabul ederek;

Keza, Kamusal Cezalar ve Tedbirler Hakkındaki R (92)16 sayılı Tavsiye Kararında yer alan kamusal ceza ve tedbirlerin uygulanmasıyla ilgili personelin işe alınması, seçimi ve eğitimi için prensipler oluşturulmasının gerekliliğini kabul ederek;

Ceza ve tedbirlerle elde edilmek istenen amaca ulaşılacak isteniyorsa, kamusal ceza ve tedbirlerin tatmin edici bir şekilde uygulanmasının sağlanması için yüksek düzeyde yetkili, nitelikli ve başarılı bir personel kullanılmasının gerekli olduğunu düşünerek;

Hapis ve hapis dışı ceza ve tedbirlerin farklı amaçlarının her iki sektörde bunların uygulanmasından sorumlu personeli gittikçe artan şekilde yakın bir işbirliğine davet ettiğini ve bu yüzden personelin dolaşımı imkânı üzerinde durulmasının önemli olduğunu kabul ederek;

Personelin, çeşitli görevleriyle uyuşacak şekilde, kişiliğine, karakterine, niteliklerine ve kalitesine göre işe alınmasının ve seçilmesinin arzu edildiğini göz önüne alarak;

Yenilikçi fakat gerçekçi düşüncelerle, yeni sorunlara karşı koyabilecekleri ve görevlerini tam anlamıyla yürütebilecekleri şekilde mesleki bilgi ve becerilerini sürekli geliştirmeleri için bu personele özel fırsatlar verilmesini onaylayarak;

Çalışma yöntemleri ve hedefler bakımından bilginin paylaşımı suretiyle çalışıldığı takdirde, ceza ve tedbirlerin uygulanmasından sorumlu çeşitli personel arasındaki işbirliğinin daha kolay olacağını düşünerek;

Bu nedenle, kamusal ceza ve tedbirlerin uygulanmasından sorumlu personelin işe alınması, seçilmesi ve mesleki gelişiminin, onların çalışmalarında bütünleştirici bir yaklaşım sergileyen prensiplere uygun olarak yerine getirilmesi gerektiğini düşünerek;

Personelin toplum adına yürüttüğü temel fonksiyonlarıyla orantılı bir statüye ve yaptıkları işin tabiatının gerekleri göz önüne alınarak mesleki nitelikleriyle örtüşen çalışma koşullarına kavuşturulmasının önemli olduğunu düşünerek;

Hapis ve hapis dışı ceza ve tedbirlerin uygulanması ile ilgili personelin yaptığı işin etik temellerini açık hale getirmenin önemine değinerek;

Üye devletlerin hükümetlerine;

- Ceza ve tedbirlerin uygulanmasıyla ilgili personelin işe alınması, seçilmesi, eğitimi, çalışma koşulları ve dolaşımı konusunda bu tavsiye kararına Ek- I'de yer alan prensipleri rehber edinmelerini,
- Ceza ve tedbirlerin uygulanmasından sorumlu personel için bir ulusal etik rehber sağlanması için, ya bu tavsiye kararına Ek- II'de bulunan Avrupa rehberine uygun bir ulusal etik rehberi oluşturmaları ya da, gerekmesi durumunda mevcut olan ulusal etik

- rehberlerini Avrupa rehberlerine uyumlaştırmaları konusunda uygun adımları atmalarını,
- Bu tavsiye kararını ve açıklayıcı memorandumunu mümkün olan en geniş şekilde yaymalarını tavsiye eder.

R (97) 12 SAYILI TAVSİYE KARARINA EK - 1

Ceza ve Tedbirlerin Uygulanmasından Sorumlu Personelin İşe Alınması, Seçilmesi, Eğitimi, Çalışma Koşulları ve Dolaşımı İçin Prensipler

I. Genel Prensipler

1. Ceza ve tedbirlerin uygulanmasıyla ilgili personele ait açık bir politika belirlenerek, bu politika personelin işe alınması, seçilmesi, eğitimi, statüsü, yönetme sorumlulukları, çalışma koşulları ve dolaşımı gibi bütün hususları kapsayan bir resmi doküman veya dokümanlara konu edilmelidir.
2. Ceza ve tedbirlerin uygulanmasına ilişkin değişikliklerden ve daha genel anlamda, yönetsel, mesleki ve sosyal gelişmelerden etkilendiği ölçüde, personel politikası gözden geçirilmeli ve gerekiyorsa değiştirilmelidir.
3. Ceza ve tedbirlerin yerine getirilmesiyle ilgili personelde, üzerlerine yüklenen çeşitli görevleri etkin olarak yapabilmeleri için yeterli sayıda çeşitlilik sağlanmalıdır. Bu personel kişilik kalite ve karakterinin yanı sıra, görev için gerekli mesleki niteliklere de sahip olmalıdır.

II. İşe Alma ve Seçme

4. İşe alma ve seçme prensipleri, sadece temel düzeyde mesleğe başlamada değil, aynı zamanda denetimli özgürlük veya cezaevi sürecinde yer alan diğer görevler arasında veya bu görevler içerisinde de geniş olarak uygulanabilir olmalıdır.
5. Kabul veya redde ilişkin kararlara yardımcı olmak için, işe alma prosedüründe iş tanımlamaları kullanılmalıdır. İş tanımları, yapılacak işin amaçlarını, görevlerini ve sorumluluklarını açık ve somut olarak ortaya koymalıdır, iş verme koşulları ve terfi etme imkânları da açık olarak belirtilmelidir.
6. Uygun başvuru sahipleri cezp etmek için, işe alma gerekleri ve aranan nitelikler kamuoyuna iyi duyurulmalıdır.
7. Başvuru sahipleri, gerekli eğitim düzeyine, iyi karaktere ve uygun mesleki deneyime sahip olma gereğinin yanı sıra, esnek ve dengeli bir kişiliğe sahip olmalı, aradıkları işe açıkça motive olmalı, öğrenmeye ve iyi insan ilişkileri kurmaya motive olmuş olmalıdırlar.
8. İşe alma ve seçme prosedürleri açık, şeffaf, vicdani kanaate uygun ve ayrımcı olmamalıdır. Başvuruları kabul veya ret etme yetkisini kullanan birim, ilgili deneyimlere sahip kişilerden oluşmalı ve tarafsız çalışmalıdır.
9. Şahsi karakterlerin değerlendirilmesinde kullanılan vasıtalar ne olursa olsun, ölçme vasıtalarının tarafsız ve muteber olmalarına dikkat edilmelidir.
10. Uğraşılması gereken tutuklu ve hükümlülerin ihtiyaçlarının karşılanması için, personelin işe alınmasında ve seçilmesinde kadınlar ve erkeklerin yanı sıra etnik grupların da «uygu» bir şekilde temsil edilmesi hususundaki arzu edilirlilik göz önünde bulundurulmalıdır.
11. Üst düzey görevlilerin işe alınması ve seçiminde idarecilik potansiyeli ile birlikte pratik mesleki deneyim esas alınmalıdır. Etkili hizmet veya hizmetler geliştirmenin yararına olarak, üst düzey görevlilerin işe alınması ve seçiminde kariyer yapma fırsatlarının sağlanması ihtiyacının yanı sıra, yeni yaklaşımlar ve özel beceriler geliştirme ihtiyacı da hesaba katılmalıdır. Dışarıdan işe alınmalar söz konusu olduğunda, işe alınan herkesin görüşleri ve deneyimleri bakımından mesleğe tamamen uygun olması özel bir önem taşımaktadır.
12. Personelin, devlet tarafından ödenek yardımıyla bulunulan ve ceza ve tedbirlerin yerine getirilmesinden sorumlu olan bir servisten sözleşmeli olarak işe alınması durumunda,

bunların işe alınması ve seçiminde kişisel kalitelerinin ve resmi niteliklerinin görev ve sorumluluklarına tamamen uygun olması sağlanmalıdır.

13. Mesleki tatminsizliğin yol açacağı erken istifa nedeniyle oluşabilecek insan gücü israfından kaçınmak ve müteakip eğitimleri sağlam temellere oturtmak için, yaptıkları işe başladıklarında, görevlileri yönlendirmek ve yapacakları işi gerçekçi olarak idrak etmelerini sağlamak için düzenlemeler yapılmalıdır.

III. Eğitim

14. Personelin tüm eğitiminde, ceza ve tedbirlerin yerine getirilmesinden sorumlu servisin ilgili amaç, kapsam ve metotları kesin olarak hesaba katılmalıdır. Ceza ve tedbirlerin yerine getirilmesinden sorumlu servis, personelin ilgili uluslararası belgeler de dahil olmak üzere eğitimini sağlamalıdır.
15. İşe alınmadan önce gerekli mesleki eğitimin verilmemiş olması durumunda, ceza ve tedbirlerin yerine getirilmesinden sorumlu servis bu eğitimi ya sağlamalı veya verilmesini sağlamalıdır.
16. Başlangıç eğitimi, işe yeni alınanların, çalışma ortamlarına alışmalarını, mesleki becerilerini göstererek yapacakları görevlere adapte olmalarını sağlamalı, özellikle, suçluluğa ve onun sosyal yönlerine ilişkin bilgiler verilmelidir.

Eğitim ayrıca, mesleğin temel değerlerini vermeli ve işe yeni giren personele ceza ve tedbirlerin uygulanması hizmetindeki yerini bulma imkânını vermelidir.

17. Başlangıç eğitimi programları, hizmetin yerine getirilmesi ve organizasyonu ile bireyin görev ve fonksiyonları üzerinde etkili olan pratik ve teorik veçheleri birleştirmelidir. Bunun sonucu olarak, eğitimin süresi yeteri kadar uzun olmalıdır.

Bu programlar, davranışların izlenmesi ve yorumlanması, iletişim kurulması ve diğer insan ilişkileri ile ilgili konuları kapsamalıdır.

Programlar, ceza ve tedbirlerin uygulanmasından sorumlu servisin amaç ve yöntemlerine ilişkin gelişmelere göre, özellikle özel fonksiyonların tabiatında değişiklik gerektiren veya bu hususlar üzerinde doğrudan etkili olan dış gelişmelere göre değiştirilmelidir.

18. Başlangıç eğitim metotları etkili öğrenme prosedürlerini kullanmalıdır. Uygun görüldüğü takdirde, bu kullanım ceza ve tedbirlerin uygulanmasından sorumlu servis dışındaki öğretmenlerce yerine getirilmelidir.
19. Başlangıç eğitimi yöntemleri, edinilen bilgilerin sorgulanmasını ve eğitimcilerin değerlendirmelerine izin verilmesini içermelidir. Bu itibarla, eğitimin devamı süresince ve bitiminde doğru değerlendirmeler yapılmasını sağlayacak düzenlemeler yapılmalıdır.
20. Sürekli eğitim, personele devamlı olarak gelişmeyi başarma ve gittikçe profesyonelliğini geliştirme imkânlarını sunmalıdır. Bu eğitim, özel bir konuda veya konularda ulusal düzeyde kabul gören bir nitelik kazandırmalıdır.

Genel kural olarak bu tür bir eğitim ilgili kişiyle müşavere edilerek düzenlenmelidir. Yeni gelişmeler bir hizmetle yeni ve esaslı ihtiyaçlar ortaya çıkardığında sürekli eğitim zorunlu olmalı ve bu tür değişiklikler uygulanmadan önce başlatılmalıdır. Bu eğitim, görevin özel veçheleri öyle gerektirdiğinde de zorunlu olmalıdır. Bu eğitim, bireysel ve kişisel gelişmenin bir yolu olarak görüldüğünde ya da özel hizmet amaçları için gerekli olduğunda, mümkün olabildiğince uluslararası düzeydeki deneyimleri de kapsamalıdır.

21. Sürekli eğitimin kapsamı, mümkün olduğu ölçüde personel tarafından belirtilen iş ihtiyaçlarına yönelik olmalıdır, ihtiyaçların ortaya konulmasını sağlayacak prosedürler personel ile danışılarak belirlenmelidir.
22. Sürekli eğitimin özel şekillerinin, meslekte terfi etme için özel bir öneme sahip olduğu düşünüldüğünde, ceza ve tedbirlerin uygulanmasından sorumlu olan servis, ilgilene personele bu eğitimi sağlamak için çaba göstermelidir.

23. Eğitimin hazırlanmasında ceza ve tedbirlerin uygulanmasından sorumlu servisin dışından

uzmanlar kullanılmalıdır. Bu tür eğitimler ilgili servis veya servislerin dışındaki uzman kuruluşların katılımı ile yürütülmelidir.

24. Personelin, çalışma saatleri içerisinde sürekli eğitim seanslarından yararlanmasını sağlamak üzere, çalışma saatlerinde gerekli düzenlemeler yapılmalıdır. Bu düzenleme boş zamanlarda ders çalışmayı isteme imkânına engel olmamalıdır.
25. Yüksek kalitede bir hizmetin sağlanabilmesi için sürekli eğitim, ceza ve tedbirlerin uygulamasından sorumlu servis içerisindeki farklı görevli grupları arasında işbirliğini geliştirecek şekilde, işlev ve kıdemlerine bakılmaksızın değişik personel gruplarını içerisine alan programları kapsmalıdır.
26. Yöneticilik eğitimi, grup liderliğini ve yönetim kapasitesini geliştirmeyi amaçlayan geniş kapsam ve metotlara sahip personel programlarını ve uygun olduğunda dış kaynakların dolaşımını sunmalıdır. Alınan çeşitli konular arasında sorumluluk delegasyonuna özel bir yer verilmelidir.

Belirlenen sorumlulukların tabiatına uygun yöneticilik eğitimi, üst düzey yöneticilerin yanı sıra, çalışma ünitelerinin doğrudan doğruya yönetsel sorumluluğa sahip personeline de zorunlu olmalıdır.

27. Kurumda ne öğretildiğini ve öğrenilen şeylerin nasıl uygulamaya konulduğunu anlamak bakımından, eğitimin etkinliğini ölçmek için sistematik eğitim değerlendirmeleri yürütülmelidir. Bu tür değerlendirmeler eğitim programlarında veya eğitim sonuçlarının uygulanma koşullarında, gerekli adaptasyonların yapılmasına yol açmalıdır.
28. Eğitim personelinin tercihleri, kesinlikle düzenlenecek olan eğitimin türüne dayalı olduğundan geniş bir seçenek çeşitliliği teşvik edilmelidir.
29. Eğitim personelinin işe alınmasında, işlevlerini yerine getirmeleri için gerekli olan yüksek derecede insani ve mesleki kalitelere sahip olduklarını amaçsal olarak sağlayacak prosedürler kullanılmalıdır. Söz konusu personel bu işlevleri yerine getirmek için gerekli olan her türlü eğitimi almalıdır.
30. Eğitim personelinin, ceza ve tedbirlerin uygulanmasından sorumlu servisin personelinden ayrılması halinde, pozisyonları ve görevleri açıkça tanımlanmalıdır. Gerekli olduğunda, bilgilerini ve pratik deneyimlerini güncel tutabilmeleri için bu personel aynı çalışma alanına dönebilmelidir. Eğitim faaliyetleri için geçici atamayla harcanan herhangi bir mesai, kariyer amaçlarına yönelik olarak kabul edilecektir.
31. Bütün düzeylerdeki personelin eğitimi, etkinliği sağlamak için esaslı bir yatırım olarak görüldüğünden, ceza ve tedbirlerin uygulanmasından sorumlu servisin bütçesinin yeterli bir bölümü eğitim harcamalarına ayrılmalıdır.

Ceza ve tedbirlerin uygulanmasıyla ilgili herhangi bir önemli politika değişikliği sonuç olarak personel eğitimini de gerektiriyorsa, bu husus tahmini bütçe ihtiyaçları ile desteklenmelidir. Bu özellikle, tutuklu ve hükümlüler için geliştirilen özel projeler için ilgili personeli destekleme eğitimi gündemde olduğunda söz konusu olmalıdır.

32. Eğitim faaliyetlerinin ademi merkezîyet esasına göre yürütülmesi halinde, merkez dışı eğitim makamları müstakil bütçeler ile desteklenmelidir.
33. Kurumda bir uzmanlık görevi yerine getiren personel, tam gün veya yarım gün çalışıp çalışmadığına bakılmaksızın, ceza ve tedbirlerin uygulanmasından sorumlu servise girdiklerinde, özel görevlerini yerine getirmelerini sağlamak üzere, yeni bir ortama uyum sağlamalarını kolaylaştıracak eğitimden yararlanma fırsatına sahip olmalıdır.

Nerede ihtiyaç duyuluyorsa, görevlerini gerektiği gibi yürütmelerini sağlamak üzere bu kategorideki personele her türlü destekleme eğitimi sunulmalıdır.

IV. Çalışma Koşulları ve Yönetim Sorumlulukları

34. Etkinlik, personelin görevleri için çerçevesi belirlenen temel prensipler konusunda bilgili olmasını gerektirir. Bu yüzden ilgili servisin genel amaçlarını, prensiplerini, değerlerini ve metotlarını tanımlayan bir politika beyanı yayımlanmalı ve güncelleştirilmelidir.
35. Böyle bir politika beyanının hazırlığı, başlangıçta personelin ilgisinin ve katılımının sağlanması için onlarla geniş bir şekilde danışmada bulunularak yapılmalıdır.
36. Politika beyanı, karşılıklı anlayış ve işbirliğinin öneminin vurgulanması ile hapis ve hapis dışı ceza ve tedbirlerden sorumlu servis veya servislerin faaliyetlerini kapsmalıdır. Hapis ve hapis dışı ceza ve tedbirlerin ayrı ayrı yönetilmesi halinde, her bir servis tarafından yapılan işe ilişkin prensip ve değerlerde herhangi bir aykırılık meydana gelmemesini sağlamak üzere, iki belge arasında uyum sağlanmalıdır.
37. Politika beyanı, belirlenen amaçlara ulaşılmasını sağlayacak bir plan ile desteklenmelidir. Bu amaçlar gerçekçi ve ulaşılabilir olmalıdır. Amaçlar belirlenirken personelin mesleki görüşleri alınmalı ve hesaba katılmalıdır.
38. Amaçlara ulaşmayı sağlayacak metotlar, organizasyondaki her düzey personelin mesleki yaratıcılığıyla ve sorumluluk duygusuyla ilişki kurmalıdır. Bu nedenle, her düzeydeki yönetim, bütün personelin mesleki kimliğini ve becerilerini belirlemeli, muhafaza etmeli ve geliştirmelidir.
39. Mesleki kimlik köklerini, iş becerilerinden, gelişen bilgiden ve anlayan ve etik uygulayan bir uzman kuruluştan almaktadır. Bu nedenle, personelin faaliyet alanlarındaki yeni gelişmeleri aynı paralelde muhafaza edebilmesini sağlamak için bütün düzey ve kategorilerdeki personele rutin olarak çeşitli öğrenim fırsatları sunulmalıdır. Özellikle denetimli serbestlik personeline, cezaevi problemlerini ve bunları çözmek için yapılan teşebbüsleri öğrenmeleri için fırsatlar sunulmalıdır. Cezaevi personeline de, denetimli serbestlik çalışmalarını öğrenmeleri için benzer fırsatlar sunulmalıdır.
40. Ödeme ve çalışma koşulları, etkin bir personelin işe alınmasına ve muhafaza edilmesine izin vermeli ve personelin işlevlerini doğru olarak yapmalarına ve mesleki sorumluluk duyarlılığını geliştirmelerine imkân sağlamalıdır.
41. Ceza ve tedbirlerin uygulanmasından sorumlu personelin yaptığı işin hak ettiği sosyal tanımayı gerçekleştirmek için çaba sarf edilmelidir.
42. Bütün seviyelerdeki yöneticiler, her çalışma ünitesinde psikolojik destek ortamı, açık iletişim, karar serbestisi, makul çalışma saatleri ve fiziksel güvenlik için uygun düzenlemeler yapmak suretiyle personel arasında stres belirtileri oluşturabilecek çalışma koşullarını engellemek için çaba göstermelidir.
43. Personelin görevi sırasında travmatik olaylara maruz kaldığı durumlarda, takip eden soruşturmalarla derhal kendilerine yardımda bulunulmalı ve eğer gerekiyorsa, kişisel danışma ve diğer gerekli uzun vadeli tedbirler alınmalıdır.
44. Personel refah politikaları, personelin çalışmalarını etkileyebilecek özel ve kişisel problemlerine yardımcı olacak şekilde kurumsallaştırılmalıdır. Sunulabilecek yardımın tabiatı konusunda personele tam bir bilgi sağlanmalıdır.
45. Personele meslekte ilerleme imkanlarını gösteren realist bilgiler sağlanmalıdır. Mesleki terfi kararları, özel bir işin yapılabilmesi için gerekli olan hünere taşıyan tam bir yetkiyi esas almalıdır. Bu konuda değerlendirme yapılırken seçme prosedürleri, iş deneyimini, çalışma gayretini ve yapılan işin mesleki kalitesini ayrıca diğerleriyle işbirliği yapılması ve işbirliğinin muhafaza edilmesini hesaba katmalıdır. Düzenli ve düzensiz olarak sık sık verilen siciller, bireysel personelin tüm potansiyelini geliştirmesine ve mümkün olabilecek terfiye hazırlanmasına yardımcı olacak şekilde tartışma konusu edilmelidir.
46. Mesleki terfi, yetki tanımının yegâne şekli olmamalıdır. Yetkinin diğer tanınma şekilleri de aranmalı ve uygun olduğunda kullanılmalıdır.
47. Personel işlevi üzerindeki araştırmalar teşvik edilmelidir. Bu tür araştırmalar, mesleki

destek, teşvik, çalışma organizasyonu, eğitim, seçim ve işe almanın daha iyi şekilleri kullanılarak verilen hizmetin ne ölçüde geliştirilebileceğini belirlemeyi araştırmalıdır.

V. Dolaşabilirlik

48. Cezaevi servisi ile denetimli serbestlik servisi içerisinde ve bunlar arasında, etkin çalışmayı artırmak için, bir serviste çalışanların ikinci iş olarak diğer serviste eğitilmeleri teşvik edilmelidir. Bu tür ikinci bir eğitim sadece ilgilinin isteği ile gerçekleştirilmeli, geçici olmalı, personel bireylerinin resmi statülerinde herhangi bir değişikliğe yol açmamalıdır.
49. Ceza ve tedbirlerin uygulanmasından sorumlu servisin çalışmalarını geliştirmek için, cezaevi personelinin denetimli serbestlik servisinde, denetimli serbestlik personelinin cezaevi işlerinde geçici görevli olarak çalışması mümkün olmalıdır. Yapılan işin daimi olarak değişimine yol açmayacak olan geçici çalışma süresi, işin amaç veya amaçlarının ışığı altında belirlenmelidir.
50. Geçici görevle çalışma, ilgili personelin uygun nitelikleri taşımasına dayanmalıdır. Bütçe kısıtlamaları nedeniyle, gerekli nitelikleri taşımayan personel geçici görevle çalıştırılmamalıdır. Uygun personelin seçimi için düzenlemeler yapılmalı, geçici görevine başlamadan önce personele gerekli olan eğitim veya hazırlık sağlanmalıdır.
51. Bir personel tarafından cezaevi servisinden denetimli serbestlik servisine naklen geçme veya bunun tersinin talep edilmesi halinde, bu durum söz konusu iş için yapılacak resmi bir başvuru olarak ele alınmalı ve böyle bir başvurunun tabi olduğu ulusal yürütme koşullarına tabi tutulmalıdır.

R (97) 12 SAYILI TAVSİYE KARARINA EK - 2

Ceza ve Tedbirlerin Uygulanmasından Sorumlu Personel İçin Oluşturulacak Ulusal Etik Rehberi İçin Avrupa Kılavuzu

I. Genel Etik İhtiyaçlar

1. Ceza ve tedbirlerin uygulanmasından sorumlu personel, devletçe uygulanan yasal mevzuat gereği kendilerine verilen görevi sadakatle ve dikkatlice yerine getirmelidir. Bu personel, uygulanmakta olan yasal mevzuata açıkça aykırı olmayacak ölçüde, ceza ve tedbirlerin uygulanmasından sorumlu servisin talimat ve uygulamalarıyla ilgili politikalarını ve bu görevlerin yerine getirilmesine ilişkin tedbirleri uygulamalıdır.
2. Ceza ve tedbirlerin uygulanmasından sorumlu servis; teşkilatının her düzeyinde yapılan işin savunulabilir etik koşullara dayandırılmasını sağlamak üzere, ceza ve tedbirleri uygulayan personelin etik ihtiyaçlarını açıkça belirtmek zorundadır. Söz konusu servis, rehberlik sağlamak ve uygun prosedürleri kurumsallaştırarak, kendi politikaları hakkında personelde oluşabilecek etik tereddütleri önlemeye veya çözmeye çalışmalıdır.
3. Ceza ve tedbirlerin uygulanmasından sorumlu personel görev içinde ve dışında ilgili servisin politikalarına, prensiplerine ve talimatlarına bağlı kalacak, görevlerini olumsuz etkileyecek hususlardan kaçınacak ve hizmetin kredibilitasını zayıflatacak davranışlardan kaçınacak şekilde davranmalıdır. Personel, hizmeti olumsuz yönde etkileyebilecek herhangi bir davranış veya hareketi derhal üstlerine bildirmelidir.
4. Personel hizmet için sağlanan para veya diğer bir kaynağın amacına aykırı kullandığı yolunda şüpheye neden olacak davranışlardan kaçınmalıdır. Her türlü tereddüt halinde, birey tarafından rehberlik aranmalı ve bu rehberlik servis tarafından sağlanmalıdır.
5. Bir tutuklu veya hükümlü ile ilgili bir bilginin, bunu öğrenmeye yetkili bir makama iletilmesi söz konusu olduğunda, personelin bu bilgiyi tarafsız, samimi ve tam olarak verme konusunda etik sorumluluğu bulunmalıdır. Özellikle de, bu bilgi suçlunun işlediği hukuk dışı bir hareketle ilgili ise.
6. Tutuklu ve hükümlüler ile personel için fiziksel ve psikolojik bakımdan sağlıklı ve güvenli bir çalışma ortamının oluşturulması amacıyla, meslektaşlar arasındaki

ilişkilerde karşılıklı destek ve bir işbirliği ruhu hâkim olmalıdır. Personel özellikle bir şiddetin veya bir başka sıkıntı verici olayın bertaraf edilmesi için görevinin ifası sırasında yardıma ihtiyacı olan herhangi bir meslektaşına yardıma hazır olmalıdır.

7. Ceza ve tedbirlerin uygulanmasından sorumlu personel, sayıları, etnik veya ulusal orijinleri, renkleri, yaşları, cinsiyetleri, cinsel tercihleri, fiziki veya akli durumları ne olursa olsun meslektaşlarının haklarına saygı göstermelidir. Hiçbir koşul altında bu tür bir ayrımcılığın, taciz etmenin veya hatta bu davranışları mazur görmeye teşebbüs etmenin hiçbir şeklinde taraf olmamalıdır.
8. Ceza ve tedbirlerin uygulanmasından sorumlu personel, diğerlerini küçük düşürmeyecek ve onların saygısını kazanacak açıklamalarda bulunmaya özen göstermelidir. Bu personel meslektaşlarını herhangi bir tutuklu veya hükümlünün, ailesinin ve yakınlarının önünde eleştirmemelidir.
9. Ceza ve tedbirlerin uygulanmasından sorumlu personel, söz konusu servise ve onun personeline güven beslenmesine yol açacak şekilde görevlerini, ceza ve tedbirlerin uygulanmasıyla ilgili diğer kişi ve kuruluşlar ile topluma karşı açık ve dürüst bir anlayışla yerine getirmelidir.
10. Ceza ve tedbirlerin uygulanmasıyla ilgili servis, düşünciyi açıklama özgürlüğüne ilişkin ulusal düzenleme veya buna dayanılarak çıkarılan düzenlemelere uygun olarak, medya ile kurabilecekleri ilişkinin tabiatı hakkında personeli tam olarak bilgilendirme konusunda etik bir zorunluluğa sahip bulunmaktadır. Personel medyaya herhangi bir açıklama yaptığında bu konudaki mevzuata, politikaya veya talimata sadakatle bağlı davranmalıdır. Bu gibi durumlarda personel tarafsızlık, dürüstlük ve samimiyet sergilemelidir.

II. Tutuklu ve Hükümlülere İlişkin Etik İhtiyaçlar

11. Ceza ve tedbirler ile ilgili bütün çalışmalar, bireysel insan değerleri ile ulusal ve uluslararası belgelerle tanınan tutuklu ve hükümlü haklarına saygıyı esas almalıdır. Tutuklu ve hükümlüye gösterilen saygı ailesini ve yakınlarını da kapsamalıdır.
12. Tutuklu ve hükümlülerle çalışan tüm personel, ceza ve tedbirlerin uygulanmasından sorumlu servisin politika ve uygulamalarına uygun olarak, sadakatle ceza ve tedbirlerin amaçlarını geliştirmeye çalışmalıdır.
13. Personel görevinde, tutuklu ve hükümlülere şiddet uygulamaktan veya bedensel veya ruhsal kötü muamelenin diğer şekillerini vermekten kaçınmalı ve diğerlerinin bu tür davranışlar içerisine girmesini engellemek için bütün gücünü kullanmalıdır.
14. Personel ceza ve tedbirlerin uygulanmasında, ayrımcılığın her türlü şeklinden kaçınmalı ve diğer kişi ve kuruluşlarca yapılacak ayrımcılığa engel olmak için bütün gücünü kullanmalıdır.
15. Personel görevinde tutuklu ve hükümlüleri tahrik edecek davranışlardan kaçınmalıdır. Aksine personel, davranış, iletişim ve yaklaşımın yapıcı örneklerini sergileyerek, hükümlü ve tutuklular için pozitif davranışlar ortaya koymaya çalışmalıdır.
16. Tutuklu ve hükümlülerle doğrudan çalışan personelin, ceza ve tedbirlerle ilişkin uygulanabilir hak ve yükümlülüklerinin yanı sıra, hukuka saygılı davranışlar kazanmalarını sağlamak için sunulabilecek yardım şekillerinin onlara bildirilmesi konusunda etik bir zorunluluğu bulunmaktadır.
17. Tutuklu ve hükümlüler ile ailelerinin durumları ve onlara ilişkin bilgiler saygıyla ele alınmalı ve gizlilik konusundaki herhangi bir kanunî veya idarî düzenlemeye uygun davranılmalıdır.
18. Personel hiçbir durumda, rüşvet kabul etmemeli veya tutuklu ve hükümlüler ile yakınlarıyla bu tür ilişkilere girmemeli, diğer personel tarafından bu tür ilişkilere girilmesini engellemek için bütün gücünü kullanmalıdır.
19. Personel bireyleri tutuklu ve hükümlüler ile onların yakınlarıyla mesleki ilişkiler kurmalı ve sürdürmelidir. Suçlular ile aileleri arasındaki ilişkilerin doğruluğu konusunda tereddüde düştiklerinde rehberlik istemelidirler. Personel, gözetim sorumluluğu gereğince, suçlular ve aileleri arasındaki herhangi bir şüpheli ve göstermelik ilişkide uygun adımları

atmaktan kaçınmamalıdır.

Terminoloji

1. "Cezalar ve tedbirler" terimi, hem hapis ceza ve tedbirleri hem de hapis dışı ceza ve tedbirler anlamına gelir. Cezalar ve Tedbirler R (92) 16 sayılı Tavsiye Kararında tanımlandığı üzere, suçluyu toplum içerisinde tutarak ona bazı mükellefiyetler ve/veya koşullar yüklemek suretiyle, özgürlüğüne birtakım kısıtlamalar getiren ve kanunen bu amaç için oluşturulmuş birimlerce yürütülen uygulamalardır. "Tedbirler" işlendiği iddia edilen bir suça ilişkin olarak önceden verilen ya da, bir ceza mahkûmiyetinin yerine verilen ve bunun yanı sıra, özgürlükten yoksun bırakma cezasının cezaevi dışında çektirilme yollarına ilişkin olarak verilen karar biçimleridir.
2. "Ceza ve tedbirlerin uygulanması ile ilgili personel" yukarıda tanımlandığı gibi (genellikle cezaevi personeli ve denetimli serbestlik personeli) ceza ve tedbirlerin uygulanmasından yürütme ve yönetme anlamında sorumlu olan servis personeli anlamına gelir.
3. Ceza ve tedbirlerin uygulanmasından sorumlu servis, yargılama öncesi tedbirlerin alınmasından da sorumlu olabileceğinden, metinde "zanlı suçlular"a da atıfta bulunulmuştur. Bunun örnekleri, tutuklu olarak yargılanma, yargılama öncesinde ilişki kurulabilecek ve destek olabilecek bir kişinin ayarlanması ya da belirli koşullar altında ve belirli korunmalarla iyileştirme plânlamasının başlatılmasıdır.
4. Ek II kurallar değil, etik talimatlar ortaya koyduğundan, "yapılması zorunlu" (Fransızca'da "devoir"-“gerekli”) fiil biçimi kullanılmıştır. Bunun anlamı, talimatların etik bir zorlama gücüne sahip olmaya çalıştığını ifade etmektir.

**AVRUPA KONSEYİ BAKANLAR KOMİTESİ'NİN ÜYE DEVLETLERE, CEZAEVLERİNDE
AIDS VE BUNA İLİŞKİN SAĞLIK PROBLEMLERİ DAHİL OLMAK ÜZERE, BULAŞICI
HASTALIKLARIN KONTROLÜNÜN CEZAEVİNE AİT VE KRİMİNOLOJİK VEÇHELERİ
HAKKINDA R (93) 6 SAYILI TAVSİYE KARARI**

(Bakan Delegelerinin 18 Ekim 1993 tarihli ve 500'üncü oturumunda Bakanlar Komitesi'nce kabul edilmiştir).

Bakanlar Komitesi, Avrupa Konseyi statüsünün 15.b maddesi gereğince,

Üye devletler arasında daha geniş bir birlik oluşturmanın, Avrupa Konseyine üye devletlerin çıkarına olduğunu ve bu amacı gerçekleştirmenin bir yolunun da, hem suç politikası alanında hem de cezaevlerinde sağlık bakımı alanında ortak hareket etmek olduğunu göz önüne alarak;

HIV enfeksiyonu taşıyan mahpusların tıbbi, sosyal ve psikolojik bakımı ve önleyici tedbirlerin geliştirilmesi sorumluluğunun cezaevi otoritelerine getirdiği sorunların boyutlarının bilincinde olarak,

Cezaevlerinde HIV enfeksiyonu ile mücadele edilmesi için bir Avrupa stratejisi oluşturulmasının gerekliliğine inanarak,

Dünya Sağlık Örgütü'nün AIDS hakkındaki özel programın, cezaevlerinde AIDS'in önlenmesi ve kontrolü konulu 1987 konsültasyon bildirisini hesaba katarak;

Kazanılmış Bağışıklık Yetersizliği Sendromu (AIDS) ile mücadele etmek için ortak bir Avrupa Halk Sağlığı Politikası Hakkındaki R (87) 25 sayılı Tavsiye Kararını hatırlayarak;

AIDS'e özellikle değinilen, cezaevlerinde bulaşıcı hastalıklar konulu 8. Cezaevi Genel Müdürleri Konferansında (Strazburg 2-5 Haziran 1987) kabul edilen nihai kararları hatırlayarak;

AIDS'de dahil olmak üzere, hastalık enfeksiyonların yayılmasından kaynaklanan kriminolojik sorunlar ve ceza hukuku konulu 16'ncı Avrupa Adalet Bakanları Konferansında kabul edilen nihai kararları hatırlayarak;

AIDS'in cezaevlerinde yayılmasının önlenmesi için Avrupa Konseyi Parlamenter Asamblesinin, Avrupa Sağlık Politikası İşbirliği Hakkındaki 1080 (1988) sayılı Tavsiye Kararını memnuniyetle karşılayarak;

Sosyal Düzenlerde ve Sağlık Bakımında HIV Enfeksiyonunun Etik Meseleleri Hakkındaki R (89)14 sayılı Tavsiye Kararını referans göstererek;

Mahpusların temel haklarına saygının, özellikle de sağlık bakım hakkının, mahpuslara genel topluma sağlanan sağlık bakımına eşit bir önleyici tedavi ve sağlık bakımı sunulmasını gerektirdiğinin bilincinde olarak,

Bu bağlamda, Avrupa Sosyal Şartı'nı ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesini referans göstererek;

Cezaevlerinde insanlığın ve saygınlığın minimum standartlarını garanti eden Avrupa Cezaevi Kuralları hakkındaki R (87)3 sayılı Tavsiye Kararını referans göstererek;

Etik ihtiyaçlara uyum sağlaması ve etkili olması için, önleyici ve sağlıklı koruyucu tedbirlerin cezaevi toplumunun gönüllü işbirliğine dayanması gerekliliğini göz önüne alarak;

Üye devletlerin hükümetlerine:

- Günümüz bilgileri ışığında hazırlanan ve bu tavsiye kararının ekinde yer alan hükümleri ve prensipleri HIV enfeksiyonu ve diğer bulaşıcı hastalıklarla mücadeleye ilişkin ulusal ve bölgesel sağlık politikalarında uygulama mayası koymalarını;
- Cezaevlerinde sağlık politikasının uygulanmasından sorumlu olan tüm ünite ve bireylerin yanı sıra, suç politikası ve bulaşıcı hastalıkların kontrolünün ilgili kriminolojik

veçhelerine özel dikkat verilerek bu tavsiye kararının mümkün olabilen en geniş şekilde yayılmasını sağlamalarını tavsiye eder.

R (93) 6 SAYILI TAVSİYE KARARINA EK

I. Cezaevi Veçheleri

A. Genel Prensipler

1. Her devlette, cezaevlerinde HIV/AIDS ile mücadele için tutarlı bir politika oluşturulmasına acil ihtiyaç bulunmaktadır. Bu politika, ulusal sağlık otoritelerinin yakın işbirliği ile geliştirilmeli ve cezaevlerinde bulaşıcı hastalıklarla mücadelenin daha geniş politikası ile bütünleştirilmelidir. Cezaevlerinde HIV/AIDS'i önleyen yollar ve vasıtalar belirlenmelidir. Sağlık, eğitim ve bilgilendirme, bütün mahpuslar ve personel için cezaevi politikalarının ayrılmaz parçasını oluşturmalıdır.

2. Cezaevine girişte yapılan sistematik tıbbi muayene, başta tüberküloz olmak üzere, tedavi edilebilir enfeksiyon hastalıklarını ve başka hastalıklara karışabilen hastalıkları tetkik edecek tedbirleri de içermelidir. Muayene ayrıca, mahpuslara kendi sağlıkları için sorumluluk duygusunu verme ve onlara sağlık eğitimi sunma fırsatını da sağlamalıdır.

3. Testten önce ve sonra danışmada bulunmayla birlikte HIV/AIDS enfeksiyonu için gönüllü test uygulaması yürütülebilmelidir. Sağlık personeli, bir doktorun sorumluluğu altında, söz konusu testin uygulanmasından önce, test sonuçlarının akıbeti hakkında cezaevi mahpuslarını bilgilendirmeli ve öğrenmeye itiraz etmedikleri takdirde testin sonuçlarını onlara tam bir gizlilik içerisinde bildirmelidir.

Bilgi mevcut olması halinde, faydasız ve ayrımcı olması ve bu yüzden etik görülmemesi nedeniyle, mahpusların zorunlu teste tabi tutulması yasaklanmalıdır.

4. HIV/AIDS enfeksiyonunun her aşamasında, toplumun diğer fertlerine verilen tıbbi ve psikolojik tedavi mahpuslara da sunulmalıdır. Genellikle, mahpuslar toplumun geneline sunulan eşit olan sağlık hizmetlerinden yararlanmalıdır.

Ulusal ve bölgesel sağlık sistemleriyle işbirliği seropozitif mahpusların ve AIDS'li mahpusların tıbbi bakımlarının yanı sıra, onların kuruma girişte ve tahliye olduklarında yapılan tıbbi takiplerini kolaylaştırmalıdır.

5. Toplumla bütünleşmelerini sağlamak amacıyla, seropozitif mahpuslar için tıbbi bakım, psikolojik destek ve sosyal hizmetler organize edilmelidir.

6. HIV virüsünün geçiş şekillerinin yanı sıra dikkat edilmesi gereken hijyen kuralları ile cezaevi sürecinde ve tahliye sonrasında hastalığın bulaşma riskinin azaltılması için alınacak önlemler konusunda, cezaevi personelinin ve mahpusların geniş şekilde bilgi sahibi olması için özel çaba sarf edilmelidir.

Sağlık otoriteleri ve cezaevi idaresi bilgi sağlamalı ve uygun olan durumlarda riskli davranışlarda bireysel danışma sağlanmalıdır.

Gerekirse kültürel geçmişleri de nazara alınarak, mahpuslara anlayabilecekleri bir dilde bilgi sunulmalıdır.

7. HIV enfeksiyonunun önlenmesi bakımından, cezaevi ve sağlık otoriteleri, mahpuslara ceza süresince ve onların geçici ve nihai tahliyeleri sırasında prezervatif sağlamalıdır. Her devlet bu amaca ulaşmak için en uygun olan yolu seçmekte özgür olmalıdır: Tıbbi hizmet, kantinde satış veya mevcut yaklaşıma uygun herhangi bir başka düzenleme, ilgili cezaevinde bulunan toplumun tipi ve ceza infaz kurumunun çalışma modeli.

8. Mahpusların sağlığı hakkındaki bilgiler gizlidir. Cezaevi doktoru, bu bilgileri sadece sağlık ekibinin diğer görevlilerine verebilir. İstisnai olarak, tıp etiğine ve yasal mevzuata bağlı kalınarak, mahpusların ve personelin sağlık durumlarının incelenmesi veya mahpusların iyileştirme ve bakımları için kesin bir zorunluluk olması halinde cezaevi idaresine verilebilir.

HIV/AIDS'in serolojik durumu genellikle bildirim gerektirmez.

9. Genel toplumdaki seropozitif kişiler için, çalışma, spor yapma ve boş zamanlarını

değerlendirme halleri ayırma, tecrit etme ve kısıtlama gerektirmediğinden bu yaklaşım cezaevindeki seropozitif mahpuslara da uygulanmalıdır.

HIV durumunda, mahpusların diğer mahpuslara karşı cinsel tacizde bulunmaları veya daha genel olarak diğer mahpuslara veya personele zarar vermeye teşebbüs etmeleri hallerinde disiplin tedbirleri ve hücre cezası haklı görülmelidir.

10. Toplumdaki standartlara uygun sıhhi tesisler, mahpuslara kurumun bütün bölümlerinde sağlanmalıdır.
11. Cezaevi personeline ve mahpuslara, hijyen kurallarına dikkat etmelerine yarayacak gerekli tüm vasıtalar sağlanmalıdır.
12. Seropozitif mahpuslara hapis sürecinde ve özellikle test sonuçları kendilerine söylendiğinde tıbbi takip ve danışma sağlanmalıdır.
Kurumun sağlık servisi, mahpuslara tahliyelerinden sonra da tıbbi hizmet ve psikolojik takip verilebileceğini ve onların bu hizmetten yararlanmaya teşvik edilmesini sağlamalıdır.
13. HIV enfeksiyonuna yakalanan mahpuslar, yarı açık kurumlara veya her türlü diğer açık veya az güvenli kurumlara ayırma gibi tedbirlerden mahrum bırakılmamalıdır.
14. Mümkün olabildiği kadar, HIV hastalığının son safhasında olan mahpuslar erken tahliye edilmeli ve uygun tedavilerine dışarıda devam edilmelidir.
15. Cezaevi sağlık sistemine, sadece bulaşıcı hastalıklar ile HIV/AIDS'e ilişkin problemleri değil aynı zamanda mahpusları etkileyen tüm sağlık problemlerini karşılayabilmesi için, gerekli mali kaynak ve insan kaynakları sağlanmalıdır.
16. Özgürlüğünden yoksun bırakılmış kişiler, sağlıkları için doğrudan ve özel bir yarar sağlamadığı sürece tıbbi araştırmaya tabi tutulmayabilirler.

Özellikle izin verme beyanı ve gizliliği ilgilendiren etik prensipler kesin olarak uygulanmalıdır. Cezaevinde yürütülen araştırma çalışmaları bir etik gözlem kurulu veya bu prensipleri garanti edebilecek bir başka alternatif tarafından uygun bulunmalıdır.

Cezaevi toplumunda bulaşıcı hastalıkların yönetimi, tedavisi ve önlenmesi üzerindeki araştırmalar, toplumda yapılan çalışmalarla elde edilmeyen bilgileri sağladığı takdirde teşvik edilmelidir.

Toplumda yaşayan insanlara sağlanan, bütün HIV/AIDS'le ilgili hastalıkların tedavisinin klinik seanslarının aynısı mahpuslara da sağlanmalıdır.

HIV/AIDS'in epidemik olarak izlenmesi, sadece bu metodun genel toplumda uygulanması halinde ve bunun cezaevi toplumuna uygulanmasının mahpuslar bakımından yararlı sonuçlar doğurması halinde düşünülmelidir.

Mahpuslar zamanına göre, buldukları cezaevinde yürütülecek salgın hastalıklara ilişkin araştırmaların varlığından haberdar edilmelidir.

Araştırma çalışmalarının basımı ve yayımı bu çalışmalara katılan mahpusların kimlikleri bakımından kesin bir gizlilik sağlanmalıdır.

B. Özel Tedbirler

17. Cezaevi otoriteleri mümkün olabildiğince, cezaevlerine uyuşturucu madde ve enjeksiyon materyallerinin yasa dışı sokulmasını önleyici tedbirler almalıdır.
18. Önleyici tedbirler, riski azaltmak için enjeksiyon materyallerinin dezenfekte edilerek veya sadece bir kez kullanımını da kapsayan bir sağlık eğitim programının oluşturulmasını ve geliştirilmesini gerekli kılmaktadır.
Mahpuslara, sadece onları bulaşıcı hastalıklara karşı korumak için değil, aynı zamanda hijyen kurallarına riayet etmelerini sağlamak için bir dezenfektan sağlanmalıdır.
19. Uyuşturucu kullanan mahpusların tahliyeye hazırlanması ve tahliye sonrasında tedavilerine devam edilmesi koşuluna bağlı olarak erken tahliye edilmelerine yönelik düzenleme yapılması amacıyla sağlık bakımı ve sosyal programlar geliştirilmelidir.

(Pansiyon, tahliye sonrası merkezi, hastane, hastane dışı servisler, toplumsal terapi).

20. Uyuşturucu müptelalarının sağlık ve sosyal kurumlarından tedavi arayabilmelerini teşvik etmek amacıyla, mahkemeler veya diğer yetkili otoritelerce hapis cezası dışındaki tedbirler daha geniş olarak kullanılmalıdır.

21. Mahpuslar ve aileleri, eşleri veya hayat arkadaşları gibi izlenmeden ziyaretine izin verilen kişilere HIV/AIDS konusunda bilgi, danışmanlık ve destek sunulmalıdır.

Önleyici ve koruyucu tedbirler, toplumda yürürlükte bulunan mevzuata uygun olarak, onların eşlerine veya hayat arkadaşlarına da sağlanmalıdır.

22. Kadın mahpusların özel ihtiyaçlarına yönelik eğitim programları hazırlanmalıdır.

Hamile olan seropozitif mahpuslara cezaevi dışındaki kadınlara sunulan eşit düzeyde bakım ve yardım sağlanmalıdır. Onlara, doğmamış çocuğa enfeksiyon riski konusunda mümkün olduğunca çok bilgi verilmeli ve ulusal mevzuatın ön görmesi halinde kendi rızalarıyla hamileliğe son verme seçeneğine sahip olmalıdırlar.

Bir kadın mahpustan doğan seropozitif çocuk cezaevi düzenlemelerine uygun olarak ve annesinin talebiyle kurumda annesiyle birlikte kalmalıdır. Çocuğa uygun uzman tıp hizmeti verilmelidir.

23. HIV/AIDS de dahil olmak üzere, bulaşıcı hastalıklardan uzak durmaları için, gösterecekleri davranış ve yaklaşımları beslemek amacıyla mahpusların özellikle genç mahpusların ihtiyaçlarına yönelik sağlık eğitim programları oluşturulmalıdır.

24. HIV/AIDS hastalığına yakalanan yabancı mahpuslara da diğer mahpuslara verilen bilgi, danışmanlık ve sağlık bakımı hizmeti sunulmalıdır.

25. HIV/AIDS enfeksiyonu, bir mahpusun, karşılıklı anlaşmalar gereği veya Hükümlülerin Transferi Hakkında Avrupa Konseyi Sözleşmesi çerçevesinde transferine engel teşvik etmemelidir.

Kendi ülkesine transfer edilen hükümlü hakkındaki tıbbi rapor halâ gizliliğini koruyorsa, gönderen ülkenin cezaevi sağlık servisinde, transfer edilen ülkenin cezaevi sağlık servisine gönderilmelidir.

26. HIV/AIDS enfeksiyonu olan mahpusların ciddi veya ağır hastalıkları olması durumunda, insani nedenlerle ülke dışına çıkartılmaları ertelenebilmelidir.

II. Kriminolojik Veçheler

27. HIV/AIDS dahil olmak üzere bulaşıcı hastalıkların kontrolündeki öncelik, önleyici tedbir ve bilgilerin tanıtımı ve halk arasında duyarlılık ve sorumluluk duygusunun geliştirilmesine verilmelidir.

28. HIV/AIDS ve diğer bulaşıcı hastalıkların bulaştırılması ile ilgili cezalar, mevcut suçların vuku bulduğu şartlar içinde ele alınmalı ve ceza muhakemesi en son kaynak olarak düşünülmelidir.

29. Bu tür ceza muhakemeleri, HIV/AIDS'in önlenmesi için verilen bilgilere ve duyarlılık oluşturma kampanyalarına rağmen, diğerlerinin hayatını, bedensel bütünlüğünü veya sağlığını tehlikeye sokanları cezalandırılmayı amaçlamalıdır.

30. Bulaşıcı hastalıkların yayılmasını önlemek için konulan uygulama ve kuralları ihlal eden veya HIV/AIDS hastaların tedavisi için gereken görevlerini yerine getirmeyen sağlık bakım görevlileri ile pratisyenlere disiplin cezaları verilmeli ve uygun görülüyorsa görevlerini yapmaları için ceza hukukuna konu edilmelidirler.

AVRUPA KONSEYİ BAKANLAR KOMİTESİ'NİN ÜYE DEVLETLERE HÜKÜMLÜLERİN NAKLİ HAKKINDA SÖZLEŞMENİN PRATİK UYGULAMASI İLE İLGİLİ R (92) 18 SAYILI TAVSİYE KARARI

(Bakan Delegelerinin, 19 Ekim 1992 tarihli ve 482'nci oturumunda Bakanlar Komitesi'nce kabul edilmiştir).

Bakanlar Komitesi, Avrupa Konseyi statüsünün 15.b maddesi gereğince,

Hükümlülerin nakli hakkında sözleşmeye önem atfederek;

Hükümlülerin sosyal rehabilitasyonlarını ve bu sonuca yönelik olarak bu tür kimselerin uyruğunda bulunmadıkları cezalandıran devletten, kendi toplumlarının bulunduğu devletlere nakillerinin önemini bir kez daha ifade ederek;

Bu nedenle ulaşılmak istenen amacın başarılmasını sağlayabileceğinden, bunun için geçecek zaman içerisinde sözleşmenin pratik uygulamasının ileri düzeyde kolaylaştırılmasını arzularak;

Hükümlülerin Nakli Hakkında Sözleşmenin pratik uygulaması ile ilgili R (88) 13 sayılı Tavsiye Kararının hükümlerini hatırlayarak;

Hükümlülerin Nakli Hakkında Sözleşme hakkında bilgi ile ilgili R(84) 11 sayılı Tavsiye Kararını akılda tutarak;

1. Üye devletlerin hükümetlerine,

- a. Hem nakil için bir talepte bulunurken ve hem de bu tür bir talebin kabul edilmesini onaylarken bütün gerekli belgelere Ek I'de bulunan formu da doldurarak eklemelerini;
- b. Sözleşmenin 5'inci maddesinin 4'üncü fıkrası hükümlerine tamamen uymak suretiyle, nakil talebi işlemini süratli ve özen göstererek yürütmelerini;
- c. Kendilerine sunulan nakil taleplerinin kabul edilip edilmemesi konusunda karar verirken uyulması gereken kriterleri gösteren ve Ek II'de yer alan prensiplere uygun olan bir rehber oluşturmalarını;
- d. Bu rehberin metninin yanı sıra, gelecekte onda yapılacak herhangi bir değişikliği Avrupa Konseyi Genel Sekreteriyle muhabere etmelerini;
- e. Mümkün olabildiği kadar, sözleşme hükümlerine zarar vermeksizin naklin reddine ilişkin bütün kararların gerekçelerini göstermelerini;
- f. Bir nakil talebinin sadece hükümlünün işlediği suçla ilişkin olarak yüklenen para cezasının ödenmemiş olması nedeniyle reddedilmemesi için gerekli tedbirleri almalarını;
- g. Nakil edilen kişiyi teslim ederken, 6'ncı maddenin 2-b bendine uygun olarak, yöneten devlete güncelleştirilmiş bir bildirim vermelerini;
- h. Mümkün olabildiği kadar, nakil edilmelerine muvafakat etmelerinden önce vatandaşlarına, çekmeleri gereken cezanın süresinin belirlenmesine uygulanacak kuralların yanı sıra, nakillerine neden olan cezanın tabi olduğu hüküm ve kurallar hakkında açık ve kolayca anlaşılabilir bilgiler sağlamalarını;
- i. Sözleşmenin uygulanmasından sorumlu ulusal idareler arasında doğrudan irtibat kurmayı teşvik etmelerini, özellikle aşağıdaki 2-a maddesinde belirtilen listeler aracılığı ile kendilerine sağlanan gayri resmi iletişim kanallarını kullanmalarını;
- i. R (84) 11 sayılı Tavsiye Kararı ile sağlanan "Hükümlülerin Nakli Hakkında Sözleşmeye İlişkin Bilgi Sağlayan Standart Metin" in içeriğini herkes tarafından kolayca anlaşılabilir ve ilgili kişiye; yöneten devlette şartla tahliye için seçilebilirlik, şartla tahliye edilme koşulları vb. gibi hususların, cezalandıran devlette uygulananlardan farklı olduğunun anlatılmasını sağlayacak şekilde, genişletmelerini ve geliştirmelerini;
- j. Ulusal hukukta, uluslararası sözleşmelerde veya karşılıklı anlaşmalarda aksine

düzenleme bulunmadıkça, nakil edilen kişi kaçır ve yöneten devletin topraklarını terk ederse ve bu yüzden yöneten devlet cezanın tamamını infaz edemez ise, cezanın infazının tamamlanamaya-cağını cezalandıran devlete bildirmelerini bu durumda cezalandıran devletin cezanın tamamını infaz edebileceğini, ancak bunun cezalandıran devlete 15-b maddesi uyarınca yapılması gereken bildirimde engel teşkil etmeyeceğini tavsiye eder.

2. Avrupa Konseyi Genel Sekreterine;

- a.** Her iki taraf devlette, sözleşmenin yürütülmesinden sorumlu olan kişilerin, isim ve adreslerinin yanı sıra telefon, teleks ve faks numaralarını içeren kısa ve güncel listeler hazırlaması ve gerekli olabilecek güncel değişiklikleri de kapsar şekilde bu görevlilerin her birine göndermesi;
  - b.** Sözleşmeye taraf olan tüm devletlere, yukarıdaki 1 -d maddesi gereğince kendisine bildirilen ulusal rehberlerin birer suretini göndermesi;
  - c.** Bu tavsiye kararını, Avrupa Konseyine üye olmayan ancak Sözleşmeye taraf olan devletlerin hükümetlerine ve Sözleşmeye katılma veya ret olunan devletlerin hükümetlerine bildirmesi;
- hususlarında talimat verir.

R (92) 18 SAYILI TAVSİYE KARARINA EK - 1

Hükümlülerin Nakli Hakkında Avrupa Konseyi Sözleşmesi

Hükümlünün Adı Soyadı :.....	
Hükümlünün Numarası :.....	
Yer* :.....	
Talep eden devlet:.....	Talep edilen devlet:.....
Adı Soyadı:.....	Adı Soyadı:.....
Unvanı:.....	Unvanı:.....
Adres:.....	Adres:.....
Tel No:.....	Tel No:.....
Faks No:.....	Faks No:.....
Talebin yapıldığı tarih:.....	Talebin alındığı tarih:.....
Gönderenin ilgisi:.....	Alanın ilgisi:.....
Talep edilen devlette, müteakip işlemlerden sorumlu memur:.....	
Adı Soyadı :.....	
Unvanı :.....	
Adresi :.....	
Tel No :.....	
Faks No :.....	
Şimdi Yapılan İşlemin Özeti :	
.....	
.....	
.....	
Gelecekte cevabın alınmasının belirlendiği tarih :	
Cevaba ilgili tutulacak yazı :	
İmza :	
Adı Soyadı :	
Tarih :	

NOT: Bu onay belgesinin aslı, alındığından itibaren 5 iş günü içerisinde imzalanarak talep eden devletteki göndericiye gönderilir. Bir örneği talep edilen ülkede muhafaza edilmelidir.

* Eğer biliniyorsa

R (92) 18 SAYILI TAVSİYE KARARINA EK - 2

Bir nakil talebinin kabul edilip edilmemesi konusunda karar verirken, uyulması gereken kriterlere ilişkin ulusal rehberde uygulanacak prensipler;

1. Rehberler aşağıdaki hususları belirtmelidir.
  - a. Başvuran tarafın, cezanın infazına Sözleşmenin 10'uncu maddesi gereğince devam edip etmediği; veya 11 'inci maddesi uyarınca cezayı dönüştürüp dönüştürmediği;
  - b. Sözleşmenin 6'ncı maddesine dayalı olarak izin verilen veyahut da, bilgi ve destekleme dokümanlarının kısmen veya tamamen tercüme edilememiş olması nedeniyle 17'inci maddenin 3'üncü fıkrasına uygun olarak bildirilen gereklerde olabilecek herhangi bir sapmayı,
2. Rehberler ayrıca aşağıda yer alan diğer hususları da belirtmelidir.
  - a. Talebin reddini gerektiren zorunlu nedenleri,
  - b. Talebin reddini gerektiren genel nedenleri, örneğin, ilgili taraf kendi vatandaşlığını terk etmeyi tasarlayarak ülkesini terk eden veya ülkesi dışında yaşayan vatandaşlarının nakil talebini daimi olarak ikamet ettikleri yer ve / veya ülkesinde aileleri ve toplumsal bağları olmaması nedeniyle reddedeceği gibi.

AVRUPA KONSEYİ BAKANLAR KOMİTESİ'NİN ÜYE DEVLETLERE, KAMUSAL CEZALAR VE TEDBİRLER HAKKINDAKİ R (92)16 SAYILI TAVSİYE KARARI

(Bakan Delegelerinin 19 Ekim 1992 tarihli ve 48'inci oturumunda Bakanlar Komitesi'nce kabul edilmiştir).

Bakanlar Komitesi, Avrupa Konseyi statüsünün 15.b maddesi gereğince,

Uluslararası işbirliğinin güçlendirilmesi için, Avrupa Konseyi üyesi devletler arasında, ceza politikasına ilişkin ortak prensipler oluşturulmasının önemini göz önüne alarak;

Toplum içerisinde infaz edilen ceza ve tedbirlerin kullanımının üye devletlerde gözle görüldüğü bir biçimde gelişme gösterdiğini dikkate alarak;

Bu ceza ve tedbirlerin, hapsin olumsuz etkilerini ortadan kaldırması nedeniyle suçla mücadele konusunda önemli bir yol oluşturduğunu göz önünde tutarak;

Bu ceza ve tedbirlerin oluşturulması, hükmedilmesi ve uygulanması için uluslararası normlarda kaydedilen önemli gelişmeyi göz önüne alarak,

Üye devletlerin hükümetlerine, bu tavsiye kararının ekinde yer alan Kamusal Ceza ve Tedbirlere ilişkin Avrupa Kurallarını, ulusal mevzuat ve uygulamalarında, en geniş şekilde yaygınlaştırılması ve gittikçe artan bir şekilde uygulanması için rehber edinmelerini tavsiye eder.

R (92) 16 SAYILI TAVSİYE KARARINA EK

ÖNSÖZ

Mevcut Kurallar;

- a. İlgili ulusal yasa koyucuların ve uygulayıcıların (karar veren ve uygulayıcılar) kamusal ceza ve tedbirlerin doğru ve etkin olarak uygulanmalarını sağlamak üzere bir standartlar bütünü oluşturmayı amaçlar. Bu uygulama, bir yandan mağdura verilen zararın giderilmesini sağlayan normların uygulanmasının yanı sıra, hukuk düzeninin korunması anlamında toplumun korunmasına duyulan ihtiyacı diğer yandan, mahkûmun topluma kazandırılma gereği dikkate alınarak, temel ihtiyaçlarının tanınmasını ve bunlar arasında gerekli ve arzu edilebilir bir denge kurulmasını hedeflemelidir.
- b. Üye devletlerce, kamusal ceza ve tedbirler oluşturulması ve toplumda kullanılması, bu tür ceza ve tedbirler, suçluların temel insan haklarına olan saygıyı azaltması tehlikesine karşı, garantilerle birleşmesini sağlayan temel kriterlerle donatılmalı; aynı şekilde, bu ceza ve tedbirlerin uygulanmasının sebep olabileceği her türlü istisnanın örneğinin, belirli sosyal grupların zarar görmesinin önlenmesine karşı teminat sağlanmasına önem vermelidir. Bu ceza ve tedbirlerden kaynaklanan ya da kaynaklanması muhtemel olan potansiyel risklerin yanı sıra sosyal avantaj ve dezavantajlara tam bir itina gösterilmesini; sadece hapsedmeye alternatif olarak bir cezayı uygulama amacına ulaşmak için, herhangi bir tür kamusal ceza veya tedbirin veya diğer vasıtaların uygulanmasının haklı görülmeceği amaçlanmalıdır;
- c. Ceza ve tedbirlerin, uygulanmasının hükmedilen her koşula ve yükümlülüğe uygunluğunun ve böylece inanırılığının sağlanması amacıyla, kamusal ceza ve tedbirlerin uygulanmasından sorumlu personele ve bu konuda toplum içerisinde görev alan herkese açık icra kuralları önermeyi amaçlamalı; ancak, bu uygulamanın katı ve şekli olarak yapılacağı anlamına gelmemelidir. Aksine, suçlunun kabiliyetleri ve kişiliğinin yanı sıra, verilen ceza ile suç arasında bir denge sağlayacak bir bireyselleştirme sürekli olarak gözetilmelidir. Daha ötesi, özellikle çalışma metotlarına ilişkin olanlar olmak üzere, tecrübelerin değişimini kolaylaştıracak uluslararası alanda oluşturulmuş olan kurallar bütünü referans alınabilmelidir.

Suçlu toplumsal sorumluluklarını seçmeye ve üzerine almaya devam etmek pozisyonunda olduğundan, bu kurallar çerçevesinde uygulanan kamusal ceza ve tedbirlerin hem suçlu hem de toplum için değerli olduğu şiddetli bir şekilde vurgulanmaktadır.

Keza, cezanın suçlunun toplumdan tecrit edilerek çektirilmesi yerine toplum içinde çektirilmesi, uzun vadede toplumun daha iyi korunmasını ve şüphesiz mağdur ya da mağdurlarının çıkarlarının korunmasını sağlar.

Sonuç olarak, kamusal ceza ve tedbirlerin hükmedilmesi ve uygulanmasında, bu endişeler ile suçluya sorumlu bir insan gibi saygılı davranılması temel hedefi göz önünde tutulmalıdır.

Bu kurallar, Avrupa Cezaevi Kurallarına paralel olarak bir model sistem gibi algılanmamalıdır. Bunun yerine, toplumda kabul gören ve eyleme konulan hassas ihtiyaçların bir demetini oluşturmaktadır.

Bu kuralların, ulusal hukuka ve bunu uygulayanlara yol gösterdiği ve yardımcı olduğu hem deneyimlerle hem de üye devletlerdeki durumun açık manzarasıyla görülebilmektedir.

İçeriğinde tanımlandığı üzere, bu kuralların hükümleri toplum içerisinde uygulanan cezalar ve tedbirlerle ilgilidir. Buna hapis cezasının cezaevi dışındaki yollarla infaz edilmesi de dahildir. Bununla birlikte, özellikle çocukları ilgilendiren tedbirler kuralların kapsamına alınmamıştır.

BİRİNCİ KISIM

GENEL PRENSİPLER

Kural 1 : Bu kurallar tarafsızca uygulanır.

Kural 2 : Ekteki metinde bulunan tanımlama terimleri bu kuralların ayrılmaz parçası gibi addedilir.

BÖLÜM I

YASAL ÇERÇEVE

Kural 3 : Kamusal ceza ve tedbirlerin tanımı, konulması ve uygulanması yasayla düzenlenmelidir.

Kural 4 : Karar veren makam tarafından hükmedilen kamusal ceza ve tedbirlerin koşulları ve yükümlülükleri yasal düzenlemelerle açık ve anlaşılır bir şekilde tanımlanmalıdır.

Kural 5 : Hiçbir kamusal ceza ve tedbire belirsiz bir süre için hükmedilmemelidir.

Kamusal ceza ve tedbirlerin süresi buna yetkili makam tarafından, kanunda belirtilen limitler çerçevesinde belirlenmelidir.

Kural 6 : Kurumsal ceza ve tedbirlerin yapısı ve süresi, hem suçlunun hüküm giymesine veya suçlanmasına neden olan suç ile hem de suçlunun içerisinde bulunduğu kişisel koşullar ile orantılı olmalıdır.

Kural 7 : Kamusal ceza ve tedbirlerin uygulanmasından sorumlu makamlar kanunla düzenlenmelidir. Bu makamların görev ve sorumlulukları da yasada gösterilmelidir.

Kural 8 : Yerine getirme yöntemi konusunda karar veren infaz makamlarının yetkisi, gerekiyorsa üçüncü kişi ya da tarafların yerine getirme görevleri veya yerine getirme konusunda suçlu ile varılan mutabakatlar, diğer makamlar veya üçüncü kişiler yasada belirtilmelidir.

Kural 9 : İnfaz sırasında üzerine yüklenmiş bulunan kamusal ceza veya tedbire ilişkin koşulları ve yükümlülükleri yerine getirmeyen suçlunun gözaltına alınması ya da hapsedilmesi kanunla düzenlenmelidir.

Kural 10 : Hakkında verilen ceza veya tedbire ilişkin bir yükümlülüğü yerine getirmemesi dolayısıyla kamusal ceza veya tedbirin doğrudan doğruya hapse çevrilmesine yol açan hiçbir yasal düzenleme yapılmamalıdır.

Kural 11 : İnfaz makamlarının düzenli ve dış araştırma çalışmaları yasada yer almalıdır. Söz

konusu araştırmalar nitelikli ve uzman kişilerce yrtlmalıdır.

BÖLÜM II

HUKUKİ TEMİNATLAR VE ŞİKÂYET PROSEDÜRÜ

- Kural 12:** Bir kamusal cezaya veya yargılama öncesi tedbire hükmedilmesine ya da geri alınmasına dair kararlar adlı bir makam tarafından verilmelidir.
- Kural 13:** Suçlu, kendisini bir kamusal ceza veya tedbire tabi tutan bir karara veya bu kararı değiştiren ya da geri alan bir karara karşı, karar verme yetkisine sahip daha üst mercilere Şikâyette bulunma hakkına sahip olmalıdır.
- Kural 14:** Suçlu dilediği her zaman özgürlüğünü kısıtlayan veya kanun dışı ya da hükmedilen ceza veya tedbirin kapsamına aykırı olan kamusal ceza veya tedbirin infazıyla ilgili bir karara karşı itirazını adlı bir makama sunmalıdır.
- Kural 15 :** İnfaz makamı tarafından uygulamaya konulan karara karşı, ya da böyle bir kararın alınmasına karşı bir Şikâyet prosedürü sağlanmalıdır.
- Kural 16:** Őikâyetlerde bulunma prosedürü basit olmalıdır. Şikâyetler hemen ele alınarak incelenmeli ve gecikmeye mahal olmaksızın karara bağlanmalıdır.
- Kural 17 :** Şikâyet makamı veya birimi Şikâyet üzerinde karar vermeye yarayacak bütün bilgileri toplamalıdır. Şikâyette bulunan kişiyi, özellikle talep etmesi halinde dikkatlice dinlemelidir.
- Kural 18 :** Şikâyet makamının veya biriminin kararı ve kararın gerekçesi Şikâyet edene ve infaz makamına yorumsuz olarak bildirilmelidir.
- Kural 19:** Kamusal bir ceza veya tedbire hükmedilmesine, geri alınmasına veya değiştirilmesine ilişkin veya başka bir ceza veya tedbirin infazına ilişkin bir karara karşı Şikâyet hakkını kullanmak isteyen suçluların, yasada hüküm bulunması halinde kendi seğecekleri bir kişinin veya gerekiyorsa resmen atanmış bir avukatın yardımıyla yararlanmalarına izin verilmemesi yoluna gidilemez.

BÖLÜM III

TEMEL HAKLARA SAYGI

- Kural 20 :** Kamusal ceza ve tedbirlerin yüklenmesinde ve infazında, ırk, renk, etnik köken, milliyet, cinsiyet, dil, din, siyasal veya başka düşünce, ekonomik, sosyal veya diğer bir durum veya başka düşünce veya fiziksel veya akli koşullar nedeniyle ayrımcılık yapılamaz.
- Kural 21 :** İnsan haklarına ve temel özgürlüklere ilişkin uluslararası toplumca kabul edilen normlara açıkça aykırı olarak, bir suçlunun medeni ve siyasal haklarını tamamen kısıtlayan hiçbir kamusal ceza ve tedbir oluşturulamaz ve yüklenemez. Bu haklar söz konusu ceza ve tedbiri yükleyen kararda gerekli görülenden daha fazla bir Şekilde kısıtlanmamalıdır.
- Kural 22 :** Kamusal ceza ve tedbirlerin doğası ve infaz biçimi uluslararası alanda garanti altına alınmış herhangi bir suçlu hakkıyla uyumlu olmalıdır.
- Kural 23 :** Kamusal ceza ve tedbirlerin iğeriği, yöntemleri ve infazı suçlunun veya ailesinin saygınlığına ve özel hayatının gizliliğine zarar vermemeli veya onları taciz etmemelidir. Ayrıca, kendine saygınlığı, aile ilişkileri, toplumsal bağları ve toplum içerisinde yer alma kabiliyeti de zarar görmemelidir.
- Kural 24 :** zellikle kontrol ihtiyaçlarına ilişkin olanlar da dahil olmak üzere, infaz makamının her talimatı ceza ve tedbirin etkin infazı için gerekli olacak ölçüde sınırlı, öz ve pratik olmalıdır.

- Kural 25 :** Kamusal ceza ve tedbir, tıbbi ve psikolojik bir tedaviyi veya uluslararası alanda kabul edilen etik standartlara uygun olmayan prosedürleri içermemelidir.
- Kural 26 :** Kamusal bir ceza veya tedbirin infazının doğası, kapsamı ve metotları gereksiz bir bedensel veya ruhsal zarar görmeyi içermemelidir.
- Kural 27 :** Kamusal ceza ve tedbirler, keder verici karakterlerini daha da ağırlaştırmayacak bir biçimde infaz edilmelidir.
- Kural 28 :** Bir kamusal cezanın veya tedbirin yüklenmesi veya infaz edilmesiyle mevcut herhangi bir sosyal güvenlik sisteminden yararlanma hakkı sınırlandırılmamalıdır.
- Kural 29 :** Toplum içerisindeki bireyler veya organizasyonlar tarafından ücret mukabilinde ve uygun gözetim faaliyetleri biçiminde, infaz makamına yardım sağlanması için düzenleme yapıldığı hallerde, temin edilen hizmetlerin bu kuralların gereklerini karşılama sorumluluğu infaz makamında bırakılmalıdır, infaz makamı sağlanan yardımın bu gerekleri karşılamaması halinde takınılacak tavır konusunda karar vermelidir.

Gözetim faaliyetleri sonucunda, yüklenen kamusal ceza ve tedbirden kaynaklanan bir koşulun, yükümlülüğün veya talimatın suçlu tarafından yerine getirilmediği ortaya çıkarsa, infaz makamı atılacak adım konusunda da karar vermelidir.

BÖLÜM IV

İŞBİRLİĞİ VE SUÇLUNUN MUVAFAKATI

- Kural 30 :** Kamusal ceza ve tedbirin yüklenmesi ve infazı, suçlunun genelde topluma karşı, özelde mağdurlara karşı sorumluluk duygusunu geliştirmeye çalışmalıdır.
- Kural 31 :** Bir kamusal ceza veya tedbire, sadece suçlunun işbirliği yapmaya ve bunlara uymaya hazır olduğunun ve hangi koşullar ile yükümlülüklerin uygun olacağını bilmesi halinde hükmedilmelidir.
- Kural 32 :** Kamusal ceza veya tedbire konu edilen ve suçlu tarafından gözetilecek olan her koşul ve yükümlülük, cezanın infazı için suçlunun bireysel ihtiyaçları, imkanları, hakları ve aynı zamanda, sosyal sorumlulukları hesaba katılarak belirlenmelidir.
- Kural 33 :** Yüklenen kamusal ceza veya tedbire hükmeden karara ilişkin resmi dokümanın yazılıp yazılmamasına bakılmaksızın, suçlu cezanın infazına başlamadan önce anlayacağı bir dilde ve gerekiyorsa yazılı olarak ceza veya tedbirin durumu ve amacı ile uyması gereken koşullar ve yükümlükler hakkında bilgilendirilmelidir.
- Kural 34 :** Kamusal ceza veya tedbirin uygulanması suçlunun işbirliğini de sağlayacak şekilde dizayn edileceğinden ve onun bu cezayı işlediği suça karşı makul ve doğru bir reaksiyon olarak görmesini sağlamak olduğundan, mümkün olduğunca suçlu, cezanın uygulanmasına ilişkin olarak alınacak kararlara katılmalıdır.
- Kural 35 :** Yargılama öncesinde uygulanacak herhangi bir kamusal tedbirin alınmasında ya da bunun yerine bir cezanın verilmesinde suçlunun muvafakati alınmalıdır.
- Kural 36 :** Muvafakatının gerekli olduğu suçluya bildirilmeli ve bu açık olmalıdır. Bu muvafakat hiçbir zaman suçlunun herhangi bir temel hakkından yoksun kalması sonucunu doğurmamalıdır.

İKİNCİ KISIM

FİNANS VE İNSAN KAYNAKLARI

BÖLÜM V

MESLEKİ PERSONEL

Kural 37 : Mesleki personelin işe alınması, seçimi ve terfisinde ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal ya da diğer düşünce, milli, etnik ya da sosyal köken, mülkiyet, doğum veya diğer bir statü nedeniyle ayrımcılık yapılmamalıdır. Personelin işe alınması ve seçilmesinde, gözetilecek suçluların çeşitliliği ve suç kategorileri konusundaki özel politikalar göz önünde tutulmalıdır.

Kural 38 : Ceza ve tedbirin uygulanmasından sorumlu personel, üzerine aldığı çeşitli görevleri etkin bir biçimde yerine getirebilmesi için yeteri kadar fazla olmalıdır. Bu personel, görev fonksiyonları için karakter kalitesine ve mesleki niteliklere sahip olmalıdır. Personelin, nicelik ve niteliğinin yapılan işin miktarına uygun olmasının ve iş için gerekli deneyim ve mesleki becerilere sahip olmasının sağlanması için normlar ve politikalar geliştirilmelidir.

Kural 39 : Ceza veya tedbirin uygulanmasından sorumlu personele, uygun eğitim ile pratik görevleri, işin etik ihtiyaçları ve özel faaliyet alanları konusunda gerçekçi bir kavrayış yeteneği kazanmalarını sağlayacak bilgiler verilmelidir. Personelin mesleki yeterliliği ileri eğitimlerle performans ve sicillerine göre geliştirilmeli ve güçlendirilmelidir.

Kural 40 : Mesleki personel, mesleki ve kişisel devamlılığını sağlayacak, resmi sorumluluk konusundaki duyarlılığını geliştirecek ve çalışma koşulları bakımından kendisiyle benzer fonksiyonları yerine getiren diğer personel ile eşit statüde olmasını sağlayacak şekilde hukukî, malî ve çalışma saatleri esasına göre atanmalıdır.

Kural 41 : Mesleki personel kanunla kurulmuş olan yerine getirme makamına karşı sorumlu olmalıdır.

Bu makam, personelinin görevlerini, haklarını ve sorumluluklarını belirlemeli, bu personelin gözetimini yapmalı ve çalışmadaki etkinliğini değerlendirmelidir.

BÖLÜM VI

MALİ KAYNAKLAR

Kural 42 : Yerine getirme makamları kamu fonlarından sağlanan uygun malî kaynaklara sahip olmalıdır. Üçüncü kişiler malî veya diğer katkılarda bulunabilirler ancak, yerine getirme makamları hiçbir zaman malî yönden onlara bağımlı olmamalıdır.

Kural 43 : Yerine getirme makamlarının üçüncü kişilerce yapılan malî yardımları kullandığı durumlarda, bu konuda izlenecek prosedürü, özel sorumluluk verilen personeli ve yardımın nasıl kullanıldığına ilişkin vasıtaları tanımlayan kurallar konulmalıdır.

BÖLÜM VII

TOPLUMSAL KATILIM

- Kural 44 :** Bu kamusal ceza ve tedbirlerin yerine getirilmesine dahil olan özel kişiler ile özel ve kamu kuruluş ve servisleri dahil olmak üzere, toplum genelinin bu ceza ve tedbirleri anlamasını ve onların suçlunun davranışına karşı uygun ve inanılır tepkiler olduğunu kavramasını sağlamak için, kamusal ceza ve tedbirlerin tabiatı ve içeriğinin yanı sıra onların yerine getirilmesinin çeşitli yolları konusunda da uygun bilgiler dağıtılmalıdır.
- Kural 45 :** Suçluların haklarının korunması ve onların ihtiyaçlarını karşılayacak uygun yolların sağlanması için, kamusal ceza ve tedbirlerin yerine getirilmesinden sorumlu makamların çalışmaları toplumda var olan bütün uygun kaynaklarla desteklenmelidir. Hakların korunmasına yönelik olarak, toplumdan çıkan örgüt ve bireylerin de en üst düzeyde katılımları sağlanmalıdır.
- Kural 46 :** Toplumsal katılım, suçlulara toplum içinde anlamlı bağlar kurmalarında yardımcı olmak, toplumun çıkarları konusunda onlarda duyarlılık oluşturmak ve iletişim ve destek için imkanlarını artırmak için kullanılmalıdır.
- Kural 47 :** Toplumsal katılım özellikle, görevlerin tabiatını ve niçin yapılması gerektiğini belirleyen, yerine getirme makamı ile yapılan bir anlaşma ile sağlanmalıdır.
- Kural 48 :** Toplumdan katılan bireyler ve örgütler sadece kanunda belirlenen ya da kamusal ceza veya tedbire hükmeden veya yerine getirilmesinden sorumlu olan makamın tayin ettiği ölçüde gözetim görevi yüklenmelidir.
- Kural 49 :** Toplumdaki bireylerin yaptığı yardım, mesleki personel tarafından yerine getirilmesi gereken çalışmaların yerine geçmemelidir.
- Kural 50 :** Yerine getirme makamları, toplumdan seçilen bireylere göre onların görevlerini, sorumluluklarını, yetkilerinin sınırlarını ve diğer meseleleri belirleyen kriterleri ve prosedürleri tanımlamalıdır.
- Kural 51 :** Toplumdan belirlenen bireylere gerekli olduğu ölçüde mesleki personel tarafından yol gösterilmeli ve imkan ve kapasitelerinin cevap verebildiği söz konusu görevleri yerine getirmeleri sağlanmalıdır. Gerekli görülen kurumlarda uygun eğitim verilmelidir.
- Kural 52 :** Toplumdan belirlenen örgüt ve bireylerin katılımı meslekî gizliliğin gerekleriyle sınırlı tutulmalıdır.
- Kural 53 :** Toplumdan seçilen bireyler, görevleri sırasında karşılaştıkları kazalara, yaralanmalara ve kamusal sorumluluğa karşı sigorta edilmelidir. Görevleri sırasında yapmış oldukları zorunlu masrafları kendilerine ödenmelidir.
- Kural 54 :** Yetki alanlarına giren konuların genel karakterlerinin yanı sıra bireysel vakalarda da toplumdan katılan bireylerin ve örgütlerin bilgisine başvurulmalıdır. Onlara geri besleme bilgisi sağlanmalıdır.

ÜÇÜNCÜ KISIM

CEZA VE TEDBİRLERİN YÖNETSEL VEÇHELERİ

BÖLÜM VIII

YERİNE GETİRME KOŞULLARI

- Kural 55 :** Kamusal cezalar ve tedbirler mümkün olduğunca suçlu için anlam ifade edecek şekilde yerine getirilmeli ve suçlunun topluma kazandırılması için kişisel ve sosyal

gelişimine katkı sağlamaya çalışmalıdır. Gözetim ve kontrol metotları bu amaca hizmet etmelidir.

- Kural 56 :** Mahkemeye ya da Cumhuriyet savcısına bir kamusal ceza veya tedbirin hazırlanması, yüklenmesi veya yerine getirilmesi konusundaki tavsiye, sadece meslekî personel tarafından veya onlar aracılığı ile ya da kanunla belirlenmiş bir örgüt tarafından yapılmalıdır.
- Kural 57 :** Yerine getirme makamı, kamusal ceza ve tedbirlere ilişkin haklar konusunda ve bu haklardan yararlanmalarının teminat altında olduğu konusunda suçlulara bilgi sağlamalıdır. Meslekî personel ile toplumdan katılan bireyler ve örgütler bu düzenlemeler konusunda bilgilendirilmelidir.
- Kural 58 :** Bir kamusal ceza veya tedbirin uygulanmasına ilişkin karardan önce, suçluya yazılı veya sözlü olarak temsil edilme hakkı verilmelidir.
- Yerine getiren makam, ihtilaf veya kriz hallerinde suçlunun, mesleki personelin sorumlu bir üyesiyle en az gecikmeyle iletişim kurabilmesini sağlamalıdır.
- Kural 59 :** Yerine getirme makamı suçluya yüklenen kamusal ceza veya tedbire ilişkin şikâyetleri araştırmalı ve cevaplamalıdır. Suçlu tarafından, bir gözetmenin veya kendisiyle ilgili görevi olan bir başka kişinin değiştirilmesine yönelik olarak yapılan talepler ciddiyet ve sorumluluk içerisinde ele alınmalıdır.
- Kural 60 :** Bireysel dosya kayıtları yerine getirme makamı tarafından tutulmalıdır. Kayıtlar, ceza ve tedbirin koşullarına veya yükümlülüklerine ilişkin herhangi bir şikâyet hakkında gerekli olabilecek her türlü raporun hazırlanabilmesini sağlayacak şekilde güncelleştirilmelidir.
- Kural 61 :** Bireysel dosya kayıtlarındaki bilgiler sadece yüklenen ceza veya tedbire ve onun yerine getirilmesine ilişkin hususları içermelidir. Bu bilgiler mümkün olduğunca objektif ve güvenilir olmalıdır.
- Kural 62 :** Suçlu ya da onun adına hareket eden kişi, diğerlerinin gizlilik hakkını ihlâl etmeyecek derecede kendi bireysel dosya kayıtlarını inceleyebilmelidir. Suçlu dosya kayıtlarının kapsamına karşı koyma hakkına sahip olmalıdır.
- Kural 63 :** Bir suçlunun gözetmeni, dosya kayıtlarında bulunan bilgiler ve herhangi bir rapor hakkında suçluya düzenli olarak bilgi vermeli ve içeriğini ona açıklamalıdır.
- Kural 64 :** Herhangi bir bireysel dosya kaydı sadece onu yasal olarak elde etme hakkına sahip olanlara açıklanmalı ve açıklanan herhangi bir bilgi, onu isteyen makamın göreviyle ve konuya olan ilgisiyle sınırlı olmalıdır.
- Kural 65 :** Kamusal ceza veya tedbirin yerine getirilmesinden sonra, yerine getirme makamı elinde bulunan dosya kayıtlarını imha etmeli ya da içeriğinin üçüncü kişiler tarafından öğrenilmesini önleyen kurallara uygun olarak arşivlenmelidir.
- Bu işlem, ceza veya tedbirin hukuksal etkilerinin sona ermesinden önce ya da mevzuatta belirlenen zaman limitinden daha geç yapılmamalıdır.
- Kural 66 :** Suçlular hakkında onlara iş sağlayan veya her türlü sosyal ve kişisel yardımı yapan kuruluşlara verilen bilgilerin türü ve miktarı yapılmakta olan işlemin özel amacıyla sınırlı olmalı ve bu amaca göre belirlenmelidir. Özellikle, suçlunun açık bildirimle dayalı bir muvafakati olmaksızın bunlar, suç ve suçlunun kişisel geçmişi hakkındaki bilgilerin yanı sıra, uygun olmayan sosyal sonuçlar yaratacak ya da özel hayatına müdahale anlamına gelecek bilgileri içermemelidir.
- Kural 67 :** Kamu hizmetlerinde çalıştırma çerçevesinde suçlulara verilen görevler belirsiz olmamalı, ancak sosyal bakımdan faydalı ve anlamlı olmalı ve mümkün olduğu ölçüde suçlunun becerilerini artırmalıdır. Kamu hizmetinde çalıştırma hiçbir teşebbüs için kâr etme amacıyla yüklenmemelidir.

Kural 68 : Kamu hizmetlerinde çalıştırılan suçluların çalışma ve mesleki koşulları yürürlükte bulunan sağlık ve güvenlik mevzuatına uygun olmalıdır. Suçlular cezanın yerine getirilmesinden kaynaklanan kazalara, yaralanmalara ve kamusal sorumluluklara karşı sigorta edilmelidir.

Kural 69 : Kural olarak, yerine getirme masrafları suçlu tarafından karşılanmamalıdır.

BÖLÜM IX

ÇALIŞMA METOTLARI

Kural 70 : Kamusal ceza ve tedbirlerin yerine getirilmesi, bireyselleştirilmiş programların yönetimi ile suçlu, gözetmen ve toplumdaki katılan örgüt ya da bireyler arasında uygun bir çalışma ilişkisi geliştirme esası üzerine kurulmalıdır.

Kural 71 : Yerine getirme metotları, her vakanın özel koşullarına bireysel olarak adapte edilmelidir. Mahkûmlar ve yerine getirmeden sorumlu personel bu nedenle iyileştirmede ciddi eşitsizliklere yol açmaksızın, bunu mümkün kılmaya yeterli bir takdir yetkisine sahip olmalıdır.

Kural 72 : Kamusal ceza veya tedbirin yerine getirilmesine ilişkin olarak bireysel bir ihtiyacı bulunduğu tespit edildiğinde, kaliteli bir kişisel, sosyal ve materyal yardım sağlanmalıdır.

Kural 73 : Ceza veya tedbirlere ilişkin kararın yerine getirilmesi için yerine getirme makamınca çıkarılan talimatlar pratik, açık ve kesin olmalıdır. Bunlar suçluyu karardan kaynaklananların dışındaki yükümlülüklerle konu etmemelidir.

Kural 74 : Kontrol faaliyetleri, sadece yüklenen ceza veya tedbirlerin gerektiği gibi yerine getirilmesi için gerekli olan ölçüde yürütülmeli ve en az müdahale prensibi esasına dayanmalıdır. Bu faaliyetler, ceza veya tedbir ile orantılı olmalı ve onun hedefleriyle sınırlı olmamalıdır.

Kural 75 : Yerine getirme makamlarınca, ispatlanmış mesleki standartlarla uygunluk gösteren çalışma metotları kullanılmalıdır. Bu metotlar araştırma, sosyal çalışma ve ortak faaliyet alanlarındaki gelişmeleri göz önünde tutmalıdır.

BÖLÜM X

CEZA VEYA TEDBİRİN İŞLETİLMESİ VE İTAATSİZLİK

Kural 76 : Kamusal ceza veya tedbirin yerine getirilmesine başlandığı zaman suçlu söz konusu ceza veya tedbirin kapsamı ve kendisinden ne beklediği konusunda bilgilendirilmelidir. Suçlu ayrıca, kararda belirtilen koşullara ve yükümlülüklerle uymamasının sonuçları ile ceza ve tedbire ilişkin mükellefiyetlere uymaması ya da yetersiz uyması durumunda karar veren makama geri götürülebileceğini düzenleyen kurallar hakkında da bilgilendirilmelidir.

Kural 77 : Yüklenen koşullara ve yükümlülüklerle uymama ya da yetersiz uyma durumunda, yerine getirme personeli tarafından suçlunun ve karar veren makamın yüzüne karşı kullanılan prosedürler, yerine getirme makamı tarafından açıkça tanımlanmalıdır.

Kural 78 : Yerine getirme makamının talimatlarına ya da ceza veya tedbirin geri alınması için herhangi bir prosedüre başvurulmasını gerektirmeyen koşullar ve yükümlülüklerle karşı yapılan küçük ihlaller tamamen takdire dayalı vasıtalarla ya da, gerekiyorsa idari bir prosedürle ele alınmalıdır.

Kural 79 : Küçük ihlallere ilişkin idari karakterli herhangi bir mülakatta suçluya yorumlarda bulunma fırsatı tanınmalıdır. Bu mülakatın kapsamı ile herhangi bir diğer araştırma hareketi, bireysel dosya kayıtlarına yazılmalı ve tam ve açık olarak suçluya iletilmelidir.

- Kural 80** : Kamusal bir ceza veya tedbirle yüklenen koşullar ve yükümlülükler uyma konusundaki herhangi bir özel başarısızlık, yerine getirme makamı tarafından karar veren makama tam ve yazılı olarak rapor edilmelidir.
- Kural 81** : Koşullara ve yükümlülükler uyma konusundaki başarısızlığa ilişkin her yazılı rapor, başarısızlığın hangi koşullar altında meydana geldiğini gösterecek şekilde detaylı ve objektif bir tarz sergilemelidir.
- Kural 82** : Karar veren makam, sadece yerine getirme makamınca rapor edilen olayları detaylı bir şekilde inceledikten sonra, kamusal ceza veya tedbirin tamamen veya kısmen geri alınmasına ya da değiştirilmesine karar vermelidir.
- Kural 83** : Karar veren makam, bir kamusal ceza veya tedbiri değiştirmeye veya kısmen ya da tamamen geri almaya karar vermeden önce, suçluya, değiştirmeye ya da geri alma talebinin dayandığı dokümanları inceleme fırsatı verdiğinden ve yüklenen herhangi bir koşul veya yükümlülüğün ihlal edildiğine ilişkin iddiaya karşı görüşüne başvurulduğundan emin olmalıdır.
- Kural 84** : Yürürlükteki mevzuata göre, ceza veya tedbirin değiştirilmesine ya da tamamen veya kısmen geri alınmasına yol açabilecek ceza veya tedbire bağlı koşul ya da yükümlülükler uymadaki başarısızlık, başlı başına bir suç teşkil etmemelidir.
- Kural 85** : Kamusal bir ceza veya tedbirin geri alınmasının düşünülmesi durumunda, yüklenen her koşul veya yükümlülüğe uymuş olması ölçüsünde suçlunun davranış tarzı hesaba katılmalıdır.
- Kural 86** : Bir kamusal ceza veya tedbirin geri alınması kararı, hapis cezası yüklenmesine ilişkin bir kararın verilmesini gerektirmemelidir.
- Kural 87** : Kamusal ceza veya tedbirle yüklenen her koşul ve yükümlülük, suçlu tarafından kaydedilen ilerleme göz önünde tutularak ve yürürlükteki mevzuata uygun olarak karar veren makam tarafından değiştirilebilmelidir.
- Kural 88** : Suçluya yüklenen koşulların ve yükümlülüklerin yerine getirilmesi ve ceza veya tedbirin amacına ulaşması için, bunların muhafaza edilmesine artık gerek görülmemesi durumunda, karar veren makam bir ceza veya tedbire son verilebilme kararını vermeye muktedir olmalıdır.

BÖLÜM XI

CEZA VE TEDBİRLERİN İŞLETİLMESİ HAKKINDA ARAŞTIRMA VE DEĞERLENDİRME

Kural 89 : Kamusal ceza veya tedbirler üzerindeki araştırmalar teşvik edilmelidir. Ceza ve tedbirler düzenli olarak değerlendirilmelidir.

Kural 90 : Kamusal ceza veya tedbirlerin değerlendirilmesi;

• Yasa koyucuların, adli makamların, karar veren makamların, yerine getirme makamlarının ve kamusal ceza veya tedbirin amacına ilişkin sivil toplumun beklentilerinin karşılanması;

- Hapsedilme oranının azaltılmasına katkı sağlanması;
- Suçlunun suça ilişkin ihtiyaçlarının karşılanması;
- Maliyetin etkili olması;
- Toplumda suçun azalmasına katkı sağlanması;

gibi objektif tespitleri içermeli ve bunlarla sınırlı kalmamalıdır.

EK - SOZLUK

1. Kamusal Ceza veya Tedbirler

"Kamusal ceza veya tedbirler" deyimini ile suçlunun toplum içerisinde tutularak, üzerine yüklenen koşullar ve/veya yükümlülüklerle özgürlüğüne bazı kısıtlamalar konulması ve bunların kanunla oluşturulmuş birimler tarafından yerine getirilmesi ifade edilmektedir.

Söz konusu deyim, herhangi bir mahkeme ya da hâkim tarafından verilen bir cezayı ve bir ceza kararından önce ya da o cezanın yerine alınmış olan bir tedbiri, aynı zamanda bir hapis cezasının cezaevi dışında infaz edilmesini ifade etmektedir.

2. Kanun - Kanunda Yer Alan, Tarafından Düzenlenen

"Kanunda yer alan" veya "tarafından düzenlenen" deyimlerinin her ikisi de parlamento tarafından alınan kararlar ile kanunun uygulanması için yayınlanan hükümet kararlamelerini ifade etmektedir.

3. Adli Makam

Kuralların amacı bakımından "adli makam" deyimini, bir mahkemeyi ya da bir hâkim veya savcuyu ifade etmektedir.

4. Karar Veren Makam

"Karar veren makam" deyimini kamusal bir ceza veya tedbiri yüklemeye veya geri almaya ya da koşullarını ve yükümlülüklerini değiştirmeye kanunen yetkili kılınmış bir adli makama, ya da buna benzer şekilde yetkili kılınmış herhangi bir kuruluşu ifade etmektedir.

Karar veren makamın nosyonu, adli makam nosyonundan daha geniştir.

5. Yerine Getiren Makam

"Yerine getiren makam" kamusal ceza veya tedbirin uygulamadan yerine getirilmesine asli sorumlu olarak karar verme gücüne sahip olan kuruluş ya da kuruluşlardır. Bir çok ülkede yerine getiren makam denetimli serbestlik hizmetidir.

6. Yerine Getirme ve Uygulama

"Yerine getirme" ile bir kamusal ceza veya tedbirin doğru dürüst bir şekilde infaz edilmesinin sağlanması için yerine getirme makamının çalışmasının pratik veçhelerin yürütülmesi kastedilmektedir.

"Uygulama" ile kamusal ceza veya tedbirin hem yüklenmesi hem de yerine getirilmesi kastedilmektedir.

Bu nedenle son terim birinci terimden daha genel bir anlam taşımaktadır.

7. Koşullar ve Yükümlülükler

"Koşullar ve yükümlülükler" ile karar veren makam tarafından yüklenen ceza veya tedbirlerin ayrılmaz parçası olan icaplar kastedilmektedir.

8. Şikâyet

"Şikâyet" terimi hem bir adli makama yapılan itirazı hem de bir idari makama yapılan şikayeti ifade etmektedir.

9. Gözetim

"Gözetim" terimi hem, suçluyu toplum içerisinde tutmayı tasarlayan yerine getiren makam ya da onun adına yürütülen yardım faaliyetlerini hem de suçlunun üzerine yüklenen koşulları ve yükümlülükleri tam olarak yerine getirmesinin sağlanması için alınan tedbirleri ifade etmektedir.

10. Kontrol

"Kontrol" terimi suçluya yüklenen herhangi bir koşul veya yükümlülüğün yerine getirilip getirilmediğini sağlamakla sınırlı olan faaliyetleri ve bunun yanı sıra, başarısızlık durumunda kullanılacak olan veya kullanılacağı ikaz edilen prosedürlerin uygulanmasının sağlanmasını ifade etmektedir.

Kontrol nosyonu gözetim nosyonundan daha dardır.

11. Suçlu

"Suçlu" sözcüğü sadece kısa olmak yararına, hem suçlanan hem de hakkında hüküm verilen kişileri kapsamaktadır.

12. Toplumsal Katılım

"Toplumsal katılım" deyiimi, özel ve kanunî kuruluşlar ile toplumdaki bireyler tarafından, yerine getiren makama tam gün, yarım gün ya da devamlı olarak sağlanan ve ödemeli veya ödemesiz olarak yerine getirilen her türlü yardım biçimini ifade etmektedir.

13. Cinsiyet

Kısa olmak yararına, bu kurallar sadece erkek cinsiyetini kullanmaktadır. (Örneğin erkek için "onun", "onu", "o".)

Kadın cinsiyeti (örneğin kadın için "onun", "onu", "o") her zaman erkek cinsiyetiyle bağlantılı olarak anlaşılmalıdır.

14. Fiil Biçimleri

Kurallarda yer alan ve temel icaplara ilişkin olan açıklamalardaki fiiller "shall" ve "must" (olmak zorunda) biçiminde düzenlenmiştir. Bunun aksine, temel yasaklarda bu fiil biçimleri negatif olarak düzenlenmiştir. Arzu edilebilir olan ancak temel olmadığı için açık bırakılan açıklamalarda fiil biçimleri "should" veya "ought" (olmalı) olarak düzenlenmiştir. Neyin yasaklanması arzu ediliyorsa, bu fiiller negatif biçimde kullanılmıştır.

AVRUPA KONSEYİ BAKANLAR KOMİTESİ'NİN ÜYE DEVLETLERE CEZAEVLERİNDE EĞİTİM HAKKINDA R (89) 12 SAYILI TAVSİYE KARARI

(Bakan Delegelerinin 13 Ekim 1989 tarihli ve 429'uncu oturumunda, Bakanlar Komitesi'nce kabul edilmiştir).

Bakanlar Komitesi, Avrupa Konseyi statüsünün 15.b maddesi gereğince,

- Eğitim hakkının temel bir hak olduğunu göz önüne alarak;
- Toplumun ve bireyin kalkınmasında eğitimin önemini dikkate alarak,
- Özellikle mahpusların büyük bir çoğunluğunun çok az başarılı bir eğitim tecrübesine sahip olduklarının ve bu nedenle şimdi, birçok eğitim ihtiyaçlarının bulunduğu farkında olarak;
- Cezaevinde eğitimin mahpusları insanileştirdiğini ve cezaevi koşullarını iyileştirdiğini göz önüne alarak;
- Cezaevinde eğitimin, mahpusları topluma geri dönüşlerini kolaylaştıran önemli bir yol olduğunu dikkate alarak;
- Aşağıdaki tavsiye kararlarına uygun olarak, belirli hakların ve tedbirlerin pratik uygulanması çerçevesinde tutuklu ve hükümlüler arasındaki ayrımın doğru olabileceğini kabul ederek;
- R (87)3 sayılı Avrupa Cezaevi Kuralları ve R (81) 17 sayılı Yetişkin Eğitim Politikası konulu tavsiye kararlarını hesaba katarak;

Üye devletlerin hükümetlerine aşağıdakileri kabul eden politikalar geliştirmesini tavsiye eder:

1. Bütün mahpuslar sınıf konuları, mesleki eğitim, yaratıcı ve kültürel faaliyetler, bedensel eğitim ve spor, sosyal eğitim ve kütüphane tesislerini ihtiva edecek şekilde tasarlanmış bir eğitime sahip olacaklardır.
2. Mahpuslara verilecek eğitim, dış dünyada aynı yaş gruplarına sağlanan eğitimle aynı olacak ve öğrenme fırsatlarının alanı mümkün olabildiğince geniş olacaktır.
3. Cezaevinde eğitim kişinin sosyal, ekonomik ve kültürel şartlarını akılda tutarak onu bir bütün halinde geliştirmeyi hedefleyecektir.
4. Cezaevi sisteminin yönetimine katılanların ve cezaevlerini yönetenlerin hepsi eğitimi mümkün olabildiğince daha fazla destekleyecek ve kolaylaştıracaktır.
5. Eğitim cezaevi rejimi içerisinde çalışmaktan daha az bir statüye sahip olmayacak ve mahpuslar eğitime katılmakla mali veya başka türlü bir kayba uğramayacaklardır.
6. Mahpusun eğitimin bütün yönlerine aktif olarak katılmasını teşvik etmek için her türlü çaba gösterilecektir.
7. Cezaevi eğitimcilerinin uygun yetişkin eğitim metotlarını benimsemelerinin sağlanması için geliştirme programları temin edilecektir.
8. Özel zorlukları olan mahpuslara ve özellikle okuma ve yazma problemi olan mahpuslara özel itina gösterilecektir.
9. Mesleki eğitim, bireyin daha geniş olarak geliştirilmesine olduğu kadar, iş piyasasındaki temayüllere de duyarlı olmayı hedefleyecektir.
10. Mahpuslar haftada en az 1 kez, direkt olarak iyi düzenlenmiş bir kütüphaneye girebilmelidirler.
11. Mahpuslar için beden eğitimi ve sporların üzerinde önemle durulmalı ve teşvik edilmelidir.

- 12.**Yaratıcı ve kültürel faaliyetlere önemli bir rol verilecektir. Çünkü, bu faaliyetler mahkûmların kendilerini ifade etmelerinde ve geliştirmelerinde özel bir potansiyele sahiptir.
- 13.**Sosyal eğitim, topluma geri dönmesini kolaylaştırmak amacıyla, mahpusun cezaevindeki günlük yaşamını idare etmesini sağlayacak uygulanabilir elementleri içine almalıdır.
- 14.**Mümkün olan her durumda mahpusların cezaevi dışı eğitime katılmasına izin verilmelidir.
- 15.**Eğitimin cezaevi içerisinde verilmesi gereken hallerde, dışarıdaki toplum mümkün olduğunca dolu olarak bu eğitime katılmalıdır.
- 16.**Mahkûmların tahliye sonrasında da eğitimlerine devam etmelerini sağlayacak tedbirler alınmalıdır.
- 17.**Mahkûmların uygun eğitim almalarını sağlayacak mali kaynak, alet, edevat ve öğretim personeli hazır bulundurulmalıdır.

**AVRUPA KONSEYİ BAKANLAR KOMİTESİ'NİN ÜYE DEVLETLERE HÜKÜMLÜLERİN NAKLİNE
DAİR SÖZLEŞMENİN PRATİK UYGULAMASI HAKKINDAKİ R (88) 13 SAYILI TAVSİYE
KARARI**

(Bakan Delegationlarının 22 Eylül 1988 tarihli ve 419 sayılı oturumunda Bakanlar Komitesi'nce kabul edilmiştir.)

Bakanlar Komitesi, Avrupa Konseyi statüsünün 15,b maddesi gereğince,

Hükümlü Kişilerin Nakli Hakkındaki Sözleşmenin pratik uygulamasına kolaylaştırmayı arzularak ve bu Sözleşmeyle sağlanan transfer mekanizmasının mümkün olabilen en geniş şekilde uygulanmasını teşvik ederek;

Hükümlülerin Nakline Dair Sözleşmeye İlişkin Bilgiler Hakkındaki R(84) 11 sayılı Tavsiye Kararını akılda tutarak,

I. Üye devletlerin hükümetlerine aşağıdaki tavsiyelerde bulunur:

1. İnfaz prosedürünün seçimine ilişkin olarak. (Sözleşmenin 3.3. maddesi).
  - a. Sözleşmenin 3.3. maddesinin verdiği yetkiyle, 9.1 maddeyle belirlenen infaz prosedürlerini uygulama dışı tutmayı düşünürken, bu tür bir uygulama dışı tutmanın, Sözleşmenin uygulanmasında veya nakil mekanizmasının işlevinde yaratabileceği herhangi bir güçlüğü hesaba katmaları;
  - b. Eğer 3.3. madde gereğince bildirimde bulunmuş iseler, bu bildirim, Sözleşmenin uygulanmasına ya da nakil mekanizmasının işlevinde diğer devletler bakımından yaratabileceği güçlükleri hesaba katmalarını ve nakildeki özel yararını dikkate alarak, nakledilecek hükümlülerin naklini mümkün kılacak çözümleri bulmaları;
2. "Vatandaşlar" uygulamasına ilişkin olarak. (Sözleşmenin 3.4 maddesi.) Sözleşmenin 3.4 maddesi gereğince "vatandaş" terimini, ilgili kişinin kabul eden devlet ile herhangi bir yakın bağa sahip olması göz önüne alınarak geniş yorumlama imkânına sahip olduklarını dikkate almaları;
3. Nakil taleplerinin yönetimine ilişkin olarak:
  - a. Nakil taleplerinin etkin olarak ele alınması için organizasyonel düzenlemeler yapmaları ve yöntemler oluşturmaları; diğer taraf devletleri bu yöntemin bütün aşamaları konusunda bilgilendirmeleri, bunu açıklayıcı bilgilerle veya mektuplarla ya da hatırlatıcı niteliği olan notlarla diğer taraf devletlere bildirerek daha etkin hâle getirmeleri,
  - b. Nakil taleplerine ve nakil taleplerinin kabul edilip edilmeyeceğine ilişkin kararları mümkün olabilen en süratli şekilde vermeleri ve bu bağlamda, dosya işlemlerinin yürütülmesi için hedef tarihler belirlemeleri; bir talebin özel zorluklar nedeniyle gecikmesi ihtimali olduğunda, diğer taraf devleti ve hükümlü kişiyi bilgilendirmeleri gerektiği;
  - c. Özellikle acil hallerde, nakil taleplerini hızlandırmaları, yetkili makamların faks, teleks gibi modern iletişim vasıtalarını mümkün olabilen en geniş şekilde kullanmaları;
4. Hükümlü kişiye sağlanacak bilgiye ilişkin olarak;

Hükümlü kişiye muvafakatini bildirebilirle imkânı sağlamaları, cezalandıran devletin yetkili makamlarının, mümkünse erken tahliye konusu da dahil olmak üzere, naklin muhtemel olabilecek etkilerini bütün detaylarıyla hükümlüye açıklama konusunda çaba göstermeleri;

5. Hükümlü kişinin nakline ilişkin olarak;

- a.** Hükümlünün muvafakati alınır alınmaz mümkün olan en kısa sürede naklin gerçekleştirilmesi;
- b.** Varsayılan nakil tarihi esas alınarak, hükümlünün cezalandıran devlete kazandığı herhangi bir af veya ceza indirimi ve cezanın infazına ilişkin diğer faktörleri naklin gerçekleşmesinden önce kabul eden devlete bildirilmesini sağlamaları; bunun mümkün olmadığı hallerde, söz konusu bilgiyi nakilden hemen sonra mümkün olabilen en kısa süre içerisinde sağlamaları;

II. Avrupa Konseyi Genel Sekreterine, bu tavsiye kararını Sözleşmeye taraf, üye dışı devletlerin hükümetlerine ve Sözleşmeye katılmaya davet edilen devletlerin hükümetlerine iletmesi konusunda talimat verir.

AVRUPA KONSEYİ BAKANLAR KOMİTESİ'NİN ÜYE DEVLETLERE YABANCI MAHPUSLARA İLİŞKİN R (84) 12 SAYILI TAVSİYE KARARI

(Bakan Delegeterinin 21 Haziran 1984 tarihli ve 374 sayılı oturumunda Bakanlar Komitesi'nce kabul edilmiştir).

Bakanlar Komitesi, Avrupa Konseyi statüsünün 15.b maddesi gereğince,

Üye devletlerin ceza infaz kurumlarında, büyük sayıda yabancı mahpus tutulduğunu göz önünde bulundurarak,

Bu mahpusların farklı dil, kültür, gelenek ve din gibi unsurlardan dolayı karşılaşabileceği zorlukları kabul ederek,

Yabancı mahpusların muhtemel tecritlerini azaltmayı ve onların topluma yeniden yerleştirilmeleri amacıyla iyileştirilmelerinin hızlandırılmasını arzularak,

Bu iyileştirmenin yabancı mahpusların özel ihtiyaçlarını dikkate almasını ve onlara diğer mahpuslara sağlananlara eşit olanaklar sağlanmasını garanti etmesi gerektiğini düşünerek,

Avrupa düzeyinde belirli standartlar oluşturulması arzusunu göz önüne alarak;

Hükümlülerin İyileştirilmesi İçin Minimum Standart Kurallara İlişkin (73)5 sayılı ve Göçmen İşçiler Arasındaki Suçluluğun Yasal ve İdarî Veçheleri Hakkındaki (75) 3 sayılı Tavsiye Kararlarına uygun olarak,

Üye devletlerin hükümetlerine, yasalarında ve uygulamalarında bu tavsiye kararına ekli ilkeleri rehber edinmelerini tavsiye eder.

EK

Aşağıdaki ilkeler; dil, gelenek, kültürel geçmiş ve din gibi unsurlardan dolayı özel sorunlarla karşılaşma ihtimali olan farklı milliyetlere sahip yabancı mahpuslara uygulanmak için tasarlanmıştır. Yargılanmayı veya iade edilmeyi bekleyen mahpuslara ilişkin olduğu sürece,

Bu ilkeler sadece özgürlükten yoksun bırakmanın amacına zarar vermeyecek ölçüde uygulanmalıdır.

Bu ilkelerin uygulanmasında, cezaevi güvenliğine ve kaynakların temin edebilirliği de dahil olmak üzere cezaevi idaresinin ihtiyaçları hesaba katılmalıdır.

Yabancı mahpusların iyileştirilmelerinde onların topluma yeniden yerleştirilmelerine yardımcı olunmasını sağlayacak ilkeler uygulanmalıdır. Bu, milliyet, dil, din, örf ve adetler, kültürel geçmiş, mahkûmiyet süresi ve sınır dışı edilme sorumluluğu gibi unsurlar dikkate alınarak, özel kategorilerdeki yabancı mahpuslar için özel tedbirler alınmasını gerektirebilir. Yabancı mahpusların iyileştirilmesinde onlara dezavantaj yaratılmasını engelleyecek her türlü makul çaba sarf edilmelidir.

I. Ceza ve İnfaz Kurumlarına Yerleştirme

1. Yabancı mahpusların ceza infaz kurumlarına yerleştirilmesi yalnızca milliyetleri esas alınarak belirlenmemelidir. Mahpusun ceza infaz kurumuna yerleştirilmesi tecrit durumunu azaltacak ve islahını kolaylaştıracaksa, bu mahpusun özel ihtiyaçlarına göre ve özellikle, mahpusun kendisiyle aynı uyruk, dil, din ve kültüründeki diğer mahpuslarla iletişim kurma ihtiyacına göre belirlenebilir. Bu imkân, ulusal ceza infaz sisteminin mahpusların ceza infaz kurumlarına yerleştirilmesinde isteklerini dikkate aldığı yerlerde özellikle göz önünde bulundurulmalıdır.

II. Cezaevlerindeki iyileştirme

- a. Tecridi azaltacak ve topluma yeniden yerleştirmeyi geliştirecek tedbirler
2. Mahpusun tecrit duygusunu hafifletmek için, yabancı mahpusun aynı uyruk, dil, din veya kültüre sahip diğer mahpuslarla iletişimi kolaylaştırılmalı, örneğin çalışma, boş vakit geçirme veya birlikte spor yapma gibi faaliyetlere izin verilmelidir.
3. Yabancı mahpusların kendi dillerindeki materyalleri okumalarını sağlayacak her türlü çaba sarf edilmelidir.
4. Yabancı mahpusun hapsedildiği ülkede kalabilme ihtimali ortaya çıkar ve o ülkenin kültürüyle kaynaşmak isterse, cezaevi idaresi bunun için ona yardım etmelidir.
5. Yabancı mahpuslar da, ulusal mahpuslar kadar eğitim-öğretim ve mesleki eğitim imkânlarına sahip olmalıdır.
Yabancı mahpusların eğitim-öğretim ve mesleki niteliklerini geliştirmeleri için planlanmış kurslara katılabilmeleri için gerekli özel kolaylıkların sağlanması imkânı araştırılmalıdır.
6. Ziyaretler ve dış dünya ile diğer ilişkiler yabancı mahpusun özel ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde düzenlenmelidir.
7. Yabancı mahpuslar ulusal vatandaşlara uygulanan mutlak kurallara uygun olarak izin ve cezaevinden diğer yasal çıkış yollarına sahip olabilmelidir. Yabancı mahpusun ülkeyi terk etme ve cezadan kaçma riskinin değerlendirilmesi her bir olaya özgü esaslar dikkate alınarak yapılmalıdır.
- b. Dil sorununun azaltılması için tedbirler
8. Yabancı mahpuslar bir cezaevine kabul edildikten sonra anlayacakları bir dilde, cezaevinin işleyişinin temel özellikleri, sağlanabilecek eğitim ve çalışma imkanları ve eğer varsa bir mütercim yardımıyla yararlanabilme imkanı hakkında derhal bilgilendirilmelidirler. Bu bilgi yazılı veya bunun mümkün olmadığı hallerde sözlü olarak sağlanmalıdır.
9. Hapsedildiği ülkenin dilini anlamayan bir yabancı mahpusa, mahkûmiyeti, her türlü teyiz hakkı ve özgürlüğünün kısıtlanması süresince hakkında verilen herhangi bir adli kararın tercümesi veya sözlü anlatımı sağlanmalıdır.
10. Yabancı mahpuslara cezaevinde konuşulan dili öğrenmeleri için uygun dil eğitimi imkanları sunulmalıdır.
- c. Özel ihtiyaçların karşılanması için tedbirler
11. Yabancı mahpusun dini örf ve âdetlerine saygı gösterilmelidir. Uygulanabildiği ölçüde yabancı mahpusun bunları yerine getirmesine izin verilmelidir.
12. Kültür farklılığından doğabilecek sorunlar da hesaba katılmalıdır.
- d. Hapsedilme koşullarının kolaylaştırılması için tedbirler
13. Uygulamada vatandaşlara tanınan tüm imkânlara sahip olamayan ve genellikle daha zor hapsedilme koşullarına sahip olan yabancı mahpuslara mümkün olduğu ölçüde, bu dezavantajları dengeleyecek şekilde davranılmalıdır.

III. Konsolosluk Yetkililerinin Yardımı

14. Yabancı mahpuslar, kendi konsolosluk görevlileri ile temas kurmayı isteme hakkı, bu yetkililerce sağlanabilecek yardım imkânları ve mevcut konsolosluk sözleşmelerine uygun olarak, yetkili otoriteler tarafından kendilerine ilişkin olarak yapılan herhangi bir işlem konusunda gecikmeksizin derhal bilgilendirilmelidirler.

Eğer bir yabancı mahpus sınır dışı edilecekse, topluma yerleşmesi işlemi de dahil olmak üzere, diplomatik makamın veya konsolosluk görevlisinin yardımından yararlanmak istiyorsa, söz konusu makam mahpusun bu isteği konusunda tam olarak bilgilendirilmelidir.

15. Konsolosluk görevlileri mümkün olan en kısa sürede, özgürlüğü kısıtlanan kendi ülke vatandaşlarını özellikle düzenli olarak ziyaret ederek gerekli yardımda bulunmalıdırlar.
16. Konsolosluk görevlileri, görevleri esnasında hapseden ülkenin ilgili tüzük ve düzenlemelerine uygun olarak, yabancı mahpusların yeniden topluma yerleştirilmesi imkânını artıracak yardımları teklif etmelidir. Aile fertlerinin mahpusla ilişkilerini düzenlemek ve ziyaretlerini kolaylaştırmak suretiyle, mahpusa ailevi ilişkileri konusunda yardım sunmalıdır.
17. Konsolosluk görevlileri mevcut cezaevi mevzuatına uygun olarak yabancı mahpusların kendi ülkeleri ile irtibatlarını sürdürmesine yardımcı olacak edebi ve diğer konulardaki kitapları sağlamak için her çabayı sarf etmelidirler.
18. Konsolosluk görevlileri kendi mahpus vatandaşları için bilgi kitapçıkları hazırlanmasını göz önünde bulundurmalıdırlar. Bu kitapçıklar, en yakın konsolosluğun telefon numarasını ve yerini içermeli, mahpusların ziyaret edilmesi, savunma yapabilmelerine ilişkin bilgi sağlanması, edebi ve diğer okuma materyalinin sağlanması, özellikle mahpusun kendi ülkesine iadesi konusunda mevcut uluslararası antlaşmaların uygulanması gibi konsolosluklar tarafından sağlanabilecek yardım imkânları konusunda bilgilendirmelidir. Bu kitapçıklar mahpuslar tarafından hapsedilme aşamasında, en kısa sürede elde edilebilir olmalıdır.

IV. Toplumsal Kuruluşlarca Yapılan Yardım

19. Cezaevi yetkilileri ile mahpuslara yardım ve onların yeniden topluma yerleştirilmeleri alanında çalışan sosyal kuruluşlar, işbirliği halinde yabancı mahpuslara ve onların özel sorunlarına özel önem vermelidirler. Mahpusun ülkesindeki sosyal kuruluşlar, mahpusun ülkesinin konsolosluk görevlileri ile işbirliği içinde hareket etmelidirler.
20. Sosyal kuruluşlar, yabancı mahpuslara sunulabilecek yardımlar konusunda onların bilgilendirilmesini sağlamaları için teşvik edilmelidirler.
21. Yabancı mahpusların sosyal kuruluşlarla irtibatı kolaylaştırılmalıdır.
22. Yabancı mahpuslara yeterli yardımın sağlanabilmesi amacıyla, cezaevi idaresi, mahpusların rıza göstermeleri koşuluyla, sosyal kuruluşlarca ziyaret ve yazışma için gerekli tüm imkânları sağlanmalıdır. Sadece sınırlı sayıda ziyaretin yapılabildiği yerlerde, uygun hallerde ziyaret süresinin uzatılması ile mektup gönderme ve alma sınırlandırılmasının daha esnek hale getirilmesi göz önünde bulundurulmalıdır.
23. Sosyal kuruluşlarla yabancı mahpuslar arasındaki irtibatın kolaylaştırılması amacıyla, her iki ülkedeki yetkili makamlar, mahpusların yeniden topluma yerleştirilmesinden sorumlu bir sosyal kuruluşun ulusal irtibat bürosunu kurmalı ve ülkesinde çalıştırmalıdır. Diplomatik veya konsolosluk makamının yanı sıra, ulusal irtibat bürosunun adresi, cezaevi idaresince, cezaevine kabul sırasında yabancı mahpusa bildirilmelidir.
24. Yabancı mahpusa yardımcı olabilecek gönüllü yardım organizasyonları teşvik edilmeli ve artırılmalıdır. Bu gönüllüler, ya cezaevi idaresi, ya konsolosluk birimi, ya da sosyal kuruluşların sorumluluğu altında hareket etmelidirler. Mümkün olduğu kadar, bu gönüllülere 22. maddede öngörülen imkânlar tanınmalıdır.

V. Eğitim ve Cezaevi Personelinin Kullanımı

25. Cezaevi personelini eğiten personel ile diğer kategorilerdeki personelin yabancı mahpuslarla ilgili görevlerine destek olmak için eğitimleri teşvik edilmeli ve mutad eğitim programları ile işbirliği yapılmalıdır. Bu tür eğitim, genellikle görülen ön yargılı davranışların önlenmesi için yabancı mahpusların zorluklarının ve kültürel geçmişlerinin anlaşılmasını geliştirmeyi amaçlamalıdır.
26. Yabancı mahpuslarla daha yakından ilgilenecek personelin sağlanması ve yabancı bir dilin öğrenilmesi veya özellikle belirli bir grup yabancı mahpusa ilişkin olarak ortaya çıkan özel sorunlar gibi konulara odaklanan daha özel eğitim düzenlemeleri aracılığıyla ilgili personelin niteliklerinin artırılması göz önünde bulundurulmalıdır.

VI. İstatistiklerin Toplanması

27. Yabancı uyrukluların kolayca idaresi için sınıflandırılmalarına imkân sağlayan önemli unsurlara ilişkin rutin istatistiklerin toplanmasına özen gösterilmelidir. Bu bağlamda, yabancı cezaevi mevcudunu; milliyet, ceza süresi, işlenen suç, ülkede ikamet edip etmediği ve sınır dışı edilme sorumluluğu gibi alt ayrımlara tabi tutabilmenin arzu edildiği akılda tutulmalıdır. Mümkün olabildiği ölçüde istatistikler günlük ortalamanın yanı sıra, bir yıllık süre boyunca alınan rakamları da içermelidir.
28. Olağan istatistiklere dayanılarak yapılan analizlere kolaylıkla bırakılmayacak konular üzerinde ara sıra teftişler yapılması göz önünde tutulmalıdır.

VII. Sınır Dışı Edilme ve Yabancı Ülkeye İade

29. En uygun cezaevi iyileştirmesine imkân sağlanması için mahpusun sınır dışı edilmesine ilişkin kararlar, yabancı mahpusun şahsi bağlan ve topluma yeniden yerleştirilmesine yapacağı etki göz önüne alınarak ve kararı temyiz etme hakkına zarar vermeksizin mümkün olabilen en kısa sürede alınmalıdır.
30. Mahpusun yeniden topluma yerleştirilmesine katkı sağlanması için, cezanın infaz edildiği ülkenin yetkili makamları herhangi bir sınır dışı edilme kararını dikkate almaksızın, mevcut uluslararası düzenlemelere uygun olarak mahpusun ülkesine iade edilme arzusunu göz önünde bulundurmalıdır.

AVRUPA KONSEYİ BAKANLAR KOMİTESİ'NİN ÜYE DEVLETLERE HÜKÜMLÜLERİN NAKLINE DAİR SÖZLEŞMEYE İLİŞKİN R (84) 11 SAYILI TAVSİYE KARARI

Bakanlar Komitesi, Avrupa Konseyi statüsünün 15.b maddesi gereğince,

21 Mart 1983 tarihli Hükümlülerin Nakline Dair Sözleşmeyi dikkate alarak;

Sözleşmeye taraf devletlerin, Sözleşmenin 4.1 maddesine uygun olarak, uygulanabilecek kişilere, Sözleşmenin içeriği hakkında bilgi verme yükümlülüklerini yerine getirmelerine yardımcı olmayı arzularak,

Söz konusu bilgilerin hükümlünün anlayabileceği bir dille sağlanmasının esas olduğunu göz önüne alarak,

Nakil edilecek kişiler için, Sözleşmenin özü hakkında açıklayıcı bilgi veren bir "standart metin" hazırlanmasının, taraf devletlerin gerekli çevirileri yapmalarına yardımcı olacağına inanarak,

- I. Üye devletlerin hükümetlerine, bu tavsiye kararının ekinde bulunan standart metni, varsa, nakil edilecek olan kişilerin bilmeleri gereken, çekince veya diğer açıklamaları da dikkate alarak, resmi çevirisi yapılmış bir tercümesinin, sözleşmenin imzası, kabulü veya onayı sırasında Avrupa Konseyi Genel Sekreterine verilmesini tavsiye eder;
- II. Avrupa Konseyi Genel Sekreterini, kendisine iletilmiş olan bu çevirinin birer örneğini, kendi cezaevi makamlarına verilmek üzere, taraf devletlerden her birine göndermekle görevli kılar;
- III. Avrupa Konseyi Genel Sekreterini, bu tavsiye kararını Avrupa Konseyine üye olmamakla birlikte sözleşmenin hazırlığına katılan devletlerin hükümetleri ile sözleşmeye katılmaya davet edilen devletlerin hükümetlerine göndermekle görevli kılar.

EK

Hükümlülerin Nakline Dair Sözleşmeye İlişkin Bilgileri İçeren Standart Metin

Hükümlülerin Nakline Dair Sözleşme, kendi ülkesi dışındaki bir ülkede hürriyeti bağlayıcı bir cezaya mahkûm edilen kişilerin, belli koşullar altında cezalarını kendi ülkelerinde çekmelerine imkân tanımaktadır. Bu koşulların kısa bir açıklaması aşağıda belirtilmiştir. Bu belge sözleşmenin kapsamlı bir anlatımını içermemektedir. Bu nedenle, cezanızın (uygulayıcı devlette) infaz edilmesi için nakil imkânları hakkında bilgi sahibi olmak isterseniz, (uygulayıcı devletin) cezaevi makamlarından veya diğer yetkili makamlardan daha detaylı bilgi alabilirsiniz. Örneğin, sözleşmenin tam bir metni ile bulunduğunuz ülke ile nakledilmeyi istediğiniz ülkeye ilişkin nakil imkânları konusundaki bilgileri isteyebilirsiniz. Ayrıca bu konuda (uygulayıcı devletin) konsolosluklarından da bilgi alabilirsiniz.

- Nakle kim karar verecektir?

Nakil işleminin yerine getirilmesi için;

- a. İlgilinin veya gerektiğinde yasal temsilcisinin rızası;
  - b. Mahkûm edildiği devletin rızası ve
  - c. Hükümlünün nakledilmek istediği devletin rızası;
- gereklidir.

- Kimler (uygulayıcı devlete) nakilden yararlanabilir?

Aşağıda belirtilen şartları yerine getirdiğiniz takdirde, uygulayıcı devlete nakledilme hakkını kazanabilirsiniz:

- a. Şayet uygulayıcı devletin vatandaşı olarak kabul ediliyorsanız;

- b. Mahkûm edildiğiniz yargı kararı kesinleşmişse;
- c. Kural olarak, infazı gereken en az altı aylık bir cezanız kalmışsa, istisnai koşullarda bu süre daha az olabiliyorsa; ve
- d. Mahkûmiyetinize neden olan suç, uygulayıcı devletin kanununda da suç olarak düzenlenmişse;

- Nakilden sonra hangi cezanın infaz edilmesi gerekir?

"İnfazın devam etmesi" yöntemini benimseyen devletlerde:

Nakilden sonra infaz edilecek azami ceza süresi, (mahkûm eden devlette) verilen asıl ceza miktarından, nakil tarihine kadar yapılan indirimler düşürüldükten sonra, geriye kalan ceza süresi kadardır. Eğer mahkûm eden devlette verilen ceza, uygulayıcı devlette aynı suç için hükmedilebilecek ceza süresinden daha uzun veya, farklı bir nitelikte ise, uygulayıcı devletin kanunlarında bulunan ve asıl mahkûmiyetin en yakın muadili olan ceza uygulanacaktır. Ancak bu cezanın asıl cezadan daha uzun süreli veya daha ağır olmaması gerekir.

"Cezanın dönüştürülmesi" yöntemini benimseyen devletlerde:

Nakilden önce, (uygulayıcı devlette) infaz edilecek olan cezanın süresini ve niteliğini kesin olarak belirlemek mümkün değildir. Çünkü nakilden sonra asıl cezanın, uygulayıcı devletin (bir mahkemesi), (yetkili makamları) tarafından eğer aynı suç (uygulayıcı devlette) işlenseydi verilecek olan cezaya dönüştürülmesi gerekmektedir. Bununla birlikte, nakil talebinde bulunup bulunmayacağınız konusundaki kararınıza yardımcı olmak amacıyla, asıl cezanızın uygulayıcı devlette dönüştürüleceği cezanın süresi ve niteliği hakkında size bazı bilgiler verilecektir. Sözleşme hükümleri gereğince, bu şekilde dönüştürülen bir ceza, ne asıl cezadan uzun ne de ondan daha ağır olmayacak, uygulayıcı devletin kanununda aynı suç için öngörülen asgari cezaya tabi tutulmayacak ve nakilden önce tutuklu ve hükümlü olarak geçirilen tüm süreler hesaba katılacaktır.

Nakliniz gerçekleştiği takdirde, cezanız (uygulayıcı devlette) yürürlükte bulunan kanun ve düzenlemelere göre infaz olacaktır.

Diğer Suçların Kovuşturulması

Naklinizin gerçekleşmesi halinde, halen çekmekte olduğunuz cezaya neden olan suçun dışındaki herhangi bir suç nedeniyle, uygulayıcı devletin yetkili makamlarının, hakkınızda iddianame düzenleme, mahkûmiyet verme veya tutuklama kararı verme gibi yetkilere sahip olduğunu da göz önünde bulundurmalısınız.

Özel Af, Genel Af, Cezanın Hafifletilmesi

Nakledilmeniz (mahkûm eden devlette) veya (uygulayıcı devlet) tarafından verilebilecek olan özel af, genel af veya cezanın indirilmesi haklarından yararlanmanıza engel teşkil etmez.

Asıl Cezaya Karşı Yargılamanın İadesi

Nakledildikten sonra, (mahkûm eden devlette) verilmiş olan mahkûmiyet kararının, yeniden incelenmesini gerektirdiğini düşündüğünüz nedenlerin ortaya çıkması halinde, herhangi bir yeniden inceleme müracaatı hakkında karar verme yetkisi sadece (mahkûm eden devlete) ait olacaktır.

İnfazın Ortadan Kaldırılması

Herhangi bir nedenle (mahkûm eden devlet) tarafından verilmiş olan asıl cezanın bu devlette infaz edilebilirliği ortadan kalkmış ise, (uygulayıcı devletin) makamları bu konuda bilgi sahibi olur olmaz sizi serbest bırakacaklardır. Aynı şekilde, (uygulayıcı devlette) çekmekte olduğunuz cezanın infaz edilebilirliği ortadan kalktığı takdirde, (mahkûm eden devlete) yeniden dönmeniz halinde, artık bu

devlette hakkınızda hükmedilen cezayı çekme zorunluluğunuz bulunmamaktadır.

Usul Hakkında Bazı Bilgiler

Nakil edilmeye ilişkin talebinizi (mahkûm eden devlet) veya (uygulayıcı devlet) makamlarına iletebilirsiniz. Eğer (mahkûm eden devlet) naklinizi geciktirmeyi düşünüyor ise, kişiliğiniz hakkında, mahkûmiyetinize neden olan olaylar ile cezanız hakkında ve cezanızın niteliği ile süresi hakkında (uygulayıcı devlet) makamlarını bilgilendirecektir. Eğer (uygulayıcı devlet) makamları naklinizi gerçekleştirmeyi düşünüyor ise, (nakli müteakiben çekmeniz gereken cezanın niteliği ve süresi)¹, (naklinizden sonra cezanızın nasıl dönüştürüleceğini belirten hususlar)² ile birlikte uygulayıcı devletteki şartla tahliye, cezanın hafifletilmesi vb. gibi konularda mahkûm eden devlete cevabi bilgi verilecektir.

Her iki devletin, nakledilmeniz konusunda mutabakat sağlaması halinde (uygulayıcı devlet) tarafından verilen bilgileri okuyup inceledikten sonra, sözleşme gereğince sizden nakle rıza gösterip göstermediğiniz sorulacaktır.

---

¹ *İnfazın devam etmesini benimseyen devletlerde*

² *Cezanın dönüştürülmesini benimseyen devletlerde*

AVRUPA KONSEYİ BAKANLAR KOMİTESİ'NİN ÜYE DEVLETLERE TEHLİKELİ TUTUKLU VE HÜKÜMLÜLERİN HAPSEDİLMESİ VE İYİLEŞTİRİLMESİ HAKKINDA R (82) 17 SAYILI TAVSİYE KARARI

(Bakanlar Delegelerinin 24 Eylül 1982 tarihli ve 350'nci oturumunda Bakanlar Komitesi'nce kabul edilmiştir).

Bakanlar Komitesi, Avrupa Konseyi statüsünün 15.b maddesi gereğince,

Cezaevi mevcudu içerisinde belirli sayıda tehlikeli tutuklu ve hükümlü bulunduğunu göz önüne alarak;

Kamu güvenliğinin korunmasının ve cezaevinde iyi hizmet ve düzenin sağlanmasının gerekli olduğunun bilincinde olarak;

Uygun iyileştirme yöntemlerinin tehlikeli tutuklu ve hükümlülere de sağlanmasının gerekliliğini dikkate alarak;

İnsan Hakları ve Temel Hürriyetlerinin Korunması Sözleşmesini, Tutuklu ve Hükümlülerin İyileştirilmesi İçin Uygulanacak Minimum Standart Kurallar Hakkındaki 73-5 sayılı Tavsiye Kararını ve özellikle Uzun Süreli Tutuklu ve Hükümlülerin İyileştirilmesi Hakkındaki 76-2 sayılı Tavsiye Kararını göz önünde bulundurarak,

Üye devletlerin hükümetlerine;

1. Tehlikeli tutuklu ve hükümlülere de mümkün olabildiği ölçüde mutlak cezaevi kurallarını uygulamalarını;
  2. Güvenlik önlemlerini sadece gerekli olduğu kadar uygulamalarını;
  3. Güvenlik önlemlerini insan haklarına ve onuruna saygılı olacak şekilde uygulamalarını;
  4. Güvenlik önlemlerinin alınmasında, farklı türden tehlikelerin değişken ihtiyaçlarının da hesaba katılmasını sağlamalarını;
  5. Artırılmış güvenlik koşullarının muhtemel olumsuz etkilerine karşı mümkün olabildiği kadar önlem almalarını;
  6. Artırılmış güvenlik önleminde kaynaklanma ihtimali bulunan sağlık problemlerine gerekli olan tüm dikkatin verilmesini;
  7. Güvenliğin imkân tanıdığı ölçüde eğitim, mesleki eğitim, iş ve boş vakit meşguliyetleri ile diğer faaliyetleri sağlamalarını;
  8. Uygulanan artırılmış güvenlik önleminin seviyesi ile artırılmış güvenlik önlemi altında geçirilen hapsedilme süresinin gerekli olandan fazla olmamasının sağlanması için düzenli bir gözlem sistemine sahip olmalarını;
  9. Eğer var ise, artırılmış güvenlik birimlerine uygun miktarda yer, personel ve bütün gerekli tesisleri sağlamalarını;
  10. Tehlikeli tutuklu ve hükümlülerin iyileştirilmesi ve gözetimi ile ilgili olan bütün personele uygun bilgi ve eğitimi sağlamalarını;
- tavsiye eder.

AVRUPA KONSEYİ BAKANLAR KOMİTESİ'NİN ÜYE DEVLETLERE CEZAEVLERİNDE İZİN KONUSUNA İLİŞKİN R (82) 16 SAYILI TAVSİYE KARARI

Bakanlar Komitesi, Avrupa Konseyi statüsünün 15.b maddesi gereğince,

Ceza politikasında ortak prensipler belirlenmesinin Avrupa Konseyine üye devletlerin yararına olduğunu düşünerek;

Mahkûmlara izin verilmesinin, cezaevlerini insani hale getireceğini ve hapsedilme koşullarını iyileştireceğini göz önüne alarak;

Mahkûmlara izin verilmesinin, onların yeniden toplumla bütünleşmesini kolaylaştıran vasıtalarından biri olduğunu dikkate alarak;

Bu alandaki deneyimleri göz önünde bulundurarak,

Üye devletlerin hükümetlerine:

1. Sağlık, eğitim, meşguliyet, aile ve diğer sosyal nedenlerle, mümkün olan en fazla şekilde mahkûmlara izin vermelerini;
2. İzin verirken aşağıdaki hususları dikkate almalarını:
  - Suçun niteliği ve ağırlığı, mahkûmiyetin süresi ve cezasının çekilen kısmı,
  - Mahkûmun kişiliği ve davranışları, varsa toplum için taşıdığı tehlike riski,
  - Hapsedilmesi sırasında değişmiş olması muhtemel ailevi ve sosyal durumu,
  - İzinin amacı, süresi ve gerekli koşulları,
3. Yukarıda belirtilen faktörler göz önüne alınarak, mümkün olan sıklıkta ve yakın aralıklarda, izin vermelerini,
4. İzini sadece açık cezaevlerindeki mahkûmlara değil, aynı zamanda kamu güvenliğine aykırı olmaması şartı ile kapalı cezaevlerindeki mahkûmlara da vermelerini,
5. Ailesi o ülkede ikamet etmeyen yabancı mahkûmlara da, mümkünse iyi tanımlanmış belli koşullar altında izin verilebilmesi için gerekli her türlü önlemi almalarını,
6. Kimsesi olmayan veya problemli aile geçmişleri bulunan mahkûmlara, mümkün olduğunda izin verilebilmesi için gerekli her türlü önlemi almalarını,
7. "Güvenlik Tedbirlerine tabi tutulan ve cezaevi dışında başka bir yerde muhafaza edilen suçlulara izin verme imkânlarını araştırmalarını,
8. İzin talebinin reddedilmesini, sadece bu hakkın daha önce suistimal edilmiş olması halinde bir disiplin cezası olarak kullanmalarını,
9. İzin talebi reddedilen mahkûma ret gerekçelerini mümkün olabilen en geniş ölçüde tebliğ etmelerini,
10. Ret işlemini yeniden gözden geçirebilecek vasıtaları sağlamalarını,
11. Uygun görüldüğünde, cezaevi dışındaki makamlarla ve izin sisteminin daha iyi işlenmesine katkı sağlayabilecek kurum ve kişilerle işbirliğinde bulunmalarını,

12. Bütün cezaevi personeline bu sistemi benimsetmelerini,
  13. Sistemin etkili bir şekilde işlemesi için gerekli kaynakları sağlamalarını,
  14. Her çeşit cezaevi izin sistemini yakından izlemelerini ve bunun süren fonksiyonunu ve gelişmesini değerlendirmelerini,
  15. Mahkûmlara verilen iznin amaçları, işleyişi ve sonuçları konusunda kamuoyuna geniş şekilde bilgi vermelerini,
- tavsiye eder.

**AVRUPA KONSEYİ BAKANLAR KOMİTESİ'NİN ÜYE DEVLETLERE ŞARTLA TAHLİYE EDİLEN
VEYA ŞARTLA MAHKÛM EDİLEN SUÇLULARIN GÖZETİMİ HAKKINDA AVRUPA
SÖZLEŞMESİNİN UYGULANMASINA İLİŞKİN R (79) 14 SAYILI TAVSİYE KARARI**

(Bakan Delegelerinin 14 Haziran 1979 tarihli ve 306'ncı oturumunda Bakanlar Komitesi'nce kabul edilmiştir).

Bakanlar Komitesi, Avrupa Konseyi statüsünün 15.b maddesi gereğince,

30 Kasım 1964 tarihinde imzaya açılan ve 22 Ağustos 1975 tarihinde yürürlüğe giren, Şartla Mahkûm Edilen veya Şartla Tahliye Edilen Suçluların Gözetimi Hakkında Avrupa Sözleşmesinin uygulanmasının kolaylaştırılmasını arzulayarak,

I. Üye devletlerin hükümetlerine,

1. Eğer hâlâ, sözleşmeye taraf olmamışlarsa, karşılıklı yardım sisteminin alanının genişletilmesi amacıyla mümkün olabilen en kısa sürede bu sözleşmeyi onaylamalarını,
2. Eğer sözleşmeye taraf iseler,

15'inci maddenin birinci fıkrası bakımından,

Talep eden devletin tek başına özel veya genel af çıkarmaya veya bir cezanın yeniden gözden geçirilmesi emrini vermeye ve bu konuda talep eden devleti bilgilendirmeye yetkili olmasını;

17'nci madde bakımından,

Kendi hukukunu uygularken ve cezanın infaz edilme şekline karar verirken, talep edilen devletin, mümkün mertebe mahkûm edilen kişinin hapsedilme öncesi şahsî durumunu göz önüne almasını;

20'nci madde bakımından,

Talep eden devlet, talep edilen devletin talep konusunda harekete geçme niyetini bildirmesinden önce, talebini geri çekmedikçe ya da, talep eden devlet ile talep edilen devlet arasındaki karşılıklı bir mutabakatla cezanın talep edilen devlette infaz edilmemesine karar verilmedikçe talep eden devletin uygulanmasını istediği infaz tedbirlerinden herhangi birisini alamayacağını;

21 'inci madde bakımından,

Af çıkarma hakkının hem talep eden, hem de talep edilen devlet tarafından kullanılabilmesini ve talep eden devletin tek başına bir cezanın yeniden gözden geçirilmesine ilişkin herhangi bir uygulamaya karar vermeye yetkili olmasını;

Talep eden devletin, tersine ve karşılıklı olarak, infaz hakkının zamanlaşımına uğramasına neden olacak herhangi bir kararını gecikmeksizin talep edilen devlete bildirmesini;

25'inci madde bakımından,

Eğer talep edilen devlet tarafından talebin yerine getirilmesinden açıkça vazgeçildiği belirtilmiş ise, ki bu sadece, her iki devletin mutabık olması halinde veya talep edilen devlette infazın artık mümkün olmaması durumunda mümkündür. Bu durumda infaz hakkının eski sahibine geri dönmesini;

tavsiye eder.

II. Sözleşmeye taraf olan üye devletlerin hükümetlerini, bu tavsiye kararının uygulanması için alınan tedbirler konusunda Avrupa Konseyi Genel Sekreterine 5 yıl içinde bilgi vermeye davet eder.